

Investicioni okvir za Zapadni Balkan
Podrška infrastrukturnim projektima
Tehnička podrška 6 (IPF6)

TA 2016032 R0 IPA

WB16-KOS-TRA-01

Studija izvodljivosti, Idejni projekat i Tenderska dokumentacija za
izgradnju puta N9 Priština – Peć, deonica of Kline do Zahaća

AKCIONI PLAN PRESELJENJA (RAP)

Novembar 2019

IPF6 Konzorcijum

Evropski fond za Zapadni Balkan (EWBJF)

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF) Podrška infrastrukturnim projektima Tehnička podrška 6 (IPF 6) Infrastruktura: energetska, ekološka, transportna i društvena

Operacija tehničke podrške finansira se u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) koji predstavlja zajedničku inicijativu EU i međunarodnih monetarnih institucija, bilateralnih donator i vlada država Zapadnog Balkana, koji podržava socio-ekonomski razvoj i pristup EU širom Zapadnog Balkana pružajući finansijsku i tehničku podršku za strateške investicije, posebno u infrastrukturi, energetskej efikasnosti i razvoju privatnog sektora.

Odricanje odgovornosti: Ova publikacija je napravljena uz podršku Evropske Unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Konzorcijuma IPF 6 i ne može se ni na koji način smatrati da izražava stavove Evropske Unije ili Evropske investicione banke.

Verzija 03
Datum izdavanja 08/11/2019
Pripremio IPF6
Proverio Aristides Karlaftis
Odobrio Neil Bolland

Sadržaj

1.	UVOD.....	9
2.	OBIM RAP-a	11
3.	OPIS PROJEKTA.....	12
4.	PROJEKTNII ZAHTEVI ZA OTKUP ZEMLJIŠTA I UTICAJI.....	16
4.1	ZAHTEVI ZA OTKUP ZEMLJIŠTA.....	16
4.2	UTICAJI OTKUPA ZEMLJIŠTA.....	17
5.	UTICAJ NA STANOVNIŠTVO I IMOVINU.....	22
5.1	PRIKUPLJANJE SOCIO-EKONOMSKIH PODATAKA.....	22
5.1.1	Anketa o životnoj sredini.....	22
5.1.2	Javne rasprave, 6. i 7. novembar.....	22
5.1.3	Socio-ekonomska istraživanja.....	23
5.1.4	Socijalna ispitivanja na terenu.....	27
5.2	UGROŽENI LJUDI, SREDSTVA I IMOVINA – REZULTATI.....	27
5.2.1	Ugroženi vlasnici domaćinstava.....	28
5.2.2	Ugroženi vlasnici zemljišta.....	37
5.2.3	Ugroženi nezvanični korisnici.....	43
6.	PRAVNI OKVIR.....	49
6.1	NACIONALNO ZAKONODAVSTVO I ZAHTEVI EBRD-a.....	49
6.1.1	Zakon i nadležni organi za eksproprijaciju.....	49
6.1.2	Procedura eksproprijacije.....	49
6.1.3	Raskorak između kosovskog zakonodavstva i EBRD standarda.....	55
7.	KLJUČNI PRINCIPI NAKNADE I PODRŠKE.....	58
8.	PODOBNOŠT ZA NADOKNADE I PODRŠKU.....	60
8.1	Osobe sa zvaničnim pravima i pravima koja su priznata po nacionalnim zakonima.....	60
8.2	Osobe koje nemaju formalno zakonsko pravo na zemlju koju zauzimaju u vreme popisa.....	60
8.3	Ranjive grupe.....	61
8.3.1	Vlasnici srpske nacionalnosti.....	61
8.3.2	Nezvanični korisnici.....	62
9.	MATRICA PRAVA NA NADOKNADU.....	63
10.	NADOKNADA I PODRŠKA.....	67
10.1	Sprovođenje popisa, istraživanja imovine i socioekonomskog istraživanja.....	67
10.2	Nadoknada za zemlju, useve, biljke, drveće.....	67
10.3	Nadoknada za stambene, komercijalne i nestambene objekte.....	68
10.4	Naknada za gubitak prihoda.....	68
10.5	Pomoć u obnovi sredstava za život.....	69
10.6	Podrška ranjivim pojedincima i domaćinstvima.....	69
10.7	Nadoknade za odsutne vlasnike.....	71
11.	ORGANIZACIONE ODGOVORNOSTI ZA RAZVOJ RAP-A I NJEGOVU IMPLEMENTACIJU.....	72
12.	OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE.....	74
12.1	OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE PO DATUMIMA.....	74
12.2	SREDSTVA KOMUNIKACIJE.....	75
12.3	PLANIRANO OTKRIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE ZA IMPLEMENTACIJU RAP-A.....	75
13.	MEHANIZAM ZA PODNOŠENJE PRITUŽBI.....	78
14.	MONITORING I IZVEŠTAVANJE.....	82
14.1	MONITORING.....	82
14.2	IZVEŠTAVANJE.....	83
15.	TROŠKOVI IMPLEMENTACIJE.....	85

SPISAK PRILOGA

- Prilog 1: Zgrade pogođene ovim projektom, na kojima treba izvršiti eksproprijaciju
- Prilog 2: Informacije o vlasnicima srpske nacionalnosti (ranjiva kategorija) [Poverljivo]
- Prilog 3 (1): Baza podataka o vlasnicima zemljišta pogođenih projektom [Poverljivo]
- Prilog 3 (2): Poverljive informacije o vlasnicima domaćinstava pogođenih projektom [Poverljivo]
- Prilog 4: Upitnici za domaćinstva [Poverljivo]
- Prilog 5: Dijagram toka postupka rešavanja pritužbi i Obrazac za pritužbe
- Prilog 6: Vrednovanje useva i imovine

SPISAK TABELA

Tabela 2.1: Broj objekata na kojima će biti izvršena eksproprijacija	11
Tabela 2.2: Obim eksproprijacije zemljišta	11
Tabela 3.1: Lokacija, položaj i udaljenost naselja od trase	13
Tabela 3.2: Naselja u neposrednoj blizini autoputa (unutar područja ispitivanja).....	14
Tabela 4.1: Područja koja će zauzimati predložena trasa	16
Tabela 4.2: Pregled fizičkih i ekonomskih uticaja raseljavanja	19
Tabela 5.1: Pregled društveno-povezanih aktivnosti u vezi sa projektom.....	22
Tabela 5.2: Pregled socio-ekonomskih istraživanja	23
Tabela 5.3: Preduslovi ispunjeni pre započinjanja socijalno-ekonomskih istraživanja.....	24
Tabela 5.4: Organizacija Socio-ekonomskih istraživanja	24
Tabela 5.5: Informacije i organizacija intervjua	25
Tabela 5.6: Kategorije ugroženih ljudi	28
Tabela 5.7: Spisak objekata koji moraju biti srušeni.....	29
Tabela 5.8: Zemljište koje će biti eksproprijisano.....	37
Tabela 5.9: Upotreba zemljišta na parcelama koje će biti eksproprijisane	43
Tabela 5.10: Upotreba zemljišta na parcelama koje koriste nezvanični korisnici, a koje će biti esproprijisane	48
Tabela 8.1: Ranjivi ljudi ugroženi projektom	62
Tabela 9.1: Matrica prava na nadoknadu	63
Tabela 11.1: Primena obaveza iz RAP-a	72
Tabela 12.1: Vremenski raspored konsultacija i komunikacija	77
Tabela 13.1: Kontakt detalji za predaju pritužbi	79
Tabela 13.2: Obrazac za pritužbe.....	81
Tabela 14.1: Pokazatelji indikativnog nadzora.....	82
Tabela 15.1: Procenjeni troškovi implementacije.....	85

SPISAK SLIKA I GRAFIKONA

Slika 3.1: Plan za izvođenje autoputa (crvena linija) – Prostor za proučavanje – žuta linija.	12
Grafikon 5.1: Vrsta eksproprisane imovine	30
Grafikon 5.2: Priroda eksproprijacije	31
Grafikon 5.3: Ukupan prihod eksproprisanog domaćinstva	31
Grafikon 5.4: Broj ljudi pod odgovornošću glave porodice	32
Grafikon 5.5: Glavni izvor prihoda domaćinstva	32
Grafikon 5.6: Stepen obrazovanja glave porodice	33
Grafikon 5.7: Pravni status imovine u vreme ispitivanja	33
Grafikon 5.8: Priroda biljnih kultura koje će biti eksproprisane	39
Grafikon 5.9: Kategorije kutura koje će biti eksproprisane	40
Grafikon 5.10: Broj vlasnika po vrsti parcele nad kojom se vrši eksproprijacija.....	41
Grafikon 5.11: Broj vlasnika po kategoriji kulture na parceli koja je predmet eksproprijacije.....	42
Grafikon 5.12: Priroda parcela koje su predmet eksproprijacije, a koje koriste nezvanični korisnici, u m2	44
Grafikon 5.13: Kategorije kultura koje su predmet eksproprijacije, a koje koriste nezvanični korisnici, u m2	45
Grafikon 5.14: Raspodela kultura po parcelama koje su u procesu eksproprijacije, a koje koriste nezvanični korisnici	46
Grafikon 5.15: Raspodela po kategoriji kultura na parcelama koje koriste nezvanični korisnici, a nad kojima će se izvršiti eksproprijacija.....	47
Grafikon 13.1: Dijagram toka pritužbi.....	80

1. UVOD

Projekat obuhvata put N9 Priština-Peć (SEETO Ruta 6 B), deonica od Kline do Zahaća (30.4 km), koja se finansira u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) i primenjuje se u okviru podrške infrastrukturnim projektima 6 Tehnička podrška (IPF6 TA) koje je ugovorio konzorcijum SAFEGE-EPTISA-PM Group-TRACTEBEL, takođe nazvan i SUEZ Konzorcijum. Međunarodne finansijske institucije (IFIs) su Evropska investiciona banka (EIB) i Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), pri čemu je EIB vodeća u procesu odobravanja grantova i implementaciji procesa. Korisnik projekta je Ministarstvo za infrastrukturu (MIT) Kosova (Odsek za putnu infrastrukturu).

Za ovaj projekat pripremljeni su ESIA¹ i Okvir za otkup zemljišta i raseljavanje (LARF) na osnovu Idejnog rešenja autoputa. Pripremljen je i ažurirani ESIA² zasnovan na Nacrtu projekta za izvođenje uključujući i socijalno istraživanje sa vlasnicima zemljišta i objekata, kao i poslova na obuhvaćenom području. Ovo ispitivanje je sprovedeno u septembru 2018. godine. Trenutni **Akcioni plan raseljavanja** (RAP) je izrađen u skladu sa ovim LARF okvirom. RAP je razvijen u skladu sa projektom za izvođenje i prati ažuriranu ESIA. Dok LARF utvrđuje planirane pristupe, procese, odgovornosti i kompenzaciju za otkup zemljišta, RAP pruža detalje o trenutnom vlasništvu, o prirodi uticaja raseljavanja i identifikuje sve osobe pogođene otkupom zemljišta.

Očekuje se da će projekat stvoriti značajne pozitivne uticaje, ne samo na društveno-ekonomski razvoj šireg područja, već i na životnu sredinu i bezbednost saobraćaja. Projekat će posebno ispoljiti pozitivan uticaj na sledeće oblasti:

- Integrisanje kosovskih puteva u osnovnu mrežu puteva i Transportnu organizaciju jugoistočne Evrope (SEETO).
- Ispunjavanje ciljeva kosovske saobraćajne politike i prostornog plana
- Povećanje rasta saobraćaja, a minimiziranje saobraćajnih zastoja
- Poboljšanje lokalnih ekoloških i socijalnih uslova
- Ubrzavanje ekonomskog rasta
- Poboljšanje bezbednosti saobraćaja
- Poboljšanje mobilnosti stanovništva
- Poboljšanje ekoloških uslova i bezbednosti duž postojećeg državnog puta N9 (deonica od Kline do Zahaća)

Proces otkupa zemljišta za Projekat je u ranoj fazi. Projekat zahteva otkup zemljišta i ograničavanje fizičkog raseljavanja na mestima gde su stambeni objekti pogođeni.

LARF okvir, koji je prethodno odobren od strane korisnika i ovog RAP-a, razvijen je u skladu sa kosovskim pravnim okvirom i u skladu sa ekološkom i socijalnom politikom Ekonomske banke za obnovu i razvoj 2014 (ESP 2014), kao i posebnih Zahteva za izvršenje 5 (PR5) – otkup zemljišta, prinudno preseljenje i ekonomsko raseljavanje. Akcioni plan raseljavanja prikazuje uticaje raseljavanja povezane sa projektom, kao i naknade i principe za raseljavanje, ali i odgovornost da se osigura da niko od ljudi koji su pogođeni implementacijom projekta nije u nepovoljnijem položaju u odnosu na trenutne uslove.

Ovaj izveštaj uključuje mehanizam za podnošenje žalbi za ljude kojima se otkupljuje zemljište, koji predstavlja način da se iskaže zabrinutost i obezbede mehanizmi za rešavanje problema. Društveno-

1 PROCENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I SOCIJALNA PITANJA (NACRT), ANA PETROVSKA, DECEMBAR 2016.

2 PROCENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I SOCIJALNA PITANJA, IPF6, NOVEMBAR 2018.

ekonomska istraživanja koja su sprovedena u septembru 2018 i julu 2019 pružaju informacije o obimu i prirodi ekonomskog i fizičkog raseljavanja i njihove uticaje na **Osobe koje su pogođene projektom** (PAPs) koje su upotrebljene za obaveštavanje u ovom RAP-u.

Tim stručnjaka zadužen za sadašnji RAP predstavljaju:

- Joanis Bekiaris, IPF6 stručnjak za životnu sredinu
- Aleksandre Kvintin, IPF6 stručnjak za životnu sredinu
- Gordana Bajić, IPF6 stručnjak za socijalnu politiku.

2. OBIM RAP-a

Eksproprijacija objekata i zemljišnih parcela ograničena je na minimum zahvaljujući posebnoj pažnji posvećenoj ovom kritičnom pitanju tokom razvoja kako Idejnog projekta tako i projekta za izvođenje. Međutim, u ovako velikim infrastrukturnim projektima, nemoguće je izbeći neka raseljavanja, čak iako su ograničena.

Biće izvršena eksproprijaciju ukupno 40 objekata. Katastarski detalji objekata koji će se rušiti su prikazani u Prilogu 1.

Tabela 2.1: Broj objekata na kojima će biti izvršena eksproprijacija

Opština	Broj ekspropriisanih objekata
Mališevo	0
Klina	32
Peć	8
UKUPNO	40

Projekat će imati uticaj na procenjenih 1111 parcela (oko 355 ha). Među ovih 1111 parcela, 187 biće u potpunosti ekspropriisano (83,2%) dok će 924 parcele biti delimično ekspropriisane (16,8%).

Tabela 2.2: Obim eksproprijacije zemljišta

Opština	Broj parcela	Broj delimično ekspropriisanih parcela	Broj potpuno ekspropriisanih parcela	Površina za eksproprijaciju [m ²]
Mališevo	57	50	7	113,461
Klina	892	724	168	2,549,515
Peć	162	150	12	887,161
Ukupno	1,111	924	187	3,550,138

Domaćinstva i vlasnike zemlje srpske nacionalnosti treba posmatrati kao ranjivu kategoriju pošto su napustili područje na kom se izvodi projekat, te je, stoga, njihova informisanost o projektu mala. Jedinica za upravljanje projektom (JUP) koju je oformilo Ministarstvo infrastrukture Kosova (MIT) uspela je da identifikuje korisnike (zakupce bez pismenog ugovora) tokom posete na terenu u leto 2019. Oni se takođe moraju pažljivo razmotriti u toku implementacije RAP-a. Nisu zabeležene više nikakve ranjive kategorije tokom terenskih poseta i javne prezentacije organizovane od strane IPF6 i JUP u 2018-oj godini i tokom društveno-ekonomskog istraživanja završenog u junu-julu 2019. Pored toga, opštine pod uticajem projekta nisu obezbedile podatke za IPF6 u vezi sa postojećim ranjivim kategorijama.

Površina parcela na koje će biti izvršen uticaj, definisana je u elaboratu i definisani su svi uticaji projekta u vezi sa eksproprijacijom zemljišta. Vrednovanje je okončano u avgustu 2019. Vlada Kosova je obavestila identifikovane nosioce imovinskih prava.

Socijalno istraživanje bilo je više fokusirano na vlasnike zemljišta/ korisnike, pošto kosovsko zakonodavstvo ne prepoznaje nezvanične korisnike zemljišta (videti poglavlje 2.5 ovog dokumenta za opis nedostataka između kosovskog zakonodavstva i zahteva EBRD-a). Međutim, IPF6, zajedno sa JUP-om, je radio na identifikaciji nezvaničnih korisnika koji će biti pogođeni projektom, naročito tokom istraživanja u junu-julu 2019. Detaljan opis preduzetih aktivnosti prikazan je u poglavlju 5 ovog dokumenta.

3. OPIS PROJEKTA

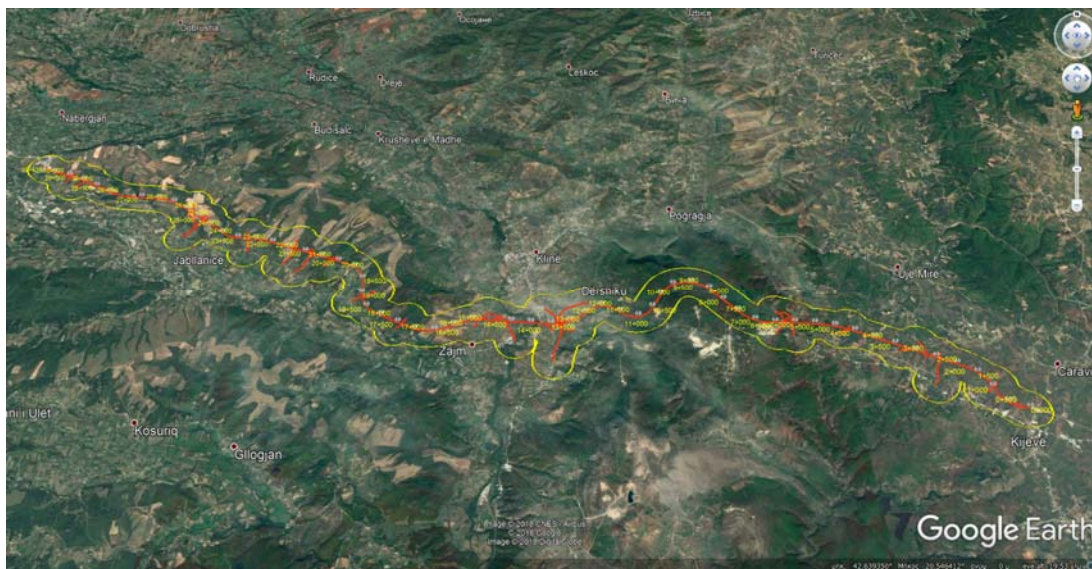
Projekat obuhvata deonicu od Kijeva-Kline do Zahaća, autoputa N9 Priština - Peć čija je ukupna dužina oko 30.42 km. Projekat za izvođenje je zasnovan na idejnom projektu autoputa koji je odobrilo Ministarstvo za infrastrukturu u novembru 2017.

Ograničenje brzine na autoputu je 100 km/h, uključuje 8 raskrsnica, 62 objekta, 1 parking prostor i posebnu deonicu sa potpornim zidovima i preprekama za zaštitu od buke, i projektovan je u skladu sa TEM i nemačkim standardima. Planirani autoput, kao deo puta N9 povezaće Kosovo i Crnu Goru, te je projekat od ekonomskog značaja visokog prioriteta po mišljenju Ministarstva za infrastrukturu. Glavni cilj ovog projekta je da se poboljša kvalitet, kapacitet i bezbednost prevoza. Ciljevi autoputa su:

- Da obezbedi saobraćajne tokove na vezama sa glavnom i regionalnom putnom mrežom Kosova i Prištinskom putnom mrežom;
- Da smanji ukupno vreme putovanja i transporta;
- Da osigura bezbednost saobraćaja na autoputu i njegovim sadržajima;
- Da poboljša pristupačnost, bezbednost u saobraćaju i životne uslove susjednih opština na paralelnom magistralnom putu N9;
- Da umanja negativne uticaje projekta na pejzaž, korišćenje zemljišta i životnu sredinu;
- Da stvori zadovoljavajući lanac transporta robe.

Ovaj projekat je deo pravca istok-zapad između Prištine i granice sa Crnom Gorom. Veći gradovi koji se nalaze u blizini autoputa su Priština i Peć. Trasa projekta se nalazi na razdaljini od 1,5 km severno od postojećeg putnog pravca N9 (videti Sliku 2-1). Postojeći put će se koristiti kao paralelna servisna saobraćajnica uglavnom za lokalni saobraćaj. Projektom nisu predviđene nikakve intervencije na postojećem putu, osim povezanih saobraćajnih veza.

Prostor za proučavanje obuhvata površinu koja obuhvata prostor od 0.5km od osovine projektovanog puta, uzimajući u obzir predložene petlje i prpratne radove (servisne puteve).

Slika 3.1: Plan za izvođenje autoputa (crvena linija) – Prostor za proučavanje – žuta linija.

Trasa počinje blizu Kijeva (38km zapadno od Prištine) severno od sela Kijevo do kraja sela Zahać, 7 km istočno od grada Peći. Teren uključuje blage padine koje su ispresecane mnoštvom kratkih potoka sa

neznatnim slivnim područjima. Autoput prolazi kroz metohijsku oblast (ravnicu) koju formiraju doline reka 'Beli Drim' i 'Pečka Bistrica'. Most blizu Kline prelazi preko reke Beli Drim. Reka 'Pečka Bistrica' teče paralelno sa trasom. Postojeći put N9 nalazi se između novog autoputa i reke.

Projekat (planirani autoput) biće dvotračni kolovoz koji je projektovan u skladu sa državnim i međunarodnim standardima i specifikacijama, sa ograničenjem brzine od 100-120 km/h.

Autoput preseca teritoriju opština Mališevo, Klina i Peć. Veći gradovi koji se nalaze u blizini trase su Priština i Peć.

Trasa preseca teritoriju naselja Dolac i Zajmovo i prolazi pored sela Kijevo, Iglarevo, Demaj, Drsnik, Drenovac, Gornji Petrič, Donji Petrič, Jablanica, Klicine, Lešane, Lugađija, Gllaviqjine, Romune i Zahać.

Tabela ispod prikazuje naselja koja su smeštena blizu trase, razdaljinu do najbliže kuće i gustinu naseljenosti.

Tabela 3.1: Lokacija, položaj i udaljenost naselja od trase

Naselja	Položaj na trasi Km	Gustina naseljenost naseljenog dela	Minimalna razdaljina od trase (m)
Kijevo	0+000	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanim kućama. Postoje i neka komercijalna imovina.	200
Ceravik	0+000	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanom imovinom.	900
Kabik	2+700	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	260
Iglarevo	3+500	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	100
Krivoc	4+900	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanom imovinom.	130
Demaj	6+000	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	170
Drsnik	11+350	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	210
Dolac	13+000	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanom imovinom.	10
Zajmovo	15+000	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanom imovinom.	10
Drenovac	20+100	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	40
Donji Petrič	21+000	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	600
Gornji Petrič	22+600	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	350
Jablanica	23+900	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	160
Klicine	25+000	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanom imovinom.	450
Lešane	25+500	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanom imovinom.	420
Lugađija	26+750	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	90
Gllaviqjice	28+600	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	350
Romune	30+350	Naseljeno područje male gustine sa raštrkanom imovinom.	20

Naselja	Položaj na trasi Km	Gustina naseljenost naseljenog dela	Minimalna razdaljina od trase (m)
Zahać	30+420	Naseljeno područje srednje gustine sa raštrkanom imovinom.	200

Naselja koja se nalaze u neposrednoj blizini predloženog autoputa i postojećeg državnog puta prikazana su u tabeli ispod, kao i njihov broj stanovnika.

Tabela 3.2: Naselja u neposrednoj blizini autoputa (unutar područja ispitivanja)

Opština	Naselje	Udaljenost od autoputa	Stanova 2011	Domaćinstva 2011	Stanovnici 2011
Mališevo	Kijevo	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 210m.	239	188	1279
Klina	Zabrđe	Nalazi se severno od autoputa, na razdaljini od 150m.	127	102	728
Klina	Iglarevo	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 90m.	275	218	1784
Klina	Ridevo (Iglarevo/Ridevo)	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 90m.	122	112	870
Klina	Dobri Dol	Nalazi se severno od autoputa, na razdaljini od 280m.	76	54	339
Klina	Dršnik	Nalazi se severno od autoputa na udaljenosti od 220m. Izolovani objekti se nalaze u području trase.	485	304	1770
Klina	Dolac	Autoput preseca ovo naselje.	72	53	276
Klina	Zajmovo	Trasa autoputa preseca naselje.	215	184	1267
Klina	Drenovac	Autoput prolazi kroz severnu oblast naselja.	67	60	440
Klina	Donji Petrič	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 610m.	42	23	160
Klina	Gornji Petrič	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 330m.	120	97	563
Peć	Jablanica	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 140m.	115	88	573
Peć	Kličine	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 360m.	146	118	833
Peć	Lešane	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 420m.	71	52	354
Peć	Lugađija	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 80m.	165	119	702
Peć	Glavičica	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 340m.	45	35	193
Peć	Romune	Nalazi se južno od autoputa, na razdaljini od 50m.	127	87	492
Peć	Zahać	Nalazi se zapadno od kraja autoputa, na razdaljini od 450m.	287	199	1120

IZVOR: PODACI KOSOVSKE STATISTIČKE AGENCIJE

Lokalna ekonomija u oblasti projekta uveliko zavisi od poljoprivrede, uz neke komercijalne aktivnosti ali i rudarstvo. Primetan je trend ekonomske migracije iz lokalnih područja ka urbanim centrima i inostranstvu. Sve u svemu, projekat će poboljšati povezanost, smanjiti vreme putovanja i poboljšati bezbednost na putu, istovremeno poboljšavajući pristup uslugama u naseljima duž trase puta. Tokom izgradnje mogu se pojaviti kratkoročne mogućnosti za zaposlenje na lokalnom nivou, a poboljšana povezanost može dugoročno dovesti do podsticanja rasta i investicija u ovoj oblasti.

Trasa prelazi jedan regionalni i nekoliko lokalnih puteva. Planirana je izgradnja osam novih denivelisanih raskrsnica. Pored toga, nekoliko objekata, jedan most (preko reke Beli Drim), dva vijadukta, podvožnjaci/nadvožnjaci, i cevasti/pločasti propusti su postavljeni duž trase. Denivelisane raskrsnice će omogućiti tok saobraćaja da postojećeg N9 puta i regionalnog puta R-4. Lokalne zajednice će tako moći da pristupe lokalnim putevima, a samim tim i svojim posedima i poljoprivrednim parcelama. Podvožnjaci/ nadvožnjaci će obezbediti kontinuitet saobraćaja duž lokalnih puteva.

4. PROJEKTI ZAHTJEVI ZA OTKUP ZEMLJIŠTA I UTICAJI

4.1 ZAHTJEVI ZA OTKUP ZEMLJIŠTA

Trajni otkup zemljišta (tokom faze izrade) biće neophodan za izgradnju autoputa, uključujući i raskrsnice i ostale povezane objekte. Privremeno zauzimanje zemljišta će biti potrebno i u fazi izgradnje uključujući i neophodne zemljane radove. Područja za odlaganje zemljišta (tj. viškova iskopanog materijala) definišaće Izvođač tokom faze izgradnje i razraditi u svom planu upravljanja životnom sredinom (SSIP).

Projekat kao i ekonomska i fizička eksproprijacija pogodile su tri opštine: **Mališevo** (samo eksproprijacija zemlje/ekonomski), **Klinu** i **Peć**.

U skladu sa Zakonom o putevima, biće uspostavljen pojas zemljišta oko puta od 20m (zaštitni pojas) sa obe strane autoputa; unutar ovog zaštitnog dela biće zabranjena izgradnja bilo kakvih stambenih i nestambenih zgrada u toku čitavog veka trajanja puta. Postojećim objektima unutar zaštitnog pojasa omogućiće se kompenzacija, ukoliko se dokaže da nikakve mere zaštite od buke ne mogu da se preduzmu kako bi zaštitili postojeće objekte u toj zoni.

Biće potrebno privremeno zauzeti zemljište za potrebe projekta (u fazi izgradnje) za rute neophodne za prevoz i izgradnju, kampove i površine za odlaganje, privremeno skladištenje iskopanog materijala/zemljišta, isečenog drveća itd. Ugovori o dodatnom privremenom zauzimanju zemljišta neophodnih za izvođača, će se dogovarati, koliko je god to moguće, kroz pregovaranje i u sporazumnom dogovoru sa vlasnikom zemljišta.

Površina otiska projekta (trajna upotreba) tokom funkcionisanja puta je 3.55 km² (355 ha). Upotreba zemljišta u otisku projekta (upotrebi) tokom fazi izgradnje i rada prikazane su u sledećoj tabeli i na slikama.

Tabela 4.1: Područja koja će zauzimati predložena trasa

Stanište	Upotreba zemljišta	Površina unutar ispitivane površine (Ha)	Upotreba tokom izgradnje (Ha)	Upotreba tokom izgradnje (%)	Upotreba tokom funkcionisanja puta (Ha)	Upotreba tokom funkcionisanja puta (%)
Prirodna staništa						
Pašnjaci na brdima	Poluprirodni travnjaci	92,62	15,41	16,64%	11,75	12,69%
Livade	Poluprirodni travnjaci	47,30	0,66	1,40%	0,55	1,16%
Ruderalno područje	Poluprirodni travnjaci	8,16	0,31	3,80%	0,28	3,43%
Sastojina crnog bagrema	Šuma	28,59	2,33	8,15%	1,79	6,26%
Deo pod italijanskim i turskim zobom	Šuma	610,76	57,2	9,37%	41,47	6,79%
Sastojina raznolikog drveća	Šuma	53,57	5,47	10,21%	4,11	7,67%
Šuma orijentalnog graba i belog hrasta	Šuma	500,51	43,7	8,73%	34,11	6,82%
Sastojina bagrema	Šuma	5,15	0,02	0,39%	0,02	0,39%

Stanište	Upotreba zemljišta	Površina unutar ispitivane površine (Ha)	Upotreba tokom izgradnje (Ha)	Upotreba tokom izgradnje (%)	Upotreba tokom funkcionisanja puta (Ha)	Upotreba tokom funkcionisanja puta (%)
Drvoredi	Šuma	5,90	0,02	0,34%	0,02	0,34%
Šumoviti predeli i pojasevi vrbe i topole	Šuma	79,57	0,42	0,53%	0,35	0,44%
Zbir stavki		1432,13	125,54	8,77%	94,45	6,60%
Upotreba zemljišta od strane čoveka						
Infrastrukturni objekti	Veštačka područja i naselja	92,73	4,17	4,50%	3,27	3,53%
Kamenolom	Veštačka područja i naselja	23,22	1,36	5,86%	1,08	4,65%
Seosko naselje	Veštačka područja i naselja	291,41	5,47	1,88%	3,56	1,22%
Neobrađena polja	Poljoprivredno zemljište	355,74	38,35	10,78%	28,1	7,90%
Polja	Poljoprivredno zemljište	1843,90	138,6	7,52%	92,17	5,00%
Voćnjak	Poljoprivredno zemljište	3,43	0,23	6,70%	0,16	4,66%
Zbir stavki		2610,44	188,18	7,21%	128,34	4,92%
Ukupno		4042,57	313,72	7,76%	222,79	5,51%

4.2 UTICAJI OTKUPA ZEMLJIŠTA

Prilikom odabira trase i projektovanja te trase, zahtevi za otkup zemljišta bili su ključni aspekti odlučivanja. Uglavnom se izbegavalo fizičko razmeštanje domaćinstava. Međutim, neki objekti moraju biti eksproprisani i srušeni. Katastarske mape ovih objekata prikazane su u Prilogu 1.

Različite faze projekta i odgovarajuće procene uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja, bave se brojem pogođene imovine i umanjanjem njihovog broja pravilnim odabirom trase. Kao rezultat truda projektanta postignuto je minimalno fizičko preseljenje.

Otisak projekta uključuje tri opštine i prolazi kroz 18 katastarskih zona. U tabelama su prikazani Prilozi 3 i 6, površine zemljišta po katastarskoj zoni i broj eksproprisanih parcela.

Na osnovu društveno-ekonomskog cenzusa utvrđeno je da na 40 od ukupnog broja zgrada na kojima ima uticaja (gde je izvršena eksproprijacija) prilikom izgradnje Projekta, 21 su stambene kuće (od kojih je 6 još u izgradnji), 8 su ruševine, 4 su pomoćne zgrade a 6 su komercijalne zgrade – skladišta, garaže ili moteli.

Stanovnici koji budu morali da se rasele zbog izgradnje autoputa mogu da imaju i dodatne uticaje kao što su:

- Promena u vrsti poseda za stanovanje;
- Prekid veze sa njihovim dragocanim sećanjima u vezi sa njihovim domovima koji imaju visoku sentimentalnu vrednost;

- Dosadašnji društveni odnosi stanovnika biće prekinuti i oni će morati da uspostavljaju nove odnose u drugačijem društvenom okruženju. Ovo može dovesti do društvenog i psihološkog uticaja;

Bivše groblje je smešteno u selu Zajmovo, Opština Klina. Jedinica za upravljanje ovim projektom, osnovana u okviru MIT-a – Ministarstva za infrastrukturu i transport – uspelo je da prikupi relevantne informacije i da sprovede odgovarajuće aktivnosti kako bi se pozabavili ovim problemom.

JUP je obavestila IPF6 da je opština Klina preuzela odgovornost za uklanjanje grobova iz sela Zajmovo 2010. godine, nakon poplavnih događaja koje su dovele do klizišta, raspadanja zemljišta na kom su se nalazili grobovi i naposljetku su doveli do kolateralnog zagađenja okolnih izvora vode. Stoga je premeštanje ovih grobova obavljeno pre implementacije projekta koji pokriva ovaj RAP. Od tad je jedan grob ostao na parceli. Nakon što se porodica saglasila da se premesti, islamska zajednica je sprovedla neophodne rituale i grob je premešten 25. jula 2019. Relevantna dokumentacija nalazi se u prilogu ovog RAP-a.

Projektni timovi su uočili još jedno groblje u selu Dresnik (Klina). Sastanak je održan sa lokalnim vlastima u Klini kome su prisustvovali i pravoslavni sveštenik i neki seljaci iz sela Dresnik, zajedno sa KFOR-om i relevantnim NVO kao posmatračima. Učestvovali su i arheolozi iz Kosovskog arheološkog instituta.

Postignut je dogovor između JUP i arheološkog instituta da se nastavi sa poslovima iskopavanja, u procenjenom trajanju od 2 do 3 meseca. Troškovi poslova su procenjeni na oko 33.610,00 €, što će finansirati MIT. Ukoliko se otkriju arheološka nalazišta koja su interesantna, tenderska dokumentacija za poslove biće blagovremeno ažurirana kako bi se obavestili izvođači o njihovim dodatnim obavezama.

Uticaj na zemljište

Projekat prolazi kroz 1.111 parcela, od kojih 918 (82,6%) su privatne, 139 (12,5%) javne i 54 (4,9%) su u zakupu 99 godina. Zona eksproprijacije projekta je 3,550,138m² od čega je 2 051 877 m² (57,8 %) privatno vlasništvo, 757 180 m² (21,3 %) javno vlasništvo i 741 080 m² (20,9 %) je pod zakupom na 99 godina.

Zahtevi projekta za privremeno preuzimanje zemljišta najviše pogađa parcele i imovinu koji su u privatnom vlasništvu. Pregled potencijalnih uticaja ekonomskog i fizičkog raseljavanja prikazan je ispod. Uticaji, kao i rezultati socio-ekonomske ankete opisani su u sledećem poglavlju.

Tokom izgradnje neko zemljište će možda morati da bude privremeno preuzeto od strane izvođača za skladištenje mašinerije, građevinskog materijala, privremenih kancelarija, itd. U ove svrhe pre će se preuzimati zemljište u javnom posedu, a ukoliko privatni posed bude potrebno zauzeti, takvo zemljište će nabaviti izvođači kroz dobrovoljne ugovore o iznajmljivanju, bez upotrebe eksproprijacije.

Svo zemljište koje je poremećeno tokom izgradnje, a koje nije u sastavu ovog RAP-a i koje nije ili neće biti trajno nabavljeno za svrhe ovog projekta, biće u potpunosti obnovljeno od strane izvođača radova. Sva šteta koja je prouzrokovana vlasniku ili korisniku takvog zemljišta (šteta na usevima, drveću, objektima), biće kompenzovana od strane izvođača po punoj ceni zamene i Ministarstvo finansija će nadgledati ovaj proces.

Tabela 4.2: Pregled fizičkih i ekonomskih uticaja raseljavanja

Faza/Vrsta gubitka	Pregled gubitaka/ Uticaj	
PREDGRADNJA – Pre same izgradnje³		
	<ul style="list-style-type: none"> ● Gubitak zemljišta (poljoprivredno, šume i/ili pašnjaci – možda mali broj vinograda, voćnjaka i građevinskog zemljišta): Projekat će rezultirati u gubljenju zemljišta, pretežno poljoprivrednog (u upotrebi i napuštenog) i pašnjaka/travnatih površina sa delimičnim šumama i malo površina sa sitnim usevima (npr. duvan itd.), a takođe su pogođeni i vinogradi i voćnjaci. ● Gubitak stambenih objekata (fizičko razmeštanje): Rizik od fizičkog razmeštanja imovine koja se koristi u stambene svrhe uglavnom se izbegavao/minimizirao postavljanjem odgovarajuće trase. ● Gubitak izvora prihoda ili sredstava za život povezanih sa bilo kojim od navedenih troškova, a naročito „poljoprivredna“ sredstva za život: neka od domaćinstava u lokalnim selima zavise od aktivnosti u vezi sa zemljištem, na šta može da ima uticaj gubitak zemljišta ili pristup zemlji koju koriste (npr. Obično koriste bez potencijalno zakonskih prava – što treba da bude određeno tokom budućeg procesa za otkup zemljišta). ● Napuštena zemlja: (npr. Deo zemljišne parcele koji je bio pod uticajem i koji ostaje nakon eksproprijacije, a za koje vlasnik više nema ekonomski interes za upotrebu i/ili je postalo ekonomski nepodobna parcela). 	<ul style="list-style-type: none"> ● 1.111 parcela u privatnom vlasništvu biće pogođeno trajnim preuzimanjem zemljišta. 187 biće u potpunosti ekspropisano, dok će za preostalih 924 eksproprijacija biti delimično urađena. Ukupna površina zemljišta koje se nabavlja je 3 550 138 m². ● Projekat utiče na 238 parcela koje se koriste za godišnje useve (692.503 m²), 110 parcela koje koriste višegodišnji usevi (466.336 m²), uključujući i 3 vinograda (11.670 m²) i 19 voćnjaka (74.477 m²) kao i 254 upotrebljenih za ispašu (745.764 m²). ● 40 objekata biće ekspropisano, od čega je 21 stambena kuća (6 je u izgradnji), 8 su ruševine, 4 su pomoćne zgrade i 6 su komercijalne zgrade-skladišta, garaže ili moteli. ● Pitanja o napuštenoj zemlji biće obrađena tokom primene RAP-a sa vlasnicima zemljišta koji su ugroženi.
FAZA IZGRADNJE		
Privremeni uticaji:	<ul style="list-style-type: none"> ● Privremeni gubitak zemlje (poljoprivredne, šuma i/ili pašnjaka – možda malih voćnjaka i građevinskog zemljišta) – koja je neophodna tokom perioda izgradnje. ● Gubici/šteta na godišnjim/višegodišnjim usevima i drveću, uključujući i drveće unutar voćnjaka. ● Oštećenja/privremeni poremećaji na određenoj poljoprivrednoj strukturi (npr. navodnjavanje). ● Privremeni gubitak i/ili otežan pristup zemljištu radi uzgoja ili druge namene koja donosi životne prihode i smetnje za poljoprivrednu mehanizaciju/stoku itd. Kroz upotrebu postojećeg N9 i drugih postojećih trasa koje vode do zemljišta itd.: ● Radovi na novom autoputu tokom izgradnje rezultiraće u lokalizovanim prilazima i mogu, ako ne budu organizovani 	<ul style="list-style-type: none"> ● Privremeni uticaji moraju se proceniti, ublažiti i rešiti tokom faze izgradnje u saradnji sa Izvođačem radova. ● Svaka aktivnost u vezi sa projektom tokom perioda izgradnje koja vodi do privremenih uticaja navedenih u ovoj tabeli moraće da bude nadoknađena od strane Izvođača. ● Pozitivan društveni uticaj pojaviće se tokom faze izgradnje kroz mogućnosti za

³ Pošto će se isplata nadoknade za gubitke i preseljenje dogoditi pre nego što se pristupi zemljištu, efekat trajnog gubitka zemlje i imovine dogodiće se u fazi predgradnje.

	<p>na pravi način, da rezultiraju u odsečenosti zajednica od površina sa njihovim proizvodnim zemljištem. Za lokalne seljake od ključnog je značaja da održe pristup poljoprivredom zemljištu i omoguće kretanje poljoprivrednih vozila i stoke.</p> <ul style="list-style-type: none"> Izvođač će morati da ima dobar plan za upravljanje saobraćajem koji će se razviti uz aktivno učešće lokalne zajednice i pažljivim redosledom radova da bi obezbedili pristup u svakom trenutku ili na postojećem putu, ili na novim lokalnim paralelnim putevima. Pretpostavljajući da su ove mere primenjene, ne očekuju se značajniji zaostali efekti tokom izgradnje uz pretpostavku da može doći do neznatnog povećanja u trajanju putovanja za neke od lokalnih zajednica. Gubitak izvora prihoda i/ili sredstava za život povezan je sa svim gore navedenim gubicima, a naročito „poljoprivrednim“ sredstvima za život i ometanje poslovanja 	<p>zapošljavanje u vezi sa poslovima na izgradnji.</p>
OPERATIVNA FAZA		
<p>Uticaji stalnog pristupa</p>	<p>Gubitak pristupa i/ili otežan pristup zemljištu, komercijalnim objektima i/ili putnoj mreži:</p> <ul style="list-style-type: none"> Trajne promene u rasporedu lokalnih pristupa povezane sa izgradnjom autoputa mogu da povećaju vreme putovanja itd. U izradi projekta postoji dovoljno sredstava kojima bi se obezbedio pristup lokalnim zajednicama kroz uključivanje podvožnjaka, nadvožnjaka. Pošto poljoprivredna vozila neće moći da koriste autoput, ovo je od ključnog značaja. Veoma mali broj domaćinstava koristi sopstvenu zemlju za stvaranje sredstava za život, a da se ona nalazi sa suprotne strane autoputa od njihovog mesta boravka. Ukoliko se ovaj problem uoči, sa pogođenim stranama će se razgovarati o povećanju vremena njihovog putovanja do svog zemljišta kao i o mogućnostima pomoći koje će razmotriti ranjivost i zavisnost pogođenih strana od aktivnosti na tom zemljištu. Ovo će biti pokrivenom matricom prava za nadoknadu. 	<ul style="list-style-type: none"> Tokom raznih anketa ljudi pogođeni projektom su navodili uobičajene uticaje (neznatno povećanje u vremenu putovanja do škola, doktora, itd. za ljude pogođene ovim projektom, zagađenje itd.) i ona će morati da se ublaže tokom operativne faze. Očekuje se da će rad autoputa uticati na preduzeća koja se nalaze duž postojećeg puta između Kline i Peći. Društveno istraživanje je sprovedeno sa vlasnicima poslovanja od strane IPF6. Iako će verovatno postojati indirektan uticaj na preduzeća i sredstva za život duž postojećeg puta povezanog sa preusmeravanjem saobraćaja na novi put, to se ne bi trebalo smatrati uticajem ekonomskog premeštanja u kontekstu ovog RAP-a. Oni bi se pre mogli smatrati uticajima projekata koji se mogu ublažiti investicijskim projektima projektne zajednice ili drugim ciljanim merama ublažavanja (npr. označavanjem ovih preduzeća na novom putu i prilaznim putevima kako bi se

		doveo u saobraćaj sa novog puta).
--	--	-----------------------------------

5. UTICAJ NA STANOVNIŠTVO I IMOVINU

5.1 PRIKUPLJANJE SOCIO-EKONOMSKIH PODATAKA

Identifikacija ljudi pogođenih projektom vršena je u nekoliko faza u periodu od aprila 2017 do avgusta 2019 sa ciljem da identifikuje i zvanične i nezvanične vlasnike, kao i zakupce i da se otkriju mogući uticaji. Pregled društvenih aktivnosti sprovedenih za potrebe ovog projekta prikazan je ispod:

Tabela 5.1: Pregled društveno-povezanih aktivnosti u vezi sa projektom

	Period	Zadatak	Opis	Tim
1	oktobar- novembar 2017	Ankete o životnoj sredini	Uglavnom fokusirani na teme o životnoj sredini, ali ljudi ugroženi projektom su obavješteni o projektu i povezanim javnim raspravama	IPF6
2	6. i 7. novembar 2017	Javne rasprave	Javne rasprave na kojima su osobe ugrožene projektom (PAPs) obavještene o projektu.	IPF6
3	avgust – septembar 2018	Socio-ekonomsko istraživanje	Fokus na vlasnike objekata	IPF6 JUP
4	jun – jul 2019	Socijalne ankete i ankete o imovini	Fokus na vlasnike zemljišta	JUP IPF6

5.1.1 Anketa o životnoj sredini

Tokom oktobra-novembra 2017 IPF6 tim za životnu sredinu bio je na terenu i pored bavljenja ekološkim problemima identifikovali su vlasnike i obavještavali ljude o ugroženim područjima i mogućem uticaju na njihovu imovinu. Ljudi su bili obavješteni da će se javne rasprave organizovati u narednom periodu i da treba da posete opštine za detaljnije informacije.

5.1.2 Javne rasprave, 6. i 7. novembar

Tim IPF6 koji je pomagao Ministarstvu saobraćaja (MoI) sastojao se od dva međunarodna stručnjaka za životnu sredinu i jednog stručnjaka za socijalnu politiku, regionalnog menadžera, govornika albanskog jezika, glavnog projektanta govornika albanskog jezika, međunarodnog projekt menadžera za sektore i projektnog koordinatora za podršku iz glavne kancelarije. Tim je bio prisutan na terenu tokom javnih rasprava i uredno je pružao adekvatan grafički materijal, kao i prezentaciju uticaja na životnu sredinu i društvo.

Pored konsultanata konzorcijuma Suez-IPF6, učestvovali su i predstavnici Ministarstva infrastrukture, Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje (MoE), investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) i EBRD-a.

Materijali obezbeđeni na javnim raspravama uključivali su:

- Informativne postere na albanskom i engleskom jeziku postavljene na ulazima u opštinske zgrade.
- Po jedan primerak originalnog ESIA na albanskom dostavljen je svakoj opštini. Više od 50 netehničkih izmena je napravljeno i bilo dostupno na javnim raspravama.

- PPT prezentacija pregleda netehničkog dela prikazivana je na svim javnim konsultacijama, osim u Mališevu, gde nije bilo prisutnih.
- A što se tiče pohađanja, otprilike 50 ljudi je učestvovalo u Peći, 100 u Klini i niko u Mališevu.

Izveštaj o Javnim konsultacijama je pripremljen i predat u novmebru 2017.

5.1.3 Socio-ekonomska istraživanja

Tokom avgusta i septembra 2018, socio-ekonomsko istraživanje je sprovedeno, a bilo je primenjeno u dve odvojene faze:

1. Društveno ispitivanje duž nove trase
2. Društveno ispitivanje duž postojećeg puta

Prva faza se sastojala od socijalnog istraživanja sprovedenog sa ljudima na koje je uticao otkup zemlje duž nove trase. Spisak pogođenih domaćinstava i/ili zakupaca utvrđena je u nekoj od prethodnih faza od strane odgovarajućih stručnjaka. Uzimajući u obzir predloženu trasu autoputa, topografske informacije i odgovarajuće katastarske podatke, kao i detaljna istraživanja na terenu, cilj je bio da se identifikuju neformalni vlasnika i zakupaca koji polažu prava na imovinu.

Informacije o prvom krugu javnih rasprava održanih u novembru 2017 i sastanci sa popunjavanjem upitnika (kao deo socio-ekonomskog istraživanja) javno su objavljene i stigle su do stanovnika tri pogođene opštine. Oko 150 ljudi, uključujući i mnoge vlasnike zemljišta koji će na kraju biti pogođeni, pohađalo je prvi krug javnih rasprava.

Društveno istraživanje je sprovedeno sredinom septembra od strane stručnjaka za društvena pitanja i eksproprijaciju iz IPF6 i JUP/MI. Potpuna baza podataka je otkrivena u Prilogu 3. Poverljivi podaci o pojedincima i vlasništvu neće biti otvoreni za javnost od strane IPF6-a i/ili EBRD. Vlasnici domaćinstava su intervjuisani u opštini ili kroz posete od vrata do vrata od strane tima stručnjaka. Tabela ispod prikazuje udeo PAP-a, objekata i vlasnika zemljišta, koji su intervjuisani tokom socijalnog istraživanja.

Tabela 5.2: Pregled socio-ekonomskih istraživanja

Opština	Broj ugroženih ljudi	Broj intervjuisanih ljudi	% ugroženih ljudi koji je intervjuisan
Peć	162	15	9,3
Klina	892	146	16,4
Mališevo	57	25	43,86
Javna imovina	186		
Ukupno	1.111		29,3%

Drugo socijalno istraživanje je sprovedeno u septembru 2018 kroz direktne intervjuje sa vlasnicima preduzeća duž postojećeg puta. Iako je verovatno da postoji indirektan uticaj na preduzeća i imovinu duž postojećeg puta, povezan sa preusmeravanjem saobraćaja na novi put, dogovoreno je između EBRD, JUP i IPF6 da se to ne smatra uticajima u kontekstu projektnog RAP-a. Njih je bolje posmatrati kao posledice projekta koje mogu biti ublažene kroz investicione projekte zajednice ili neke druge ciljane mere ublažavanja (npr. Znakovi za ova preduzeća biće postavljeni na novom putu i pristupnom putu kako bi doveli saobraćaj sa novog puta).

Preduslovi ispunjeni pre započinjanja socijalno-ekonomskih istraživanja su:

Tabela 5.3: Preduslovi ispunjeni pre započinjanja socijalno-ekonomskih istraživanja

Opis zadatka	Napomena/Komentar	Zadatak sproveo:
Popis katastra sa brojem partija i imenima ugroženih vlasnika koje je potrebno identifikovati;	Uključeni su i neformalni vlasnici ili zakupci ili interesne strane.	Kompanija koja je vršila istraživanja sa podrškom projektnog tima.
Popis ugroženih osoba koje su klasifikovane kao ranjiva grupa koje treba identifikovati	<ul style="list-style-type: none"> • Tri opštine su teško predale ove spise • Potrebno je proveriti Ministarstvo za socijalna pitanja. 	<ul style="list-style-type: none"> • IPF lokalni stručnjak • JUP
Imenovanje predstavnika MF i opštine tokom intervjua, ukoliko to zahtevaju Korisnici;	Slaba uključenost tri opštine mogla bi da predstavlja ozbiljan rizik.	<ul style="list-style-type: none"> • IPF lokalni stručnjak • JUP
Odrediti lokaciju opštine u kojoj će intervjui biti organizovani.		<ul style="list-style-type: none"> • IPF lokalni stručnjak • JUP

Pripremne aktivnosti

Socio-Ekonomska istraživanja duž nove trase su uglavnom u vezi sa ljudima koji su ugroženi fizičkom eksproprijacijom duž nje same, dok je ekonomska eksproprijacija zemljišta dalje obrađena tokom istraživanja na terenu u leto 2019. Spisak ugroženih zemljoposjednika, vlasnika kuća i/ili zakupaca identifikovanih od strane različitih tehničkih projektnih timova (topografi, projektanti puteva, stručnjaka za socijalna pitanja i životnu sredinu, JUP) uzimajući u obzir predloženu trasu autoputa, topografske informacije i odgovarajuće katastarske podatke, kao i kroz terenska ispitivanja kako bi se identifikovali neformalni vlasnici i zakupci koji polažu pravo na imovinu, uzimajući u obzir poslednja terenska socijalna ispitivanja poslednjeg dana kao datum preseka.

Metodologija za istraživanja opisana je u Metodologiji socijalnih istraživanja koju je odobrila EBRD datuma 28/06/18.

Svaka opština je od našeg tima dobila kopije LARF-a i mape koje su ljudima predočene pre i tokom intervjua. Nedelju dana unapred bile su izložene mape i informacije o projektu u opštini, zajedno sa informacijama o datumu kada će se organizovati socijalno istraživanje i intervjui.

Tabela 5.4: Organizacija Socio-ekonomskih istraživanja

Opis zadatka	Napomena/Komentar	Zadatak sproveo:
Štampane kopije LARF-a i na albanskom jeziku.	Pošto je LARF složen dokument veoma sažet netehnički pregled je prezentovan.	<ul style="list-style-type: none"> • JUP iz Ministarstva za Infrastrukturu i Transport (MIT)
Organizacija logistike u vezi sa sastancima za popunjavanje upitnika	U saradnji sa predsednicima ugroženih opština	<ul style="list-style-type: none"> • JUP • IPF6 stručnjaci

Dostava pozivnih pisama vlasnicima objekata koji će biti eksproprijirane na albanskom jeziku.	<ul style="list-style-type: none"> Preporučena pisma poslata kroz poštansku službu opština Izvršena je dodatna verifikacija da se proveriti da li su ugrožene osobe dobile informacije. 	<ul style="list-style-type: none"> JUP IPF6 stručnjaci
Ugroženi zvanični i nezvanični vlasnici koji nisu bili u mogućnosti da prisustvuju sastanku za popunjavanje upitnika intervjuisani su u svojim kućama.	<ul style="list-style-type: none"> Organizovana je misija IPF6 u Jagodini (Srbija) kako bi se upoznala sa jednim od vlasnika srpske nacionalnosti, koji se smatra ranjivom grupom u projektu obuhvaćenom ovim RAP-om. 	<ul style="list-style-type: none"> JUP IPF6 stručnjaci Dodatni stručnjaci za socijalna pitanja koji su adekvatno odabrani i obučeni.

Zakazivanje intervjua

Ugroženi ljudi su pozvani u tri relevantne opštine kako bi popunili upitnik na sigurnom mestu. Poziv je poslan dopisom nadležnog organa (Ministarstva Infrastrukture ili opštine). Mesto i tačno vreme intervjua je navedeno u pozivnom pismu zajedno sa osobom za kontakt, kojoj su ljudi mogli da potvrde prisustvo ili da postavje bilo koja pitanja.

Sastanci su planirani u saradnji sa Odeljenjem za urbanizam, geodeziju i manjine i povratnike u opštini Klina. Za identifikovane nezvanične vlasnike/zakupce ili vlasnike koji nisu mogli da dođu (ranjive grupe) intervjui su se odvijali na terenu u odgovarajućim domaćinstvima.

Isti postupak (održavanje intervjua u domaćinstvima) organizovan je i za ljude koji se nisu pojavili na zakazanom intervjuu u opštinama. U ovom slučaju, osoblje opštinskog sekretarijata socijalne službe i ministarstvo infrastrukture su se priključili i pružili podršku timu stručnjaka.

Za svakog vlasnika je zakazan zaseban vremenski interval za intervju i proveru odobrenog LARF-a.

Tabela 5.5: Informacije i organizacija intervjua

Opis zadatka	Napomena/Komentar	Zadatak sproveo:
<ul style="list-style-type: none"> Tehnički crteži sa predloženom trasom i katastarskim svojstvima 	U štampanoj formi i PDF formatu	<ul style="list-style-type: none"> Geometri Projektantski tim
<ul style="list-style-type: none"> Vrsta i veličina predviđenog društvenog uticaja na njihovu imovinu; 		Stručnjaci za socijalna pitanja su obučili osobe koje intervjuišu kako da opišu predviđen obim.
<ul style="list-style-type: none"> Procedura eksproprijacije i mehanizmi žalbe. 		Stručnjak za socijalna pitanja zajedno sa JUP osobljem vršilo je obuku osoba koje su sprovodile intervjue.

Intervjui

Sledeći preduslovi su ispunjeni tokom intervjua:

- U timu za intervjue su se nalazili stručnjaci koji govore i albanski i srpski jezik;

- Žene su sprovodile anketu sa ženama;
- Visok nivo poverljivosti, naročito kod pitanja u vezi sa ličnim prihodima;
- Stručnjaci su štampali tehničke crteže sa predloženom trasom i katastarskim svojstvima;
- Stručnjaci su popunjavali upitnike tokom intervjua;
- Ugroženi ljudi su obavešteni o:
 - vrsti i veličini predviđenog društvenog uticaja na njihovu imovinu;
 - proceduri eksproprijacije i mehanizmima žalbe.

Ista procedura je primenjena na intervjue rađene na terenu.

Period za intervjuisanje

Intervjui su sprovedeni u septembru 2018. Intervjui su bili organizovani po dva (2) dana u Klini i Peći.

Upitnici su obezbeđeni na albanskom i srpskom jeziku, u skladu sa maternjim jezikom vlasnika. Obrazac upitnika se nalazi odmah nakon tabele u kojoj su analizirani podaci koji su prikupljeni kroz upitnike.

Izvor: IPF6, sastanak za popunjavanje upitnika u opštini Peć, 2018.

Upitnik za vlasnike srpske nacionalnosti

Devet od 14 vlasnika iz opštine Klina su srpske nacionalnosti. Tim za socijalno istraživanje je posetio katastat u opštini Klina da potvrdi da li su srpski vlasnici koji su prodali imovinu trenutno na Kosovu ili žive u Srbiji, gde su saznali da imovina uopšte nije prevedena na imena novih vlasnika. JUP tim je potvrdio da je nekoliko parcela u katastru prodato od strane srpskih albanskim vlasnicima i otkrili su da je imovina prodana, ali ne i prevedena.

Kako je većina vlasnika srpske nacionalnosti napustila region, nije bilo moguće sresti ih tokom naknadnih istraživanja na terenu i direktno ih intervjuisati na njihovoj imovini. Dana 18. decembra 2018, IPF6 tim za socijalna istraživanja otišao je u Jagodinu da se sretne sa jednim od ovih vlasnika. Opis sastanka se može naći u Prilogu 2 pošto se lični podaci ne mogu javno objavljivati.

Dana 27. juna 2019., predsednici opština Kline i Peći su obavješteni putem mejla da JUP traži dodatne informacije među domaćinstvima i ugroženim ljudima kako bi mogli da privedu kraju RAP. Dana 28. june JUP osoblje posetilo je načelnika odseka za manjine i povratnike u opštini Klina. Pokrenuto je pitanje imovine ugroženih ljudi iz srpske zajednice i otkriveno je da pisma koje je poslalo ministarstvo za ekologiju i prostorno planiranje nisu uručena ugroženim ljudima pošto su vlasnici ili umrli ili ne borave na Kosovu.

Kako ovih dana više ugroženog stanovništva srpske nacionalnosti živi u Srbiji, IPF6 pokušava da stupi u kontakt sa njima. JUP je obezbedio spisak adresa IPF6 za osobe ugrožene projektom srpske nacionalnosti, oko 60 do 70 ljudi.

Što se tiče srpskih korisnika zemljišta, IPF6 je uspeo da kontaktira do danas 50% njih (29 vlasnika zemljišta od 58), od kojih su neki naveli da su prodali deo otuđenog zemljišta, a 4 prodali svu eksproprijaciju. Ove srpske porodice koje žive u Srbiji intervjuisane su i dobile su odgovarajuće upitnike da ih popune. Oni su informisani o tekućem projektu, postupku eksproprijacije, tekućim aktivnostima, njihovom pravu i mehanizmu podnošenja pritužbi i institucijama unutar opština kojima se mogu obratiti za informacije i svoja prava. Izveštaj o nalazima priložen je uz RAP - Prilog 2.

IPF6 će i dalje ulagati sve napore dok sve ove kategorije ranjivog stanovništva ne budu informisane o projektu.

5.1.4 Socijalna ispitivanja na terenu

Tokom juna-jula 2019 dodatna terenska socijalna istraživanja su sprovedena. Timovi JUP i IPF6 istraživali su imovinu i ljude koji su ugroženi projektom i izradili izveštaje o eksproprijaciji.

Preduslovi koje je ispunila JUP tokom istraživanja:

- Tim za intervju je govorio albanski i srpski jezik;
- Žene su sprovodile intervju sa ženama;
- Visok nivo poverljivosti, naročito kod pitanja u vezi sa ličnim prihodima;
- Upitnici su popunjavani tokom intervju;
- Ugroženi ljudi su pravilno obavješteni o vrsti i veličini predviđenog društvenog uticaja na njihovu imovinu i proceduri eksproprijacije i mehanizmima žalbe.

Geometar jedinice za upravljanje projektima je snimio sve objekte i useve svih ugroženih ljudi. Inženjeri su izračunali troškove u skladu sa instrukcijama i metodologijom koju je obezbedilo Ministarstvo finansija – Odsek za poresku upravu (ADMINISTRATIVNO UPUTSTVO MF - BR. 02/2015 O ODOBRENJU METODA ZA TEHNIČKU PROCENU I KRITERIJUMA ZA IZRAČUNAVANJE IZNOSA ZA KOMPENZACIJU ZA EKSPROPRIANU NEPOKRETNU IMOVINU, KAO I ŠTETU U VEZI SA EKSPROPRIJACIJOM).

5.2 UGROŽENI LJUDI, SREDSTVA I IMOVINA – REZULTATI

Pregled kategorija ljudi koji će verovatno biti ugroženi projektom prikazan je u tabeli 5.1. Jedinica za upravljanje projektima (JUP) osnovana pri ministarstvu infrastrukture predložila je neke izmene trase u Glavnom projektu za izvođenje između januara i aprila 2019. Domaćinstva na koje ove modifikacije utiču nisu intervjuisana u okviru socijalnih istraživanja sprovedenih u septembru 2018. Ljudi na koje bi uticale naknadne izmene trebalo bi da se nadgledaju prioritarno tokom perioda primene ovog RAP-a.

Tabela 5.6: Kategorije ugroženih ljudi

Društvena grupa smeštena u blizini autoputa	Problemi u vezi sa lokalizacijom autoputa	Rezultati (Efekti)	Moguće akcije
Ljudi koji poseduju sopstvena	Poteškoće u vezi sa pristupom radnim mestima (obilaznice, produžavanje pristupnog puta) što rezultira povećanjem troškova proizvodnje, problemima s izvozom proizvoda, poteškoćama sa putovanjem na posao, ekonomskim gubicima.	Napuštanje posla i zatvaranje radnih mesta – zahtev za otkup imovine (na mestu gde je radno mesto lokalizovano), zahtev za novčanu naknadu.	Identifikacija kompletne grupe – svakog ugroženog privatnika i radno mesto, obezbeđivanje podrške u rešavanju problema.
Poljoprivrednici, vlasnici poljoprivrednih polja	Poteškoće u vezi sa pristupom poljoprivrednim poljima, livadama i pašnjacima (obilaznice, produžavanje pristupnih puteva). Put će presecati polja. Obradiva površina će se smanjiti. Opasnosti u vezi sa vožnjom poljoprivrednih mašina. Moguće: zagađenje vazduha i zemljišta, povećanje buke, pogoršanje uslova vodosnabdevanja, promena lokalne klime, ekonomski gubici, smanjenje naknada za poljoprivredna polja – kao rezultat zavisnosti od površine i vrste uzgoja.	Prekid uzgoja – zahtev za otkup imovine (na mestima gde je farma lokalizovana), zahtev za novčanu nadoknadu	Identifikacija svih grup Identifikacija kompletne grupe – svakog ugroženog farmera ili vlasnika poljoprivrednog dobra, pružaju podršku za rešavanje problema.
Vlasnici domaćinstava	Preseljavanje stambenih kuća.	Zahtev za otkup imovine), zahtev za novčanu naknadu.	Identifikacija svih spomenutih vlasnika. Otkup imovine ili sporazumni dogovor. Pružanje podrške za rešavanje problema.
Vlasnici nekretnina lokaliziranih na predloženoj području ograničene upotrebe ili područja koja se nalaze u zoni autoputa	Opasnost po zdravlje povezana sa povećanjem buke i zagađenja vazduha.	Zahtev za otkup imovine), zahtev za novčanu naknadu.	Identifikacija svih vlasnika. Otkup imovine ili sporazumni dogovor. Pružanje podrške za rešavanje problema.
Vlasnici imovine – delimično otkupljene – koji se nalaze unutar koridora izgradnje autoputa	Ne postoji mogućnost da koriste ostatak imovine na dosadašnji način.	Zahtev vlasnika za otkup ostatka imovine.	Identifikacija svih vlasnika. Otkup imovine ili sporazumni dogovor. Pružanje podrške za rešavanje problema.

Kao što je dogovoreno sa EBRD-om u aprilu 2018, preduzeća smeštena duž postojećeg puta na koje projekat ima uticaj neće biti uključene u trenutni RAP. Rezultati socio-ekonomskog istraživanja u vezi sa ugroženim preduzećima (uglavnom benzinskim pumpama) prezentovani su u ESIA.

5.2.1 Ugroženi vlasnici domaćinstava

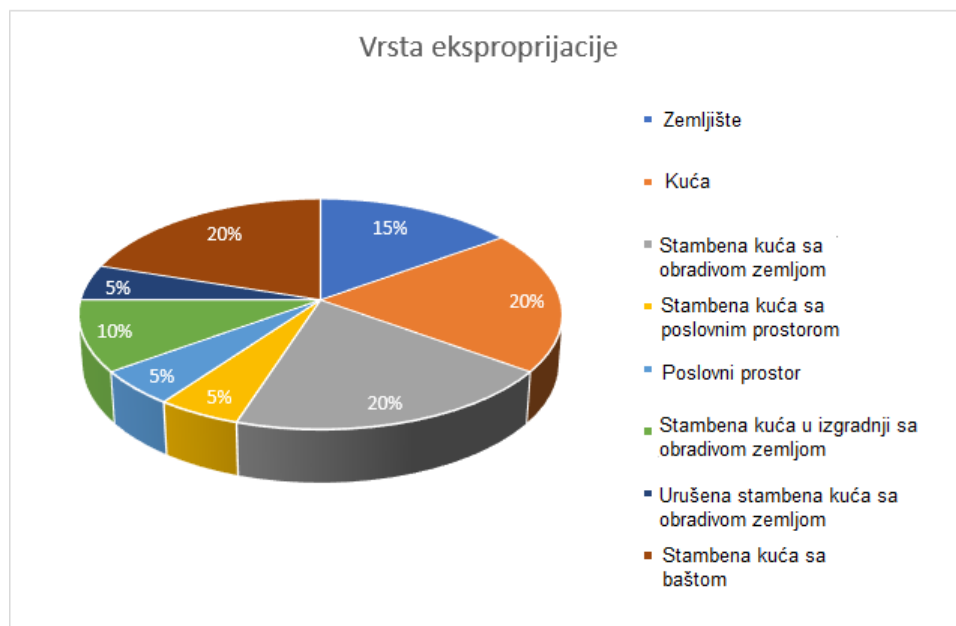
Ovo poglavlje opisuje potrebe za fizičkom eksproprijacijom neophodnom za implementaciju projekta. Tabela ispod prikazuje objekte koji moraju biti srušeni u okviru ovog projekta.

Tabela 5.7: Spisak objekata koji moraju biti srušeni

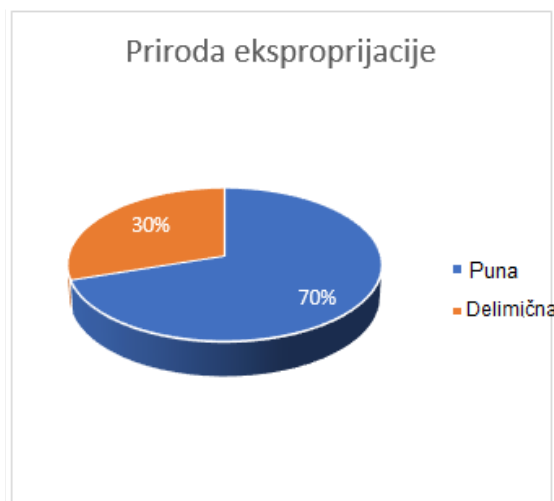
Opština	Klina			
Katastarska zona	Dresnik			
Br.	Objekat	Spratnost	Opis objekta	
48 /49	2	P+0	Kuće-ruševine	
51	1	P+0	Kuće-ruševine	
53/54	1	P+0	Kuće-ruševine	
56	1	P+0	Kuće-ruševine	
65	1	P+0	Kuće-ruševine	
UKUPNO	6			
Opština	Klina			
Katastarska zona	Dolac			
Br.	Broj objekata	Spratnost	Opis objekta	
7,1	1	P+0	Kuća u izgradnji	
49	1	P+1	Stambena kuća	
54	1	P+1	Stambena kuća	
81	3	P+1	Stambena kuća	
82	1	P+1	Kuća u izgradnji	
84	1	P+2	Stambena kuća + garaža	
85	1	P+1	Kuća u izgradnji	
125	1	P+0	Stambena kuća	
127	1	P+1	Stambena kuća	
128	1	P+0	Poslovni prostor	
131	1	P+0	Pomoćna zgrada	
	13			
Opština	Klina			
Katastarska zona	Novo selo Zajm			
Br.	Broj objekata	Spratnost	Opis objekta	
10	1	-	Groblje	
14	1	P+1	Stambena kuća	
31	1	P+1	Stambena kuća	
38	1	P+1	Stambena kuća	
100	1	P+1	Kuća u izgradnji + Garaža (P+0)	
101	1	P+1	Kuća u izgradnji + Garaža (P+0)	
	6			
Opština	Klina			
Katastarska zona	Donji Petrič			
Br.	Broj objekata	Spratnost	Opis objekta	
63	1	P+0	Kuće-ruševine	
82	1	P+1	Kuće-ruševine	
	2			
Opština	Klina			
Katastarska zona	Drenovac			
Br.	Broj objekata	Spratnost	Opis objekta	
45	1	P+1	Stambena kuća	
89	1	P+0	Pomoćni objekat-štala	
90	1	P+0	Pomoćni objekat-štala	

130	1	P+1	Stambena kuća
131	1	P+0	Pomoćni objekat - štala
	5		
Opština	Peć		
Katastarska zona	Kličina		
Br.	Objekat	Spratnost	Opis objekta
22	2	P+0	Stambena kuća
	2		
Opština	Peć		
Katastarska zona	Romune		
Br.	Objekat	Spratnost	Opis objekta
13	3	P+0	Motel
25	1	P+0	Poslovni prostor-skladište
32	0	NA	Temelji
33	0	NA	Temelji
34	1	P+1	Stambeni i poslovni prostor
35	0	NA	NA
36	0	NA	Zidovi
37	1	P+1	Poslovni prostor
	6		

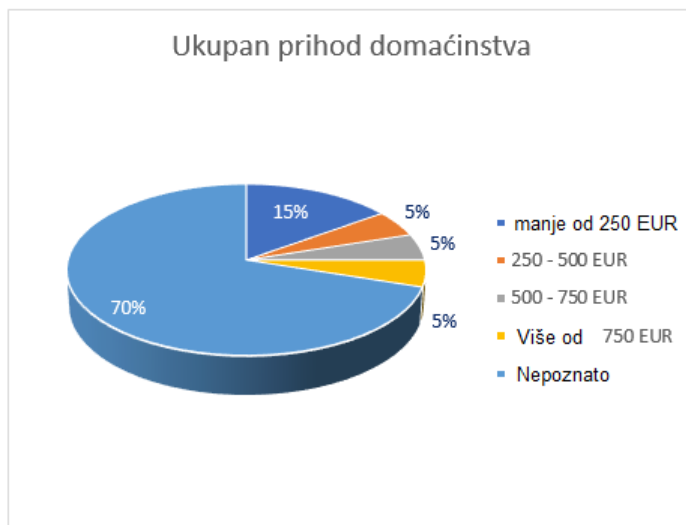
Relevantna statistička analiza rezultata socio-ekonomskog istraživanja predstavljena je na narednim stranama. Okvirni podaci intervjua predstavljeni su u Prilogu 4, jer podaci sadrže lične podatke i neće biti javno objavljeni.

Grafikon 5.1: Vrsta eksproprijisane imovine

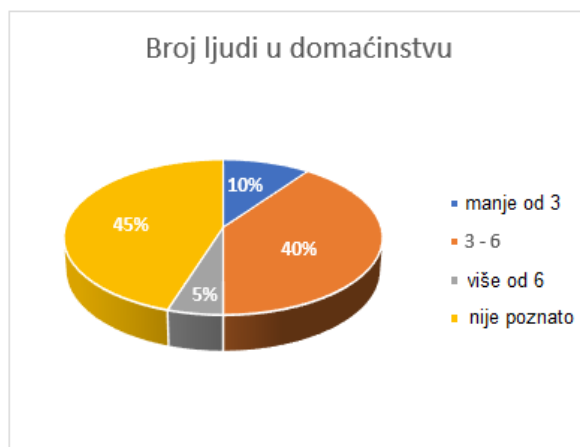
Grafikon 5.2: Priroda eksproprijacije

Grafikon 5.3: Ukupan prihod eksproprianog domaćinstva

U 2014. godini, uzorak od 205 ljudi koji žive na području projekta naveo je prosečan prihod od 450 € mesečno. Treba pažljivo nadgledati kategoriju ljudi pogođenih fizičkom eksproprijacijom koja tvrde da im je mesečni dohodak manji od 250 €. Oni bi mogli predstavljati posebnu kategoriju ranjivih ljudi na koje je uticao projekat ukoliko im se prihodi potvrde.

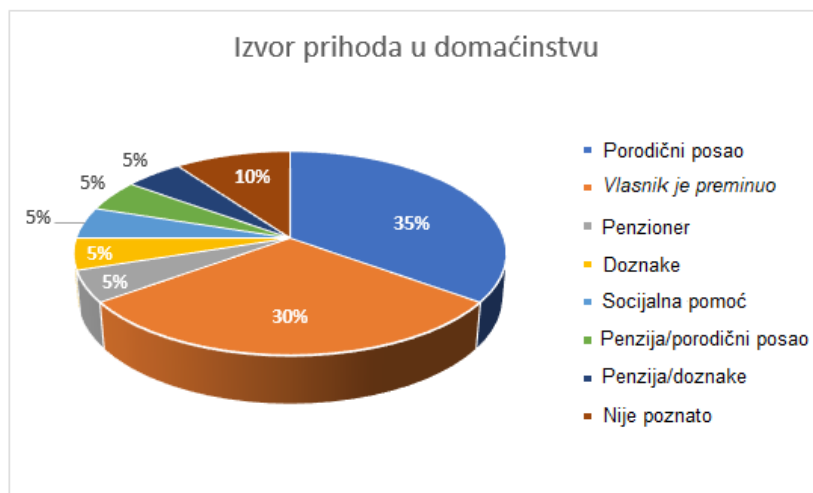
Naknada: Svi ispitanici traže naknadu u novcu, samo jedan traži nadoknadu zemljištem.

Grafikon 5.4: Broj ljudi pod odgovornošću glave porodice

Samo 5% ispitanih domaćinstava čine porodice sa više od 6 osoba koje su pod odgovornošću glave porodice.

Značajan procenat grupe „nije poznato“ može se objasniti činjenicom da su samo osnovne informacije prikupljene od većine vlasnika srpske nacionalnosti uključenih u proces eksproprijacije. Oni sačinjavaju najveći deo tzv. „nije poznato“ grupe.

Grafikon 5.5: Glavni izvor prihoda domaćinstva

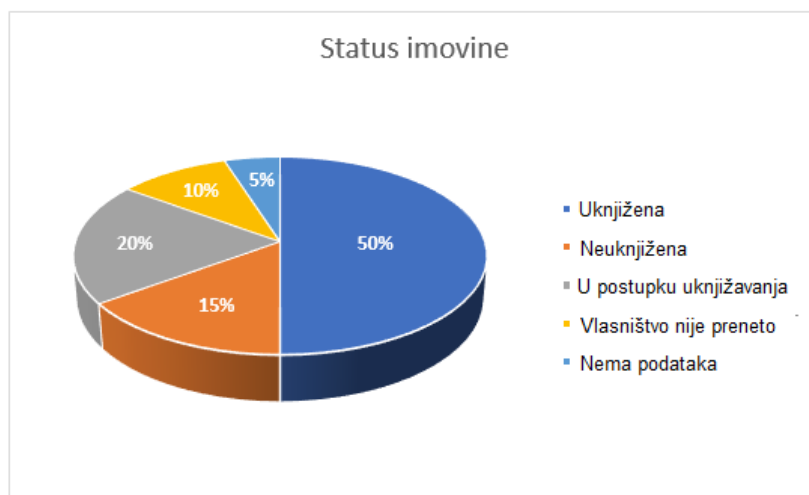
Prema ispitivanju, 35 % domaćinstava živi od porodičnog posla, 5 % prima penzije, 5 % prima doznake iz inostranstva, i 5 % prima socijalnu pomoć.

Grafikon 5.6: Stepen obrazovanja glave porodice

Ukupno 25 % domaćinstava ima samo osnovno obrazovanje, 20 % srednju školu i 10 % fakultetsku diplomu.

Značajan procenat grupe „nije poznato“ može se objasniti činjenicom da su samo osnovne informacije prikupljene od većine vlasnika srpske nacionalnosti uključenih u proces eksproprijacije. Oni sačinjavaju najveći deo tzv. „nije poznato“ grupe.

Grafikon 5.7: Pravni status imovine u vreme ispitivanja

U pogledu pravnog statusa imovine, 50% domaćinstava ima uknjiženu imovinu, 15% neuknjiženu, 20% imovinu u procesu knjiženja i 10% vlasništvo nije preneto. Ostatak od 5 % pripada kategoriji „nije poznato“. Jedna porodica iz Kličine ne poseduje relevantnu dokumentaciju koja potvrđuje njihovo vlasništvo nad imovinom, ali poseduje tri objekta na imanju.

Opština Klina imala je mnogo nedostataka. Samo dva od 14 vlasnika prisustvovalo je sastanku u opštini. Opština Klina nije bila u mogućnosti da kontaktira nekoliko vlasnika srpske nacionalnosti koji se stoga nisu ni pojavili na sastanku za popunjavanje upitnika u održanim u opštinama. Pet vlasnika je obezbedilo dokumenta o uknjiženosti objekata, imovina 3 vlasnika je u procesu uknjižavanja, dok dva

vlasnika nisu još prebacila imovinu na svoje ime. Jedan vlasnik se suočava sa porodičnim sporom zbog vlasništva nad imovinom, a jedan nije uknjižen.

Na osnovu analiziranih upitnika može se zaključiti sledeće u vezi sa vlasnicima objekata nad kojima će biti izvršena eksproprijacija:

Članovi domaćinstva

U većini slučajeva, imovina ne predstavlja glavni izvor prihoda za ugrožena domaćinstva. Jedna porodica iz sela Romune (Epja) navodi da će projekat otežati pristup školi i doktoru tokom izgradnje puta.

Ranjive kategorije

Socio-ekonomske karakteristike ekspropisanih domaćinstava ukazuju da preko polovine ispitanih vlasnika ima više od 50 godina, a među vlasnicima nema žena, što je tipična vlasnička struktura u albanskim tradicionalnim zajednicama. Ne postoje ni domaćinstva samaca.

Nijedno od ispitanih domaćinstava nije navelo da ima osobe sa invaliditetom u porodici.

Vlasnici objekata srpske nacionalnosti koji su napustili region, kao i nezvanični korisnici te zemlje treba da se smatraju kao ranjiva kategorija ljudi na koje utiče ovaj projekat i potrebno je da im se pruži posebna podrška tokom primene RAP-a, kao što je ovde objašnjeno.

Etničko poreklo

Većina registrovanih srpskih porodica iz opštine Klina ne žive više u regionu i treba ih smatrati ranjivom grupom tokom perioda implementacije ovog RAP-a. Detalji o ranjivim grupama su navedeni u delu 8.3 ovog dokumenta.

Podobnost i formalnost

Postoje mnoge nedoslednosti između zemljišnih knjiga u katastru i stvarnih stanovnika ugroženog područja. U suštini, istraživanja navode da vlasništvo nije jasno i da privremeni vlasnici ne mogu da dokažu svoje vlasništvo. Veliki deo vlasnika registrovanih u katastru ne živi više na teritoriji Kosova.

IPF6, zajedno sa ostalim članovima JUP tima, pokušavali su da identifikuju korisnike zemljišta duž trase (kako zvaničnih, tako i nezvaničnih). To je sprovedeno tokom socijalnih ispitivanja izvedenih u 2018 i 2019. godini. Ljudi su obavešteni kroz opštine, direktno i putem zvaničnih dopisa. Socijalno istraživanje sprovedeno u periodu juna-jula 2019 urađeno je kroz pojedinačne posete svim vlasnicima i korisnicima zemljišta. Opštine nisu obezbedile nikakve podatke o NVO, lokalnim zajednicama, neformalnim korisnicima ili ranjivim grupama, uprkos zahtevima IPF6. Ukoliko se takvi korisnici identifikuju tokom perioda implementacije RAP-a, detalji njihove kompenzacije su obezbeđeni u poglavlju 8.2 ovog dokumenta i u matrici prava za nadoknadu.

Tokom leta 2019. godine, timovi koji su izvodili ispitivanja su identifikovali 63 nezvanična korisnika. Svi oni su zakupci koji obrađuju zemlju na osnovu neformalnog dogovora sa zvaničnim vlasnicima zemlje. Posebnu pažnju treba obratiti na ovu kategoriju stanovništva pogođenog projektom tokom implementacije RAP-a.

JUP je obavestila IPF6 da do sada nije identifikovana nijedna druga kategorija nezvaničnih korisnika (ribolovci, lovci, itd.).

Izbor nadoknade

Svi vlasnici domaćinstava, osim jednog, očekuju novčanu naknadu za gubitak svoje imovine. Slično tome i vlasnici zemljišta očekuju novčanu kompenzaciju.

Detaljne informacije o vlasnicima domaćinstava prikazane su u Prilogu 3 ovog RAP-a pošto njihova poverljivost ne dozvoljava javno objavljivanje.

Preduzeća koja su ugrožena eksproprijacijom

Projekat će uticati na 7 domaćinstava čiji porodični poslovi uključuju uzgajanje voća i povrća i uzgoj stoke (pilića, koza, ovaca i/ili krava) i upravljanje motelom.

Štaviše, 3 osobe tvrde da će njihovi zvanični poslovi (jedan kamenorezac, jedan automehaničar i jedan ribar) biće potpuno izgubljeni zbog primene projekta. Naposletku, jedna od osoba ugroženih projektom tvrdi da će njegov posao u restoranu biti ugrožen tokom izgradnje i eksploatacije puta.

Detaljna objašnjenja ovih tvrdnji su opisana u upitnicima, a dodatne informacije se mogu dobiti kroz JUP na zahtev.

Izvor: IPF6 & JUP, Socio-ekonomska terenska istraživanja, septembar 2018.

5.2.2 Ugroženi vlasnici zemljišta

Očekuje se da projekat uključuje trajni otkup zemljišta zbog izgradnje autoputa i pristupnih puteva, raskrsnica i podvožnjaka/nadvožnjaka samo u opštinama Mališevo, Klina i Peć.

Prema prvim procenama, 1.111 privatnih parcela biće pogođeno trajnim otkupom zemljišta. Ukupna površina koja se nabavlje je 3.550.138 m².

Otkup zemlje će uglavnom pogoditi samo delove parcela (od 1.111 parcela, na samo 187 biće izvršena eksproprijacija u celini, dok će u preostalih 924 biti sprovedena delimična eksproprijacija).

Detaljne baze podataka sa prirodom parcela za tri opštine mogu se naći u Prilozma 3 i 6, pošto ova baza podataka uključuje lične informacije koje se ne mogu otkrivati u glavnom delu ovog RAP-a.

Kako bi se finalizirali podaci za RAP dokument, nova terenska istraživanja su sprovedena duž autoputa Kijevo-Zahać tokom leta 2019.

Dana 27. juna predsednici opština Klina i Peć su obavešteni putem elektronske pošte da timovi JUP i IPF6 sprovedu nova kartiranja i ispitivanja imovine i parcela kako bi završili RAP dokument.

JUP i IPF6 timovi na terenu imali su za cilj da sretnu što je više vlasnika i korisnika zemljišta moguće tokom ovih društvenih misija. U skladu sa zahtevom ministarstva finansija, JUP je upotrebila upitnike koje je pripremila kosovsko ministarstvo finansija za sprovođenje istraživanja. JUP je procenio da su svi (100%) vlasnici zemljišta kontaktirani i upitnik ministarstva finansija je popunjen, a pored toga 15% do 20% intervjuisanih (u vezi sa socio-ekonomskim uslovima i uticajima) bilo na terenu, bilo kroz sastanke u JUP kancelariji i tokom snimanja objekata i useva na njihovoj imovini. Beleške prikupljene tokom ovih intervjuova su na albanskom jeziku i dostupne su JUP na zahtev. U avgustu 2019, JUP je poslao IPF6 sosio-ekonomske podatke koje su prikupili tokom ovih sastanaka sa vlasnicima zemljišta i korisnicima, koji su analizirani od strane IPF6. Rezultati su opisani na sledećim stranama.

Prema izveštaju za eksproprijaciju, broj i površina eksproprijisanih parcela u tri opštine koje su ugrožene opisani su u sledećoj tabeli.

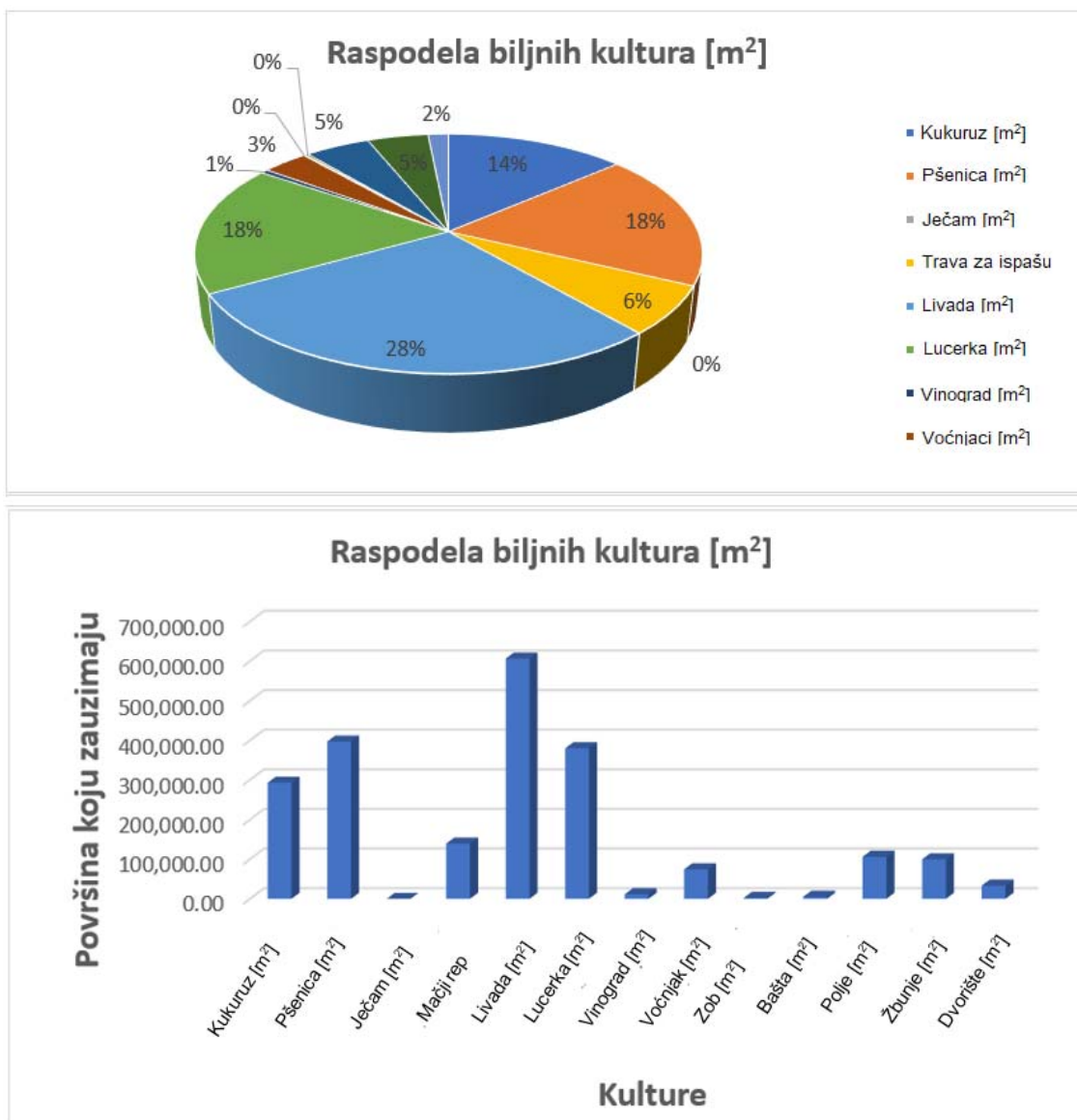
Tabela 5.8: Zemljište koje će biti eksproprijisano

OPŠTINA		MALIŠEVO				
Br.	Katastarska zona	Broj parcele	Broj ugroženih vlasnika zemljišta	Broj delimično eksproprijisanih parcela	Broj potpuno eksproprijisanih parcela	Površina koja treba da se eksproprijše [m ²]
1	Kijevo	57	43	50	7	113.461
OPŠTINA		KLINA				
1	Kabik	7	7	7	0	19.897
2	Zabrđe	59	55	52	7	126.544
3	Iglarevo	138	130	127	11	395.762
4	Đurđevik	40	30	31	9	291.729
5	Dresnik	110	91	77	33	448.908
6	Dolac	141	130	82	59	230.472
7	Gremnik	13	11	11	2	17.408
8	N_Zajmovo	124	99	108	16	321.218

9	Grabanice	2	2	2	0	18.550
10	Drenovac	144	118	126	18	380.627
11	Donji Petrič	91	79	81	10	195.040
12	Gornji Petrič	23	15	20	3	102.609
	UKUPNO	892	767	724	168	2.548.764
OPŠTINA		PEĆ				
Br.	Katastarska zona	Broj parcele	Broj ugroženih vlasnika zemljišta	Broj delimično eksproprisanih parcela	Broj potpuno eksproprisanih parcela	Površina koja treba da se ekspropriše [m ²]
1	Jablanica	18	11	16	2	144.043
2	Kličina	35	24	35	0	291.655
3	Lešane	21	14	17	4	116.975
4	Gllaviqiceë	47	26	44	3	214.816
5	Romune	41	22	38	3	116.445
	UKUPNO	162	97	150	12	883.934
SVEUKUPNO		1.111	907	924	187	3.550.138

Zemljište duž deonice koju zauzima Projekat delimično se koristi za poljoprivrednu proizvodnju. Tokom faze projektovanja cilj je bio napraviti trasu zbog koje će potreba za eksproprijacijom zemljišta biti minimalna.

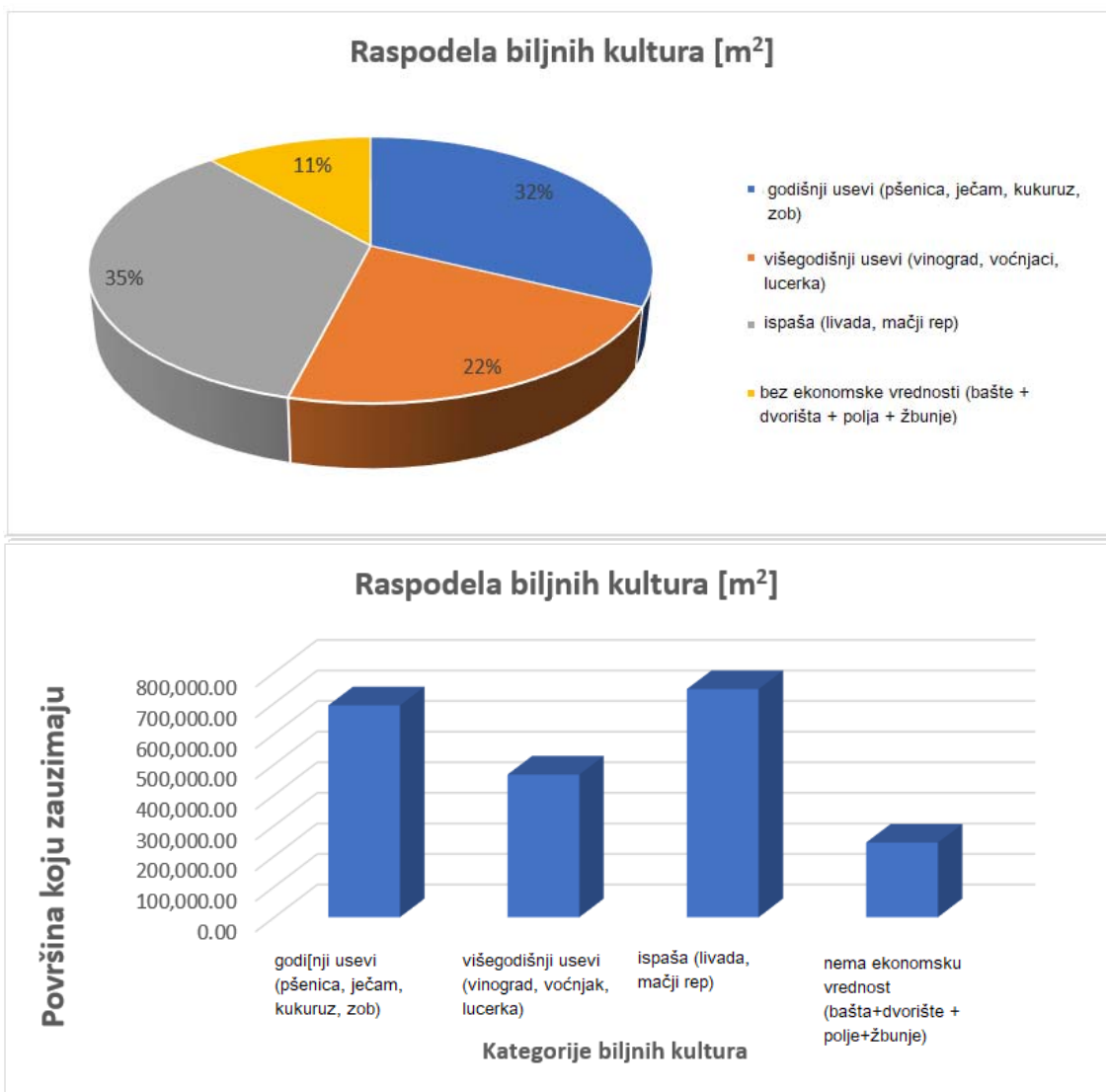
Grafikoni 5.8 i 5.9 ispod pokazuju da vlasnici zemljišta češće uzgajaju godišnje useve (kukuruz, pšenicu, zob, itd.) nego višegodišnje biljke (lucerku, vinograde, voćnjake, itd.). Po broju kvadratnih metara u upotrebi najbitnija je kategorija zemljišta „pašnjak“. Međutim, timovi za ispitivanja na terenu nisu uspeli da identifikuju nijedno stado koje zapravo boravi na tim parcelama. **Ova pretpostavka mora se ponovo proveriti tokom perioda implementacije RAP-a.**

Grafikon 5.8: Priroda biljnih kultura koje će biti eksproprisane

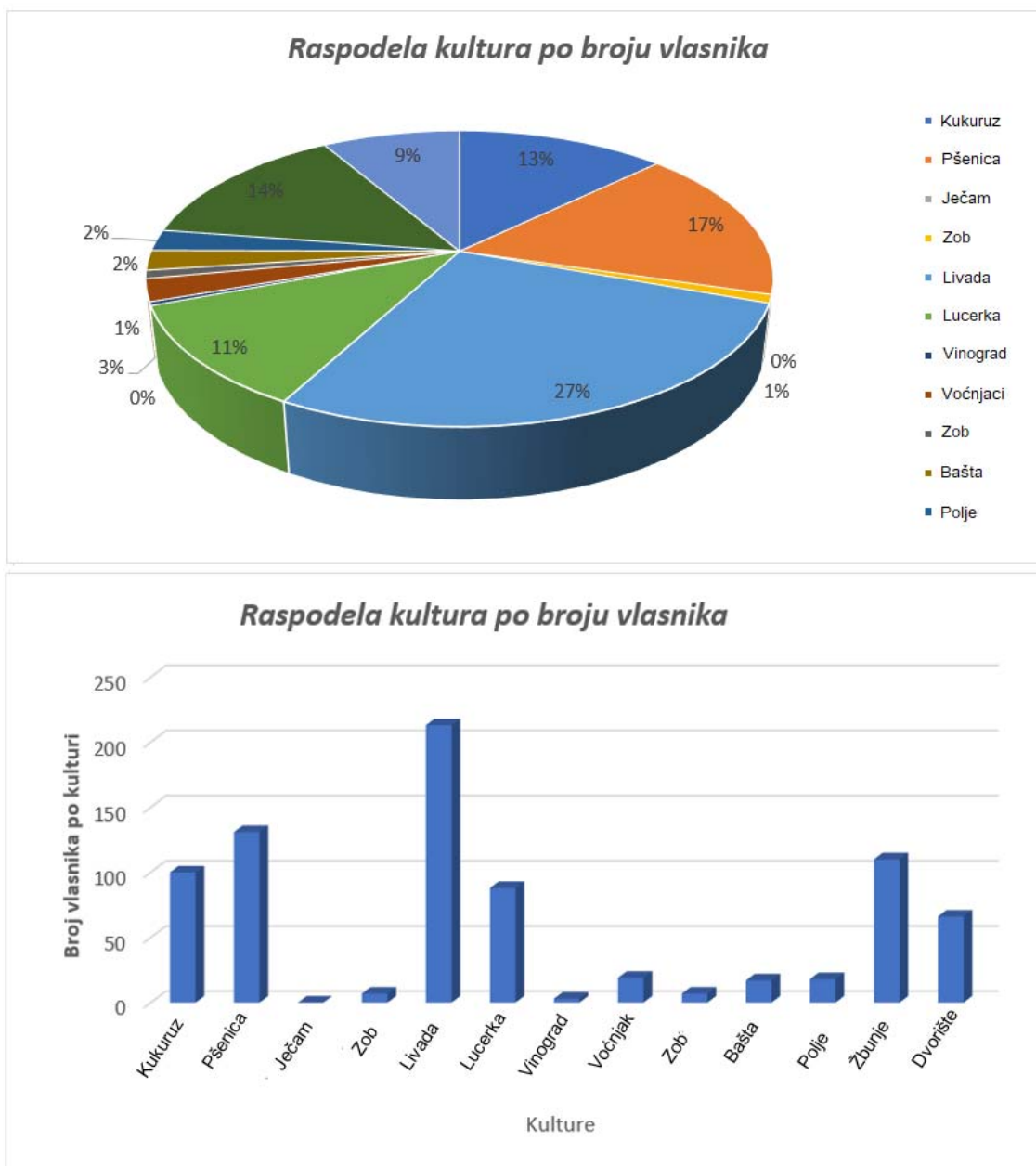
Na osnovu sveukupnih rezultata ispitivanja prikupljenih tokom socijalnih istraživanja, javnih rasprava i poslednjeg istraživanja urađenog tokom pripreme izveštaja o eksproprijaciji 2019, prosečna površina parcele iznosi između manje od 200m² (višegodišnji usevi) do oko 300m² (godišnji usevi). Ovo je u skladu sa podacima dobijenim za ceo region prikazanim u prethodnim studijama⁴.

⁴ "Izveštaji o istraživanju društvenih uticaja za put N9 Priština – Peć, deonica od Kijeva – Kline do Zahaća", IPF3, 2014

Grafikon 5.9: Kategorije kutura koje će biti eksproprisane

Grafikoni 5.10 i 5.11 ispod prikazuju da vlasnici zemljišta na koje utiče ovaj projekat uglavnom uzgajaju kukuruz, pšenicu i lucerku. Rezultati u vezi sa kategorijom „livada“ moraju biti preispitani zbog činjenice da u oba istraživanja na terenu i tokom intervjua sa vlasnicima koje su sprovodili predstavnici jedinice za upravljanje projektom, nisu uspeli da pronađu krdo koje koristi zemlju pogodenu projektom.

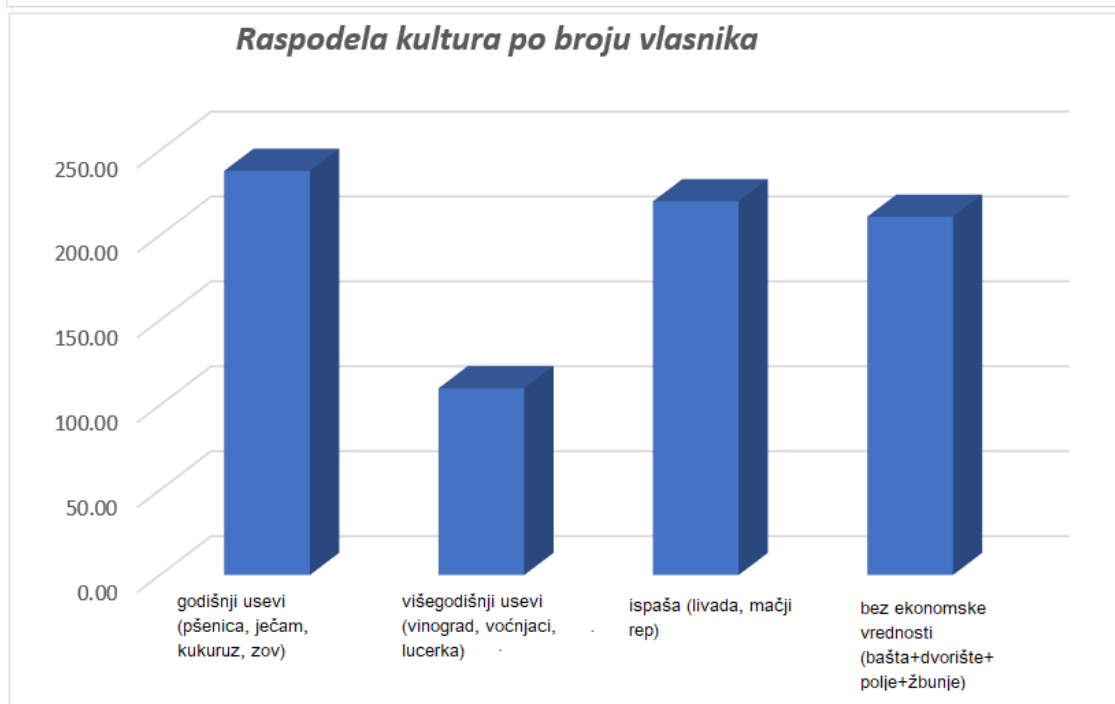
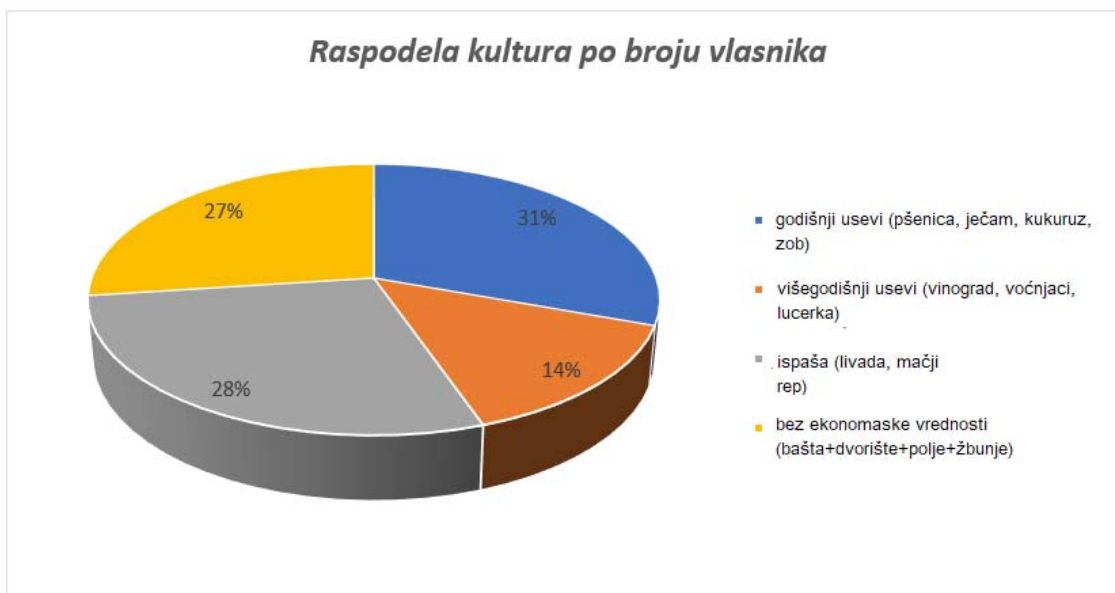

Grafikon 5.10: Broj vlasnika po vrsti parcele nad kojom se vrši eksproprijacija

Do sada prikupljeni podaci ukazuju na to da prihodi od poljoprivrednih aktivnosti kod vlasnika zemljišta koji se bave uzgojem, obično predstavljaju pola prosečnih prihoda u regionu⁵.

Ovi rezultati, zajedno sa prethodnim podacima prikupljenim tokom implementacije projekta pokazuju da kvalitet i veličina ekspropisane zemlje ukazuje da vlasnici zemljišta uglavnom nemaju prihode samo od zemlje nad kojom se vrši eksproprijacija.

⁵ "Izveštaji o istraživanju društvenih uticaja za put N9 Priština – Peć, deonica od Kijeva – Kline do Zahaća", IPF3, 2014

Grafikon 5.11: Broj vlasnika po kategoriji kulture na parceli koja je predmet eksproprijacije

Tabela 5.9: Upotreba zemljišta na parcelama koje će biti eksproprisane

Priroda parcele	Kategorija kulture	Broj vlasnika	Površina kulture [m ²]	Prosečna površina kulture po vlasniku [m ²]
Kukuruz	Godišnji usevi	100	293.160	2.932
Pšenica		131	397.005	3.031
Ječam		0	0	Nema podataka
Zob		7	2.338	334
Ukupno		238	692,503	2,910
Mačji rep	Ispaša	41	139.493	3.402
Livada		213	606.271	2.846
Ukupno		254	745.764	6.780
Lucerka	Višegodišnji usevi	88	380.189	4.320
Vinograd		3	11.670	3.890
Voćnjaci		19	74.477	3.920
Ukupno		110	466.336	1.840
Bašta	Ostalo	17	5.178	305
Polje		18	106.194	5.900
Žbunje		110	99.504	905
Dvorište		66	33.249	504
Ukupno		211	244.125	1.160

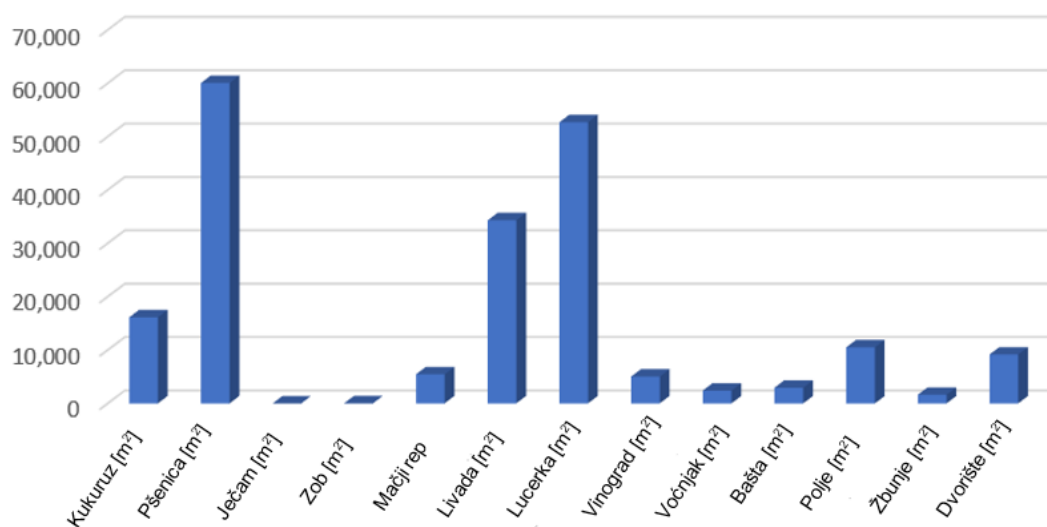
5.2.3 Ugroženi nezvanični korisnici

Dodatno terensko socijalno istraživanje, sprovedeno od strane JUP i IPF6 u leto 2019, dovelo je do identifikacije **50 neformalnih korisnika, koji koriste ukupno oko 100 parcela različite namene**. Svi oni su ili zakupci koji obrađuju zemljište ili druge osobe prisutne tu na osnovu usmenog dogovora ili situacija gde prenos parcele među članovima porodice nije zvanično okončan.

JUP je obavestila IPF6 da nisu identifikovane druge kategorije neformalnih korisnika.

Raspodela biljnih kultura [m²]

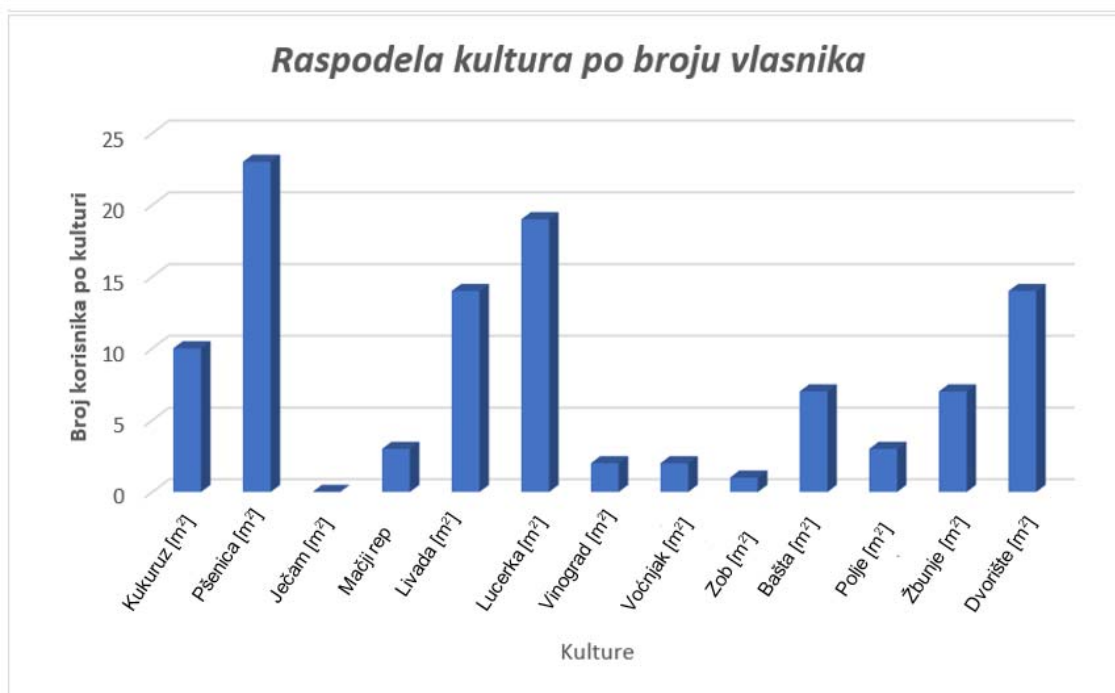
Grafikon 5.12: Priroda parcela koje su predmet eksproprijacije, a koje koriste nezvanični korisnici, u m²

Grafikon 5.13: Kategorije kultura koje su predmet eksproprijacije, a koje koriste nezvanični korisnici, u m2

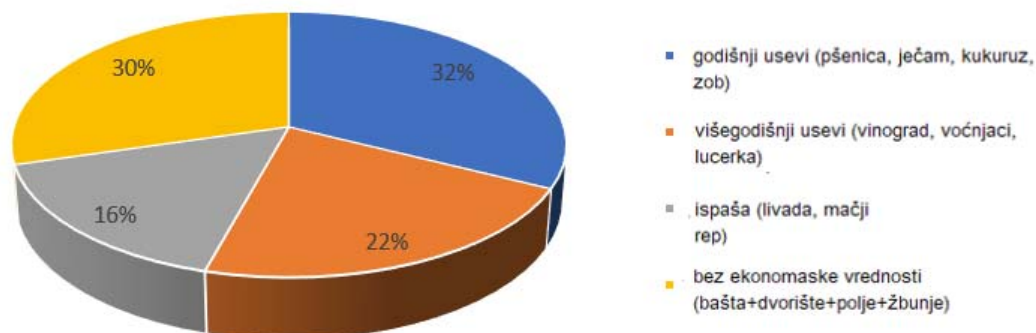
Rezultati dobijeni u vezi sa nezvaničnim korisnicima slični su opštim podacima za korišćenje zemljišta na koje utiče projekat. Ipak, vredi primetiti značaj kategorije „Višegodišnji usevi“, koja bi trebalo da bude zajedno sa godišnjim usevima na odgovarajući način nadoknađena tokom perioda primene RAP-a.

Rezultati u vezi sa kategorijom ispaše treba da budu razjašnjeni, jer to bi značilo da krda koja pripadaju nezvaničnim korisnicima zapravo koriste zemljište ugroženo projektom. Ukoliko je to slučaj, nezvanični korisnici koji poseduju životinje treba da dobiju odgovarajuću kompenzaciju.

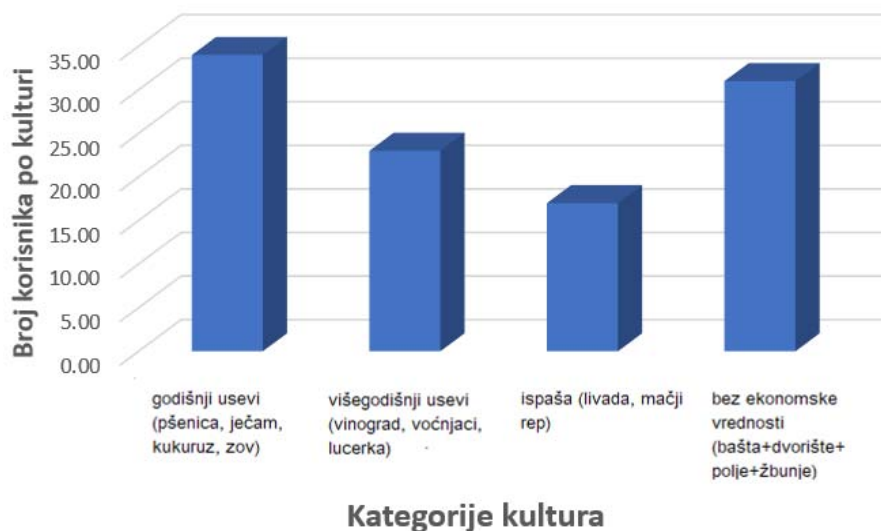

Grafikon 5.14: Raspodela kultura po parcelama koje su u procesu eksproprijacije, a koje koriste nezvanični korisnici

Raspodela kultura po broju vlasnika

Raspodela kultura po broju vlasnika

Grafikon 5.15: Raspodela po kategoriji kultura na parcelama koje koriste nezvanični korisnici, a nad kojima će se izvršiti eksproprijacija

Tabela 5.10: Upotreba zemljišta na parcelama koje koriste nezvanični korisnici, a koje će biti esproprisane

Priroda parcele	Kategorija kulture	Broj nezvaničnih vlasnika	Površina kulture [m ²]	Prosečna površina kulture po vlasniku [m ²]
Kukuruz	Godišnji usevi	10	16.132	1.613
Pšenica		23	60.054	2.611
Ječam		0	0	Nema podataka
Zob		1	30	30
Ukupno		34	76.216	2,242
Mačji rep	Ispaša	3	5.454	1.818
Livada		14	34.323	2.452
Ukupno		17	39.777	2.340
Lucerka	Višegodišnji usevi	19	52.695	2.773
Vinograd		2	5.022	2.511
Voćnjaci		2	2.398	1.199
Ukupno		23	60.115	2.614
Bašta	Ostalo	7	2.931	419
Polje		3	10.508	3.503
Žbun		7	1.622	232
Dvorište		14	9.155	654
Ukupno		31	24.216	781
SVEUKUPNO		105	200.324	1.903

6. PRAVNI OKVIR⁶

6.1 NACIONALNO ZAKONODAVSTVO I ZAHTEVI EBRD-a

6.1.1 Zakon i nadležni organi za eksproprijaciju

Proces eksproprijacije nepokretne imovine na Kosovu regulisan je Zakonom o izmeni i dopuni Zakona br. 03/L-139 za eksproprijaciju nepokretne imovine, naime Zakon br. 03/L-205 odobrenog od Skupštine Kosova 2001. godine. Zakon garantuje da se eksproprijacija privatne svojine dešava samo zbog javnog interesa i u okviru fer postupka nadoknade.

Ako su svi primenljivi uslovi navedeni u članu 4. Zakona br. 03/L-205 Zakon o eksproprijaciji prisutni⁷, dotični organ za eksproprijaciju (može nastaviti sa sprovođenjem dotične eksproprijacije u skladu sa važećim procedurama i zahtevima dalje utvrđenim zakonom).

Postupak eksproprijacije može pokrenuti nadležni organ za eksproprijaciju (kao što je navedeno u glosaru, to je Odeljenje za eksproprijaciju u okviru Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja), utvrđeno u skladu sa članom 4. ovog zakona, na sopstvenu inicijativu ili na osnovu zahteva podnetog organu za eksproprijaciju.

Prijave može podneti Javni organ (vladina agencija) ili javno preduzeće. Ukoliko je Vlada⁸ nadležni organ za eksproprijaciju, prijave može podneti i:

- javno-privatno partnerstvo;
- ugovorna strana iz ugovora o infrastrukturi dodeljenog putem tendera; ili
- bilo koji zakonski naslednik, naslednik položaja, cesionar ili primalac takvog partnerstva ili strane.

Ukoliko organ za eksproprijaciju dela na svoju inicijativu, moraće jedan ili više njihovih članova ili zvaničnika da preda aplikaciju.

Organ za eksproprijaciju je Vlada Kosova, posebno Odsek za eksproprijaciju unutar Ministarstva životne zaštite i prostornog planiranja. Ministarstvo infrastrukture je podnosilac prijave. Prijaviće se za proceduru eksproprijacije pod nadzorom Javnog organa.

6.1.2 Procedura eksproprijacije

Uvod

U skladu sa članom 8 zakona o eksproprijaciji prijava za eksproprijaciju sadrži sledeće informacije:

- Naziv i adresu Organa za eksproprijaciju i, ukoliko eksproprijacioni organ (Odsek za eksproprijaciju u ESP) ne deluje na sopstvenu inicijativu, ime i adresu Podnosioca zahteva (ovde će podnosilac zahteva biti Ministarstvo infrastrukture – Agencija za primenu).

⁶ Okvir za zemljište i preseljenje, IPF6, 2017

⁷ Organ za eksproprijaciju ima ovlašćenje da izvrši eksproprijaciju nepokretne imovine samo kada su ispunjeni svi sledeći uslovi: 1.1. eksproprijacija je direktno povezana sa ostvarivanjem legitimne javne svrhe iz svoje nadležnosti iz stava 2 ili 3 ovog člana; 1.2. legitimna javna svrha ne može se praktično postići bez eksproprijacije; 1.3. javne koristi koje proizilaze iz eksproprijacije nadilaze interese koji će time imati negativni uticaj; 1.4. izbor imovine koja će se oduzeti nije izvršen ili u svrhu unapređenja bilo kakve diskriminatorne svrhe ili cilja; i 1.5. organ eksproprijacije se pridržavao svih važećih odredaba ovog zakona.

⁸ Organ za eksproprijaciju takođe može biti opština. U ovom slučaju podnosilac prijave ne može biti JPP ili potpisnik u ugovoru o infrastrukturi.

- Ime i adresu svake osobe koja je, ili tvrdi da jeste vlasnik ili zainteresovani zakupac u odnosu na svaku dotičnu parcelu nepokretne imovine ukoliko se ove informacije mogu lako potvrditi iz dostupnih katastarskih ili drugih zvaničnih zemljišnih knjiga na Kosovu, uključujući i zapise Kosovske agencije za nekretnine ili najskorijim izveštajima o porezu na nepokretnost;
- Lokaciju i broj svake pogođene parcele nepokretne imovine, i – ukoliko se eksproprijacija vrši na manjoj površini od cele površine takve parcele i/ili ukolikotreba izvršiti eksproprijaciju manje od svih prava u vezi sa takvom parcelom – poseban opis tog dela i/ili prava koja su predmet prijave treba da budu opisana;
- Za svaku takvu parcelu, opis bilo kog ili svih prava (bilo da su potvrđena ili se samo potražuju) na datu parcelu za koju podnosilac zahteva eksproprijaciju.
- Detaljan opis javne svrhe za koju se eksproprijacija zahteva;
- Sva bitnija dokumenta koja potvrđuju legitimnost javne svrhe i/ili neophodnost da se prijavi za eksproprijaciju (ili, ukoliko su takva dokumenta dostupna u elektronskoj formi, jasna uputstva gde takva dokumenta mogu biti dobavljena);
- Informacije o tome da li i u kojoj meri tražena eksproprijacija uključuje popravke, pristupne delove i/ili plodove nepokretne imovine; i
- Detaljne informacije, u meri u kojoj se to može utvrditi iz zapisa navedenih u tački 1.2 ovog stava, o bilo kakvim ograničenjima ili sporovima u vezi sa vlasništvom ili drugim pravima ili interesima koje poseduju ili za koje se tvrdi da ih poseduju lica identifikovana u tački 1.2 ovog stava.

Organ za eksproprijaciju donosi konačnu odluku za odobrenje ili uskraćivanje, u celini ili u delu zahteva za eksproprijaciju. Sve dok se žalba ne reši na nadležnom sudu, organ za eksproprijaciju neće odobriti konačnu odluku za bilo koju imovinu ili pravo potraživanja.

Organ za eksproprijaciju treba da izvrši procenu vrednosti nekretnina (vidi § „procena imovine“ u daljem tekstu). Zakon predviđa da se iznos naknade za eksproprijaciju naveden u konačnoj odluci isplaćuje u celosti u roku od dve (2) godine od dana stupanja na snagu odluke.

Postupak eksproprijacije ili njegov relevantni aspekt zaključuje se ili prekida kada:

- Prenos vlasništva se ne može izvršiti bez okončanja postupka i isplate naknade. Pravo vlasništva nad ekspropriisanom imovinom zakonski je registrovano na ime opštine (ako je eksproprijaciju sproveo eksproprijacioni organ takve opštine) ili republike Kosovo (ako je vlada eksproprijacioni organ) posle sprovođenja postupka i isplata nadoknade koja je potrebna ovim zakonom;
- Ako organ za eksproprijaciju donese odluku kojom odbacuje, u celosti ili delimično, zahtev za eksproprijaciju;
- po isteku vremenskog perioda tokom koga podnosilac zahteva može podneti žalbu nadležnom sudu koji je osporio takvu odluku, ako podnosilac zahteva nije blagovremeno podneo takvu žalbu, ili

- ukoliko je podnosilac žalbe blagovremeno podneo takvu žalbu, datum kad je taj sud doneo konačnu nadležnu presudu, ili ako je potrebno apelacioni sud;
- Pre usvajanja odluke o eksproprijaciji, podnosilac prijave povlači svoju prijavu delimično ili u celosti; ili
- Konačna presuda nadležnog suda zahteva takav zaključak ili okončanje.

Od datuma od kog eksproprijacija stupi na snagu: svako prethodno postojeće vlasništvo ili pravo svojine, bezbednosni interesi, službe, prava izgradnje, prava preče kupovine i bilo koja druga prava u vezi sa imovinom koja je ekpropisana biće ukinuta odlukom o eksproprijaciji.

Vrednovanje imovine

Vrednovanje nekretnina vrši se po zakonu br.03/L-205 i administrativnim uputstvima (br.13 / 2011) za odobranje tehničkih metoda evaluacije i kriterijuma koji se koriste za obračunavanje količine kompenzacije za ekpropisanu nepokretnu imovinu i štete u vezi sa eksproprijacijom.

Vrednovanje imovine vrši Kancelarija za procenu nepokretnosti u okviru odeljenja za porez na nepokretnosti, ispunjavajući svoje dužnosti u skladu sa zakonom br. 03/L-139 o „Eksproprijaciji nepokretne imovine“. Kancelarija za procenu nepokretnosti procenjuje imovinu i štete nastale eksproprijacijom, a za to su potrebne informacije ili podaci koji se potražuju u institucijama kao što su Opštinske katastarske kancelarije, kao i Sudovi, Kosovska agencija za imovinu (KPA), Kosovska katastarska agencija (KCA), Odeljenje za porez na nepokretnosti (PTD) u okviru ministarstva finansija (MF), i u bilo kojoj drugoj državnoj instituciji koja upravlja imovinom ili može dati podatke o njoj. Zvaničnici Kancelarije za procenu nepokretnosti dobijaju dodatne informacije od agencija za nekretnine, advokata i građevinskih kompanija.

Kancelarija za procenu nepokretnosti u okviru Odeljenja za porez na imovinu u Ministarstvu finansija je nadležno javno telo za procenu i obračun iznosa naknade i štete u vezi s eksproprijacijom nepokretnosti koja podleže postupku eksproprijacije od strane bilo kojeg organa za eksproprijaciju.

Ugroženi objekti

Nakon procene nepokretnosti na koju je uticao postupak eksproprijacije, Kancelarija za procenu nepokretnosti koristi jedan od metoda procene prema kriterijumima datim u Uputstvu:

- Komparativna metoda prodaje
- Metoda troškova
- Metoda prihoda.

Komparativna metoda prodaje

Komparativna metoda prodaje je primarna metoda procene nepokretnosti, ako u određenom vremenskom roku ima dovoljno podataka o transakcijama koje su se desile u određenoj oblasti, na mestima gde je eksproprijacija predviđena da se desi u javnom interesu, kao i podataka za istraživanje tržišta. Tokom postupka procene nepokretnosti uzimaju se u obzir samo pokazatelji transakcija ili drugi realni podaci koji su se dogodili tokom trogodišnjeg perioda, koji prethode datumu stupanja odluke na snagu za odobrenje početka pripremljenih radova ili datum prijave početnog zahteva za eksproprijaciju.

Metoda troškova

Za zgrade, delove zgrada ili pomoćne delove za koje su tržišne informacije ili indikatori transakcije ograničeni ili ne postoje, procena se vrši korišćenjem metode troškova, koristeći kao osnovu cenu ili troškove zamene, preuzimajući podatke od tri građevinske kompanije koji će obezbediti vrednosti objekta, delova objekta i pomoćnih delova. Trošak supstitucije može se izraziti kao vrednost za čitave prostorije ili po m². Amortizacija koja uključuje fizičko propadanje, funkcionalno i ekonomsko starenje prostorija oduzima se od troškova zamene zgrade. Preostala trajnost prostorija uzima se u obzir pri utvrđivanju amortizacije zgrade, delova zgrada ili pomoćnih delova. Da bi se utvrdila ukupna vrednost imovine, cena zgrada ili pomoćnih delova, dodaje se vrednost zemljišta, ako takva vrednost postoji.

Metoda prihoda

Metoda procene zasnovana na prihodu koristi se za imovinu koja je obično iznajmljena ili znači redovan dohodak od imovine. Metoda dohotka koristi se za nadoknadu povećanih ili smanjenih troškova prihoda od jedne imovinske jedinice usled eksproprijacije. Vrednovanje zasnovano na dohotku „kapitalizuje” prihod koji vlasnik dobija da bi postigao tržišnu vrednost. Kapitalizacija se postiže deljenjem dohotka od imovine sa odgovarajućom tržišnom stopom ili množenjem prihoda sa stalnim faktorom kapitalizacije. Potrebne informacije koje se odnose na zakupnine, održavanje, operativne troškove i druge potrebne podatke prikupljaju se od Kancelarije za procenu nepokretnosti. Kriterijumi za utvrđivanje vrednosti poljoprivrednog zemljišta su:

- Kvalitet – klasifikacija poljoprivrednog zemljišta prema kvalitetu/solventnosti za potrebe ovog Administrativnog uputstva biće zasnovana na postojećoj katastarskoj klasifikaciji sve do trenutka izrade klasifikacionih mapa poljoprivrednog zemljišta koje priprema i čuva nadležno ministarstvo poljoprivrede, u skladu sa zakonodavstvom na snazi za poljoprivredno zemljište.
- Blizina mesta boravka;
- Pristup infrastrukturi;
- Veličina;
- Oblik;
- Navodnjavanje;
- Nagib u stepenima.

I drugi kriterijumi kao što su uslovi životne sredine, rizici od poplava ili erozije, vrednost biodiverziteta, pejzaži i drugi slični kriterijumi, mogu se uzeti u obzir ako imaju značajan uticaj na procenu poljoprivrednog zemljišta.

Kriterijumi za određivanje vrednosti zemljišta pokrivenog šumom i samih šuma su sledeći:

- Solventnost šumskih zemljišta;
- Ekološku vrednost i funkciju šumskog zemljišta, bilo da se radi o proizvodnji, očuvanju, turističkom, zaštićenom području i drugim sličnim vrednostima;
- Geografski položaj, ako je zemljište planinsko ili šumsko područje;
- Blizina ili udaljenost od mesta boravka, u zavisnosti od funkcije;
- Blizina ili udaljenost od turističkih i rekreativnih centara;
- Obim drveća;
- Vrednost drvnih i nedravnih materijala, neiskorištenih medicinskih, etarskih i taninskih biljaka; Nivo ulaganja i pristup infrastrukturi; i
- Uslovi transporta gde se za određivanje uslova transporta uzima u obzir nagib terena i reljefa, struktura područja i uslovi koordinacije.
- Uslovi životne sredine, ukoliko imaju značajan uticaj na procenu šumskog zemljišta.

Naknada za eksproprijaciju šume u fazi potpune zrelosti predstavlja vrednost drvnog asortimana i ostalih šumskih proizvoda utvrđenih u skladu sa tržišnom cenom u kamionu ili nekom drugom teretu ili smanjenog skladišta za cenu sečenja i transporta.

Naknada za eksproprijaciju nove šume utvrđuje se troškom izdataka za uzgoj takvih šuma, dodajući rastući faktor do faze potpune zrelosti.

Kriterijumi za određivanje vrednosti voća na poljoprivrednom zemljištu koje treba eksproprijisati su:

- Vrste kultura;
- Starost kultura i višegodišnja stabla;
- Za drveće voća (voćnjak) ili vinograd, vrednost će se odrediti tako što će se uzimati u obzir napravljena investicija i troškovi održavanja, za sađenje i održavanje stabala (voćnjak) ili vinogradi. Izvršene stvarne investicije uzimaju se kao osnova u proceni vrednosti, kao i celokupnost rashoda, odražavajući na taj način godišnje vrednosti amortizacije, amortizaciju zdravlja i druge pokazatelje.

Ako su drvo voća (voćnjak) ili vinograd sazreli u trenutku eksproprijacije, gubitak neto prihoda u proizvodnji biće dodat vrednosti izvršenih stvarnih ulaganja, kao i celokupni troškovi održavanja, uzimajući u obzir očekivanu proizvodnju, vrednovanu tržišnom cenom, onoliko koliko je potrebno da sadnica iste voćke (voćnjaka) ili novog vinograda postane potpuno zrela.

Ako je vreme potrebno da sadnica iste biljke (voćnjaka) ili vinograda postane potpuno zrela duže od preostalog vremena zrelosti drveća voća (voćnjaka) ili vinograda, ako se oduzme gubitak neto prihoda u proizvodnji biće dodata vrednosti izvršenih faktičkih investicija, kao i celokupnih troškova održavanja, uzimajući u obzir očekivanu proizvodnju vrednovanu po tržišnoj ceni, za preostalo vreme zrelosti voćaka (voćnjaka) ili vinograda.

Za rasadnike, malo drveće, ukrasno drveće ili druge biljke koje ne rađaju voće, vrednost će biti određena uzimajući u obzir uložene investicije i troškove održavanja koji su investirani. U obzir se uzimaju faktička ulaganja, izvršena, kao i ukupni izdaci za održavanje, što odražava godišnje vrednosti amortizacije, amortizaciju zdravlja i druge pokazatelje. Vrednovanje rasada voća, vinograda, dekorativnog drveća, malog drveća i voćnjaka vrši se po sadnici. Vrednovanje za jednogodišnje biljke tokom vegetacionog perioda izračunava se kao gubitak neto prihoda u proizvodnji, uzimajući u obzir očekivanu proizvodnju, vrednovanu prema tržišnoj ceni.

Konsultacije sa osobama pogođenim eksproprijacijom

- Kosovski zakon br. 03/L-139 za eksproprijaciju nepokretne imovine, posebno u svom članu 9, predviđa uslove u kojima će se sprovesti javna rasprava i javne konsultacije. Glavni koraci ovih pravnih konsultacija prikazani su u nastavku
- U roku od deset (10) radnih dana nakon usvajanja zahteva za eksproprijaciju, donosi se odluka o prihvatanju zahteva za dalju obradu. Organ za eksproprijaciju objaviće ovu odluku u Službenom listu i u novinama koje uživaju širok tiraž na Kosovu. U istom periodu Organ za eksproprijaciju obaveštava pogođene osobe o odluci i saziva javnu raspravu sa pogođenim osobama u svakoj opštini, gde je potrebna eksproprijacija.
- Počevši od dana zahteva za objavljivanjem, postojaće trideset (30) kalendarskih dana tokom kojih svaka zainteresovana osoba ima pravo da organu za eksproprijaciju dostavi pismene komentare na zatraženu eksproprijaciju.

- Odmah po završetku perioda za komentare u pisanoj formi navedene iznad, biće predviđeno petnaest (15) kalendarskih dana tokom kojih će organ za eksproprijaciju održati javnu raspravu o traženoj eksproprijaciji u svakoj opštini u kojoj se nalazi dotična imovina. Svako lice koje je javni funkcioner opštine u kome se održava ta rasprava, ili je vlasnik ili nosilac interesa u vezi sa dotičnom imovinom koja se nalazi u opštini u kojoj se rasprava održava, ili je zakoniti advokat ili predstavnik bilo koje takve osobe, ima pravo da prisustvuje takvoj raspravi. Svakoj takvoj osobi pružiće se razumna prilika da usmeno iznese svoje stavove o onome što je prijavljen za eksproprijaciju.

Zahtevi EBRD-a koji se odnose na otkup zemljišta i raseljavanje, relevantne za ovaj projekat, mogu se sumirati na sledeći način:

- Da bi se izbeglo ili bar smanjilo trajno ili privremeno fizičko ili ekonomsko premeštanje kad god je to moguće istraživaće se alternativna projektna rešenja; kada je raseljavanje neizbežno, razvijace se odgovarajući akcioni planovi nadoknade, preseljenja i obnavljanja sredstava za život;
- Kako bi se ublažili negativni socijalni i ekonomski uticaji od otkupa zemljišta ili ograničenja ugroženim ljudima za upotrebu i pristup zemljištu, fizičkoj imovini i prirodnim resursima treba da:
 - se obezbedi nadoknada za gubitak imovine po zamenskom trošku, pre preuzimanja novostečene imovine; i
 - se postara da se aktivnosti u vezi sa naknadom, preseljenjem i obnavljanjem sredstava za život, imaju odgovarajući pristup informacijama koje planiraju i primenjuju kroz konsultacije i informisano učešće ljudi koji su pogođeni. Gde god je to moguće treba pogođeni ljudi da koriste postojeće društvene i kulturne institucije u najvećoj mogućoj meri;
- Poboľšati ili, u najmanju ruku, obnoviti sredstva za život, sposobnost za ostvarivanje prihoda i životni standard raseljenih osoba, uključujući one koji nemaju zakonski prepoznatljiva prava ili potraživanja na zemljište (bili su prisutni na zemljištu ugroženom projektom u vreme do krajnjeg roka), da se nivoi pre početka projekta razviju i podrže tokom prelaznog perioda;
- Napraviti posebne odredbe za pomoć ugroženim ili ranjivim pojedincima ili grupama (prisutnim u području zahvaćenom projektom u vreme krajnjeg roka) koji mogu biti podložniji raseljavanju od drugih i koji mogu biti ograničeni u svojoj sposobnosti da zahtevaju ili iskoriste pomoć za život i povezane razvojne prednosti;
- Uspostaviti mehanizam za podnošenje žalbi kako bi se pravovremeno primili i rešili specifični problemi o naknadama i preseljenju koje postavljaju raseljene osobe, uključujući i mehanizam za pružanje pomoći koji je osmišljen tako da rešava sporove na objektivan način.

Ovaj spisak je samo pregled glavnih EBRD PR 5 zahteva, a u fusnoti se nalazi veza za ceo tekst primenljive politike⁹.

⁹ <http://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-and-social-policy/performance-requirements.html%20>

6.1.3 Raskorak između kosovskog zakonodavstva i EBRD standarda

Podobnost i formalnost/neformalnost

U zakonodavnom okviru Kosova, eksproprijacija se preduzima samo za nepokretnu imovinu i građevinske objekte na privatnoj nepokretnoj imovini, a ne za imovinu i objekte izgrađene ilegalno ili one koji bespravno zadiru u javnu svojinu. Prema kosovskom zakonodavstvu, postupak eksproprijacije odnosi se samo na objekte koji su na dan izdavanja konačne odluke o eksproprijaciji legalizovani ili su mogli da se legalizuju prema važećim zakonima na Kosovu. Zakon predviđa da troškove postupka evaluacije snosi Organ za eksproprijaciju. Ako se objekat ili druga građevina nezakonito izgrađena može legalizovati, ali nije legalizovana, nadoknada za gubitak ovog objekta ili građevinske konstrukcije biće ograničena samo na dokumentovane troškove za njegovu izgradnju. Zakon predviđa i nadoknadu u slučaju raskida ugovora o najmu stana i privremenog smeštaja.

To nije u skladu sa principima predložene vrednosti eksproprijacije u Standardima za izvršenje nabavke zemljišta, nevoljnom preseljenju i ekonomskom preseljenju, koji se dalje spominju kao Standard učinka 5. Standardi učinka EBRD-a uključuju principe da nedostatak dokumentacije o vlasništvu ne isključuje podobnost za pomoć nijednog kandidata ili vlasnika prava imovine, dok su po kosovskom zakonodavstvu istaknute razlike u ovom principu. **Praksa je da se nepokretne nekretnine nadoknade bez obzira na njihov položaj na privatnom ili javnom zemljištu. Neformalni korisnici zemljišta koji su pogođeni gubitkom imovine i/ili poboljšanjima zemljišta dobiće nadoknadu za zamenu u punom trošku.**

Početno stanje i ispitivanja

Kosovsko zakonodavstvo zahteva popis izgubljene imovine. To ne zahteva nužno socijalno-ekonomska istraživanja za identifikaciju svih uticaja, uključujući izgubljena sredstva za život. Politika EBRD-a, s druge strane, zahteva socio-ekonomsku procenu uticaja usled preuzimanja zemlje.

Za potrebe ovog projekta sprovedene su javne rasprave i društvena istraživanja (videti Prilog 3). Nedavno okončana socioekonomska istraživanja (septembar 2018) pomažu nam da razumemo prirodu uticaja, te tako da razvijemo adekvatne mere nadoknade, uključujući i bilo kakvu posebnu podršku ukoliko je neophodna. Ispitivanje početnog stanja takođe pruža informacije za monitoring otkupa zemljišta i raseljavanje, kako bi se uverili da ljudi koji su pogođeni projektom ne ostanu u gorjoj situaciji kao posledica projekta.

Pritužbe

Zakon o eksproprijaciji omogućava podnošenje pritužbi tokom dve faze postupka eksproprijacije. Tokom prve faze vlasnici mogu osporiti potrebu za eksproprijacijom i zakonitost postupka. Tokom druge faze, pogođene osobe mogu osporiti veličinu paketa nadoknade. Postojeći zakon ne priznaje bilo kakav neformalni proces konsultacija izvan gore opisanog dvostepenog mehanizma za podnošenje žalbi, međutim u praksi se takve neformalne konsultacije odvijaju kao sredstvo za rešavanje spora.

Prema EBRD PR5, potrebno je uspostaviti pristupačne i dostupne postupke za rešavanje sporova trećih strana koji nastaju zbog preseljenja; takvi mehanizmi za podnošenje pritužbi trebalo bi da uzmu u obzir dostupnost pravnih sredstava i zajednicu i tradicionalne mehanizme za rešavanje sporova. U takvim slučajevima projekat će napraviti dodatni korak pokušavajući da reši potencijalni spor pored postojećih formalnih mehanizama pravosuđa.

Javne konsultacije

Kosovsko zakonodavstvo zahteva formalne javne konsultacije sa pogođenim osobama. Prema kosovskom okviru, prvi savetodavni centri oko procesa eksproprijacije i razgraničenja područja od javnog interesa, dok se druga konsultacija tiče nadoknade utvrđene od strane Kancelarije za procenu nepokretne imovine.

Saglasno zahtevima 5 i 10 za dobro izvršenje posla, konsultacije su trajan proces. Pored ljudi koji su pogođeni projektom, takođe je šira zajednica obavještena o projektu i uticajima koji iz njega proizilaze i konsultuje se sa smislom i na odgovarajući način. **U kontekstu otkupa i preseljenja zemljišta, potrebno je konsultovati pogođene ljude u vezi sa pravima, kompenzacijama i merama ublažavanja i u potpunosti ih informisati o procesima preseljenja i otkupa zemljišta, uključujući njihova prava i mehanizme zaštite.**

Za Projekat je održano nekoliko javnih konsultacija (vidi Prilog 3). Nedavno društveno istraživanje projekta održano je od 19. do 28. septembra 2018. godine.

Datum preseka

Datum preseka je datum nakon koga ukoliko se nađu osobe koje su smeštene na području projekta, neće moći da dobiju kompenzaciju niti ostale benefite raseljavanja, mada ni nepokretna imovina niti usevi koje se postave tamo nakon krajnjeg roka, neće biti kompenzovane.

Kosovski zakon o eksproprijaciji predviđa da se naknada troškova za bilo kakva poboljšanja imovine neće isplatiti nakon dana kada je odluka o prihvatanju zahteva za dalju obradu eksproprijacije objavljena u službenom glasniku, ili za bilo kakve promene u tržišnu vrednost imovine, bilo nakon datuma donošenja odluke o odobravanju pripremljenih aktivnosti, bilo od dana inicijalnog podnošenja zahteva za eksproprijaciju, šta god pre nastupi. Datum preseka odnosi se na formalna ili prepoznatljiva zakonska prava na imovinu (kategorije 1 i 2 podobnosti).

Prema zahtevima politike EBRD datum završetka popisa stanovništva kao i popisa imovine predstavlja datum preseka za podobnost pojedinaca. Ljudi koji se presele u ugroženo područje nakon krajnjeg roka neće biti podobni za dobijanje nadoknade niti drugih vrsta podrške. Podaci o krajnjem roku biće dobro dokumentovani i rasprostranjeni širom područja pogođenog projektom.

Za zamenski projekat, za datum preseka se smatra 29. jul 2019, kad su dodatna društvena ispitivanja sa vlasnicima zemljišta i korisnicima ugroženih parcela završena.

Naknada i prenos vlasničkih prava

Kosovsko zakonodavstvo precizira da se prenos vlasništva nad imovinom može završiti samo po okončanju procesa eksproprijacije i isplata naknade. Nadoknada bi trebalo biti okončana u roku od dve godine od datuma usvajanja odluke o eksproprijaciji.

Slično tome, u skladu sa zahtevima za dobro izvršenje posla EBRD-a vlasništvo nad imovinom za potrebe projekta može se preuzeti samo kad su naknade i ostala podrška već obezbeđene za ugrožene ljude.

Naknada

Iako kosovsko zakonodavstvo pruža detaljnu metodologiju za procenu izgubljene imovine, oni ne daju nikakve posebne smernice u slučajevima kada je potrebno obnavljanje sredstava za život. Okvir razvijen za rešavanje eksproprijacije zemljišta uključuje poboljšanja zemljišta poput useva i pripreme zemljišta.

Projekat će uticati na sredstva za život kroz nabavku poljoprivredno obrađenog zemljišta. U slučajevima kada je stečeno zemljište obrađeno, nadoknada će uključivati i vrednost zemljišta i naknadu za useve i pripremu zemljišta. Po potrebi će biti pružena dodatna pomoć.

7. KLJUČNI PRINCIPI NAKNADE I PODRŠKE

Ključni principi koje je Ministarstvo infrastrukture preuzelo u pogledu nadoknade i preseljenja povezanih sa Projektom su:

- Smatra se da su alternativni nacrti projekata uspeli da izbegnu ili bar da umanje fizičko i ekonomsko raseljavanje, npr. kroz položaj trase puta, izgradnju nadvožnjaka i podvožnjaka da bi podržali tradicionalne onrasce kretanja ljudi među površinama ispod i iznad budućeg puta, omogućavajući da nijedno naselje ne ostane bez pristupa nakon izgradnje puta, itd.
- Ljudi su obavešteni o projektu i pozvani su da dođu u opštine i dobiju informacije o projektovanoj trasi i pogođenim parcelama duž nje. Organizovane su javne rasprave radi informisanja pogođenih ljudi u prostorijama relevantnih opština.
- U 2018. godini sprovedeno je socio-ekonomsko istraživanje fizički raseljenih osoba. Organizovano je u cilju ispitivanja svih pogođenih ljudi i procene svih pojedinačnih uticaja, pružanja osnovnih informacija i osmišljavanja odgovarajućih mera nadoknade / preseljenja / preživljavanja koji su opisani u RAP-u.
- Socio-ekonomsko ispitivanje bilo je javno najavljeno, informacije su prikazane u opštinama i neki vlasnici parcela su direktno obavešteni tokom anketa o životnoj sredini, socijalnih ispitivanja i od strane IPF6 timova. Međutim, iako je većina vlasnika ugroženih objekata došlo u opštinu da popuni ankete, samo je veoma mali broj vlasnika zemljišta i korisnika prisustvovali sastancima u okviru socio-ekonomskog istraživanja koji su održani u septembru 2018.
- Stoga je odlučeno da se u leto 2019. godine uvedu dodatna istraživanja na socijalnom polju, koja se smatraju popisom vlasnika zemljišta i osoba koje nemaju priznato zakonsko pravo ili potraživanje zemlje koju zauzimaju (nezvanični korisnici); poslednji dan ovog društvenog istraživanja je datum preseka za projekat.
- Konsultacije su organizovane u opštinama u kojima se izvodi projekat i informacije su obezbeđene ugroženim ljudima.
- Detaljan Akcioni plan preseljenja (RAP) u skladu sa PR 5 biće izložen javnim konsultacijama u 2019. Sve informacije/podaci o ugroženim područjima i licima koje se nalaze u RAP-u biće tretirane kao poverljive informacije i neće ih javno objavljivati ni ministarstvo, nijedna opština i/ili EBRD. RAP zasnovan je na pouzdanim ažurnim informacijama i uključuje osnovne informacije o projektu, uticajima projekta, pogođenim ljudima i imovini, pravima za sve kategorije pogođenih ljudi, kao i svim pravnim pitanjima koja se odnose na doseljavanje ili bilo kakve razlike između kosovskog zakonodavstva i PR-a 5. Socio-ekonomsko istraživanje i popis stanovništva za određivanje početnog stanja za RAP identifikovali su zvanične korisnike zemljišta / imovine.
- Naknada za svu ugroženu imovinu biće obezbeđena u punoj ceni.
- Svi vlasnici, stanari ili korisnici ugroženog zemljišta za vreme krajnjeg roka, bilo da imaju zakonski priznato pravo vlasništva ili ne su podobni za dobijanje nadoknade i/ili podrške, kao što je navedeno u Matrici prava za nadoknadu (videti poglavlje 9). Datum **krajnjeg roka** je određen da bude 29. jul 2019, datum završetka dodatnog socijalnog terenskog istraživanja.

Sva ulaganja i nekretnine napravljena nakon ovog datuma neće biti uzeta u obzir za naknadu prilikom procesa procene. Za osobe koje nemaju zakonska prava ili potraživanja na zemljištu koje zauzimaju, datum preseka za procenu vrednosti ugrožene imovine biće datum vrednovanja njihove ugrožene imovine.

- Privremeno zauzimanje zemljišta za potrebe izgradnje biće nadoknađeno u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji nepokretne imovine, kao što je predviđeno u Matrici prava na nadoknadu (videti Poglavlje 9).
- Životni standardi i/ili sredstva za život pogođenih osoba biće obnovljeni i potencijalno poboljšani, u što kraćem roku.
- Gde god je moguće pokušaće pregovorom da se dođe do dogovora kako bi se smanjila potreba za uključivanje vladinih organa kako bi na silu sklanjali ljude.
- Posebna pomoć biće pružena ugroženim grupama koje su identifikovane socio-ekonomskim istraživanjem. Ljudima i zajednicama pogođenim projektom biće dostupne informacije i biće konsultovani kako bi se olakšalo njihovo rano i informisano učešće u procesu donošenja odluka vezanih za kupovinu zemljišta.
- Sva pomoć u obeštećenju i obnovi sredstava za život biće obezbeđena jednako muškarcima i ženama;
- Zvaničnu procenu imovine/poboljšanja zemljišta vršiće određeni ovlašćeni procenitelji iz Kancelarije za procenu nepokretnosti (Odeljenje za porez na imovinu u Ministarstvu finansija) ili odabrani procenjeni procenitelji.
- Nadoknada će se obezbediti pre preuzimanja imovine gde je to moguće, i po pravilu pre fizičkog i ekonomskog raseljavanja. Pitanja vezana za isplatu novčane nadoknade raspravljaće se i dogovarati sa vlasnicima i svim pogođenim članovima domaćinstava. Novčana nadoknada će se u celosti isplaćivati na bankovne račune koje su odredili vlasnici, uz saglasnost svih pogođenih članova domaćinstva. U slučajevima kada postoji više vlasnika imovine (tj. Suvlasništva bračnih parova), iznosi nadoknade će se podeliti i uplatiti na bankovne račune koje oni odrede.
- Primenjen će biti i mehanizam za podnošenje pritužbi kroz koji će ugroženi ljudi moći da predaju svoje žalbe i pritužbe u vezi sa kompenzacijom i preseljenjem i tako mogu očekivati pravovremeni odgovor;
- Redovno će se sprovesti monitoring svih nakanda, preseljenja i obnove sredstava za život. MI će pratiti implementaciju procesa otkupa zemljišta, kako kroz unutrašnje, zvanične institucionalne aranžmane, tako i kroz nezavisni, eksterni monitoring. MI će podstaći i druge institucije, međunarodne organizacije i lokalne NVO da se uključe u nadgledanje procesa (videti detalje u Poglavlju 14.)

8. PODOBNOST ZA NADOKNADE I PODRŠKU

Sve osobe koje zauzimaju zemljište pogođeno projektom imaju pravo na nadoknadu i/i obnovu sredstava za život ili drugu vrstu podrške kao što je navedeno u Matrici prava na nadoknadu u sledećem poglavlju.

8.1 Osobe sa zvaničnim pravima i pravima koja su priznata po nacionalnim zakonima

Osobe sa zvaničnim pravima svojine su zavedene u katastru i ove informacije biće ažurirane u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom kada Organ za eksproprijaciju započne proces eksproprijacije. Osobe čiji je zahtev priznat ili prepoznat u nacionalnom zakonodavstvu su takođe pozvane na javu raspravu i Katastar je ažuriran na odgovarajući način. U slučaju sporova, ugroženi ljudi mogu da se obrate sudovima za njihovo rešavanje, što mora biti procesuirano pre donošenja odluke o eksproprijaciji. Primeri osoba koja polažu prava priznata i prepoznata u nacionalnom zakonodavstvu uključuju naslednike preminulih vlasnika, osobe koje su kupile imovinu i imaju validan ugovor o prodaji, međutim nisu uradile prenos vlasništva na svoje ime u katastru i slično.

8.2 Osobe koje nemaju formalno zakonsko pravo na zemlju koju zauzimaju u vreme popisa

Datum završetka ankete o nezvaničnim korisnicima podudara se sa datumom preseka (29.07.2019.), što znači da bilo koje osobe / domaćinstva koja koriste/zauzimaju zemljište zahvaćeno projektom (bez zakonskih prava ili zahteva) nakon ovog datuma nemaju pravo na nadoknadu i/ili pomoć u obnovi sredstava za život. Primeri osoba bez zakonskih prava ili zahteva uključuju osobe koje su izgradile štale ili bilo koji drugi objekat na javnom zemljištu ili one koje obrađuju javno ili čak privatno zemljište, bez znanja i/ili odobrenja vlasnika. Takve osobe neće imati pravo na naknadu za zemlju, jer je nemaju u svom vlasništvu, ali će imati pravo na nadoknadu imovine koja poseduju, na primer, građevinske vrednosti objekata, useva, drveća itd.

Inicijalnu identifikaciju uradili su stručnjaci za zaštitu životne sredine IPF6 koji su sprovodili istraživanje zaštite životne sredine i na licu mesta intervjuisali ljude o njihovoj svesti o projektu i njihovim pravima. Osobe identifikovane kao pogođene projektom pozvane su da prisustvuju javnim raspravama koje su organizovane u njihovim opštinama. Takođe im je predloženo da posete opštine kako bi zatražili dalje informacije.

Prvo socijalno istraživanje organizovano je u septembru 2018. godine. Objavljene su informacije o vremenu i lokaciji socio-ekonomskog istraživanja, a dokumentacija (ESIA i glavni projekat za izvođenje) je data u opštinama i dostupna za istragu. Vlasnici objekata su pozvani, pored javnog objavljivanja i obaveštenja objavljenih u opštinama, pismenim putem kako bi bili sigurni da su svesni istraživanja. Vlasnici zemljišta bili su javno obavešteni i očekivali su da će doći, a na pojedinim sednicama pojavili su se i neki ljudi.

Ispitana su domaćinstva i većina korisnika zemljišta koji su prisustvovali socio-ekonomskom istraživanju i upitnici su popunjeni. Tokom ove ankete nisu identifikovani nezvanični korisnici. U matrici prava na nadoknadu predložene su mere za prepoznavanje mogućih nezvaničnih korisnika zemljišta tokom primene RAP-a i rešavanje pritužbi.

Tokom drugog socijalnog istraživanja, urađenog u periodu između juna i jula 2019 od strane predstavnika JUP-a i IPF6, korisnici su kontaktirani bilo u svojim kućama ili na ugroženim parcelama i

oko 20% njih je intervjuisano. Istovremeno, dokumentaciju za izveštaje o eksproprijaciji pripremio je ovlašćeni predstavnik MF. Domaćinstva i vlasnici zemljišta obavešteni su o svojim pravima i daljim aktivnostima koje će sprovesti JUP tokom implementacije RAP-a.

Tokom terenskih istraživanja sprovedenih u julu 2019, 50 nezvaničnih korisnika, nezvaničnih zakupaca eksproprijisanih parcela zemljišta je identifikovano.

8.3 Ranjive grupe

Neke osobe ili grupe smatraju se ranjivijim od većine pogođene populacije i, ukoliko budu pogođene projektom, biće potrebna primena posebnih mera za obnovu sredstava za život i/ili podrška. Takve grupe mogu da uključuju:

- Nezvanične korisnike ugroženog zemljišta koji nemaju drugi izvor prihoda ili sopstvenu imovinu;
- Vlasnici nezvaničnih stambenih objekata (izgrađenih bez građevinske dozvole), koji nemaju drugu imovinu ili mesto boravka;
- Ljudi na koje utiče projekat, a koji žive ispod granice siromaštva ili granice ekstremnog siromaštva, gde su granice postavljene na €1,82 i €1,30 po odrasloj osobi na dan¹⁰ za Kosovo 2015;
- Osobe koje zavise od ugroženog zemljišta i dobijaju od njega prihode/sredstva za život, a to je jedina zemlja koju imaju ili koriste;
- Starija domaćinstva sa jednom glavom porodice, domaćinstva sa samohranim roditeljima, domaćinstva sa mnogo članova, itd, koji moraju da se fizički premeste;
- Osobe koje će morati fizički i/ili ekonomski da se premeste, čiji je socio-ekonomski status nizak, npr, korisnici su socijalne pomoći;
- Nepismene osobe koje mogu imati problema sa pristupom informacijama o projektu i otkupu zemljišta ili u razumevanju ugovora i drugih bitnih dokumenata, itd.

Rezultati intervjuja pokazuju da nijedno ispitano domaćinstvo nije tvrdilo da ima osobu sa invaliditetom u svojoj porodici.

8.3.1 Vlasnici srpske nacionalnosti

Socio-ekonomsko istraživanje pokazuje da je veliki deo domaćinstava i vlasnika zemljišta pripada osobama srpske nacionalnosti. Oni su napustili region i vlasnički status njihove imovine je u većini slučajeva nejasan. Neke (4) od porodica su već prodale svoju imovinu a većina kontaktiranih porodica, koji su još uvek vlasnici, nisu obavešteni o tekućem procesu eksproprijacije i nije ih kontaktiralo MF niti bilo koji drugi kosovski organ. **Njih treba smatrati ranjivom grupom u okviru ovog projekta.** Rezultati relevantnog IPF6 ispitivanja nalazi se u prilogu ovom RAP-u (Prilog 2).

Kompenzacija za ovu kategoriju osoba ugroženih projektom, sa posebnim teškoćama u informisanju i praćenju aktivnosti, pošto većina živi van teritorije Kosova, treba pažljivo da se prati tokom

¹⁰ POTROŠAČKO SIROMAŠTVO U REPUBLICI KOSOVO 2012-2015, Svetska Banka, 2015

implementacije RAP-a. Posebna podrška treba da se obezbedi svim pojedincima koji u u postupku administrativne procedure da dokažu vlasništvo u ugroženom području i sa sigurnim kretanjem kroz teritoriju Kosova dok se bave administrativnim pitanjima. Ovu podršku će obezbediti JUP za ovaj projekat, smeštena u okviru MIT Kosovo, uz pomoć interesnih opština. JUP će pomoći srpskim vlasnicima koji žive u inostranstvu da dobiju pomoć na daljinu (telefonom, mejlom, itd.) koliko je god to moguće. Ukoliko je zbog administrativnih razloga u vezi sa ovim projektom neophodno da se putuje u navedene opštine, JUP će pomoći srpskim vlasnicima sa logistikom oko puta. JUP će sprovesti i odgovarajuće mere da se ovoj vrsti ranjivih ljudi pomogne sa govornicima srpskog jezika dok budu posećivali ugrožene opštine ili JUP. Svi ljudi koji pripadaju kategoriji ranjivih kategorija koji su do danas kontaktirani, navode da je najbolja opcija za obnovu sredstava za život da im se finansijski kompenzuje za objekte i gubitke zemljišta.

IPF6 će nastaviti da ulaže napore dok svi ljudi iz ove kategorije ne budu obavešteni o projektu. IPF6 je predložio JUP da kontaktira odgovarajuće predstavnike srpske zajednice koja živi na Kosovu tokom implementacije RAP-a, kako bi na zadovoljavajući način nadgledali pružanje nadoknada ovoj ugroženoj grupi.

8.3.2 Nezvanični korisnici

Nezvanični korisnici pogođeni ovim projektom su ili zakupci koji uzgajaju svoju zemlju ili druge osobe na osnovu usmenog dogovora ili situacije u kojima prenos date parcele među članovima porodice nije zvanično okončan. Njihov socio-ekonomski profil opisan je u delu 5.2.3. Osobe ugrožene projektom (PAPs) koje pripadaju kategoriji ranjivih ljudi navelo je, u toku intervjua sa JUP-om, da bi oni više voleli da dobiju nadoknadu u novcu.

Oni takođe treba da dobiju posebnu pažnju od strane JUP-a koji treba da im pomogne da obrade administrativna pitanja i da dobiju kompenzaciju po standardima EBRD.

Tabela 8.1: Ranjivi ljudi ugroženi projektom¹¹

Kategorija	Broj osoba u ovoj kategoriji	Naknada koja im više odgovara
Vlasnici objekata srpske nacionalnosti	58	Finansijska kompenzacija
Srpski zemljoposednici	14	Finansijska kompenzacija
Nezvanični korisnici	50	Finansijska kompenzacija

Ugrožene osobe / domaćinstva i vlasnici zemlje (zvanični /nezvanični) kojima je potrebna podrška, a koji su identifikovani kasnije, tokom primene RAP-a, dobiće odgovarajuću podršku od lokalnih vlasti. Ovakve slučajeve i primenjene mere/podršku prijavice JUP i Ministarstvo finansija EBRD-u. Vrste moguće pomoći/mere su navedene u poglavlju 10 ovog RAP-a.

¹¹ Rezultati zaključeni iz rezultata raznih društvenih istraživanja koje je sprovela JUP I IPF6 I vremenskom okviru ovog projekta

9. MATRICA PRAVA NA NADOKNADU

Tabela 9.1: Matrica prava na nadoknadu

Vrsta gubitka / uticaj	PAP kategorija	Broj osoba u ovoj kategoriji	Prava
TRAJNI GUBICI/UTICAJI KOJI PRETHODE IZGRADNJI			
Trajni gubitak objekata, poljoprivrednih, šumskih površina i/ili pašnjaka. Za korisnike zemljišta (zvanične i nezvanične), ovo se odnosi na pristup privatnim ili javnim površinama/resursima ¹²	Vlasnik zemlje	907	Kompenzacija u kešu za pune troškove zamene ILI Zamena objekta, poljoprivrednih, šumskih površina i/ili pašnjaka
	Oblast putnog pojasa	Tek treba da se odredi	Naknada za razliku između građevinskog i poljoprivrednog zemljišta
	Zvanični korisnici zemlje (tj. zakupci)	844	Informacije o nabavci zemljišta najmanje tri meseca pre ulaska u zemljište, kako bi se stanarima moglo naći drugo zemljište za zakup
	Nezvanični korisnici zemlje	50 – koristi 105 parcela	Ministarstvo će utvrditi postojanje državnog zemljišta u blizini tokom primene RAP-a, ako budu identifikovani neformalni korisnici, ove parcele će biti na raspolaganju za nadoknadu. Dobiće se pomoć u identifikaciji zamenskog zemljišta / resursa za upotrebu. Zamjensko zemljište od države bit će na korištenju, uz garanciju da će je posedovati minimalno 5 godina.
Napuštena zemlja (deo parcele koji će ostati nakon eksproprijacije, za koji vlasnik više nema ekonomsku korist od upotrebe)	Vlasnik zemlje	Tek će se identifikovati prilikom primene RAP-a	Ako je zahtev pogođenog vlasnika zemljišta podnesen i proglašen opravdanim na osnovu izveštaja stručne procene: Novčana nadoknada po punom nadoknađenom trošku. Vlasnici zemljišta biće kontaktirani obavješteni o pravu na naknadu uz puni zamenski trošak. Takođe će biti obavješteni o postupku podnošenja zahteva
Gubitak godišnjih useva	Vlasnik useva	238	Novčana nadoknada za izgubljene godišnje useve / biljke uz punu nadoknadu Naknada izračunata za različite kategorije biljaka prema administrativnom uputstvu MF – Br.02/2015 o odobravanju tehničkih metoda vrednovanja i kriterijuma za proračun iznosa naknade za oduzete

¹² Ograničenja zbog kojih ljudi imaju gubitak pristupa fizičkim dobrima ili prirodnim resursima nisu obuhvaćena Zakonom o eksproprijaciji.

Vrsta gubitka / uticaj	PAP kategorija	Broj osoba u ovoj kategoriji	Prava
			nepokretnosti i štete koje se odnose na eksproprijaciju (dokument u prilogu RAP-a - Prilog 6)
Gubitak višegodišnjih useva i drveća	Vlasnik useva i drveća	110	Novčana nadoknada za izgubljeni prihod za razdoblje za koje se traži postizanje sličnog nivoa produktivnosti relevantnog useva. Naknada izračunata za različite kategorije biljaka prema Administrativnom uputstvu MF – Br.02/2015 o odobravanju metoda tehničke procene i kriterijuma za izračun iznosa naknade za oduzete nepokretne imovine i štete koje se odnose na eksproprijaciju.
Gubitak nestambenih objekata (ograda, štala, šupa, itd.) i infrastrukture (navodnjavanje)	Vlasnik nestambenog objekta i infrastrukture	Tek će se identifikovati	Novčana nadoknada po punom zamenskom trošku i Naknada za preseljenje za pokretnu imovinu ili pomoć u njenom premeštanju (ukoliko je neophodno)
Gubitak poslovnih prostorija (prodavnice, kancelarijski prostor, radionice ili slično)	Vlasnici poslovnih objekata	3	Naknada za objekat po punom zamenskom trošku I n aknada za preseljenje za pokretnu imovinu ili pomoć u njenom premeštanju. ili Novčana nadoknada po punom zamenskom trošku ili Zamena poslovne strukture
Gubitak stambene kuće (fizičko premeštanje) ¹³	Vlasnici kuća	15 kuća trenutno naseljenih	Pomoć za raseljavanje, uključujući i naknadu za preseljenje ili pomoć u selidbi I, Ili zamena stambenog objekta iste ili veće vrednosti (jednakih ili boljih karakteristika sa prednošću lokacije) III Novčana nadoknada po punom zamenskom trošku Ako vlasnik nema drugo prebivalište i vrednost kuće je tako niska da pogođena osoba i njegovo domaćinstvo ne mogu da se presele u

¹³ Zakon o eksproprijaciji ne predviđa naknadu u naturi, a samim tim i obezbeđivanje odgovarajućeg stanovanja sa sigurnošću zakupa i ne obuhvata nikakve odredbe o mestima preseljenja. Oni koji nemaju priznato zakonsko parvo ili zahtevaju zemlju koju zauzimaju trebalo bi da dobiju naknadu za objekte koje poseduju I za sva poboljšanja na zemlji po punom zamenskom trošku I izbor mogućnosti za adekvatan smeštaj sa sigurnošću stanovanja, kao I pomoć kod raseljavanja.
 Zakon o eksproprijaciji ne reguliše postupanja sa odsutnim vlasnicima imovine i ne sadrži mere za osiguranje prava takvih vlasnika da budu blagovremeno i pravilno obavesteni o svim upravnim radnjama poduzetim protiv njihove imovine i efikasnim pravnim lekovima.

Vrsta gubitka / uticaj	PAP kategorija	Broj osoba u ovoj kategoriji	Prava
			odgovarajuće stanovanje kako to zahteva EBRD, pogođeno domaćinstvo ima pravo: Izbor opcija za adekvatno stanovanje sa sigurnošću stanovanja (npr. socijalno stanovanje)
	Zvanični/nezvanični korisnik (npr. zakupac) kuće	25 domaćinstava	Informacije o kupovini kuće najmanje šest meseci pre rušenja, kako bi se stanaru omogućilo da pronađe drugi smeštaj I Pomoć za raseljavanje, uključujući i naknadu za preseljenje ili pomoć u selidbi i pomoć u pronalaženju smeštaja (npr. socijalno stanovanje)
Gubitak poslovnih primanja i/ili izvora sredstava za život povezanih sa gubitkom zemlje ¹⁴	Vlasnik (zvanične ili nezvanične poslovne ili ekonomske aktivnosti)	7	Novčana nadoknada za izgubljeni neto prihod tokom perioda tranzicije (do ponovne uspostave poslovnih/ekonomskih aktivnosti na drugoj lokaciji) I Pomoć u obnovi sredstava za život
Gubitak poslova	Zaposleni	5	Pomoć zaposlenima u saradnji sa Institutom za zapošljavanje u svakoj opštini da pronađu raspoložive mogućnosti za posao. Naknada za tranziciju u obliku naknade jednake mesečnoj plati koja se podudara sa brojem meseci kada posao nije aktivan, do najviše 6 meseci.
PRIVREMENI GUBICI/UTICAJI TOKOM IZGRADNJE			
Privremeni gubitak građevinskog, poljoprivrednog, šumskog zemljišta i / ili pašnjaka. Za korisnike zemljišta ovo se odnosi na pristup zemljištu u privatnom vlasništvu ili javnom zemljištu / resursima. Napomena: za gubitak useva / biljaka / drveća pogledajte trajne gubitke	Vlasnik	Tek će se identifikovati	Novčana nadoknada uz punu nadoknadu za pravo korišćenja zemljišta po ugovoru, za period korišćenja zemljišta I Ponovno vraćanje zemljišta nakon korišćenja
	Zvanični korisnik (npr. zakupac)	Tek će se identifikovati	Informacije o nabavci zemljišta najmanje tri meseca pre ulaska u zemljište, kako bi se stanarima moglo naći drugo zemljište za zakup
	Nezvanični korisnik	Tek će se identifikovati	Pomoć u identifikaciji zamenskog zemljišta / resursa za upotrebu pre ulaska u zemlju

¹⁴ Zakon o eksproprijaciji ne priznaje ekonomsko raseljavanje. Pored toga, Zakon se fokusira na kompenzaciju, a ne na gubitak sredstava za život, obnovu ili poboljšanje

Vrsta gubitka / uticaj	PAP kategorija	Broj osoba u ovoj kategoriji	Prava
Privremeni gubitak poslovnog dohotka i/ili izvora sredstava za život (ekonomsko raseljavanje) povezan sa: <ul style="list-style-type: none"> Gubitak i/ili teže pristupanje zemljištu iznad predloženog puta za poljoprivredno ili drugo korišćenje zemljišta, na primer, ispaša životinja, branje gljiva, prikupljanje čaja ili bilja i slično Uticaj građevinskih neprilika (buka, prašina) na turizam ili druge aktivnosti Oštećenja / privremeni poremećaji na infrastrukturi (na primer, sistemi za navodnjavanje) Bilo koje druge projektne aktivnosti 	Vlasnik (zvaničan ili nezvaničan, poslovni ili ekonomski/ stvaranje sredstava za život)	Tek će se identifikovati	Kompenzacija u kešu za izgubljene neto prihode (ili procenjene nezvanične prihode i/ili gubitak sredstava za život) tokom perioda ometanja Pomoć u obnovi sredstava za život
UBICI/UTICAJI NA RANJIVE GRUPE			
Svi drugi specifični gubici / uticaji na ranjive grupe ¹⁵ , povezani sa nabavkom zemljišta za Projekat, identifikovani tokom razvoja RAP-a	Ranjive grupe/ pojedinci	<ul style="list-style-type: none"> Oko 60 vlasnika zemlje i objekata srpske nacionalnosti 50 nezvaničnih korisnika eksproprisane zemlje 	Posebne mere za efikasno učešće, kompenzaciju, preseljenje i obnovu sredstava za život, koje treba da se definišu u RAP / LRP.

¹⁵ Zakon o eksproprijaciji ne predviđa obezbeđivanje troškova preseljenja i posebne pomoći za preseljenje za ugrožene grupe.

10. NADOKNADA I PODRŠKA

10.1 Sprovođenje popisa, istraživanja imovine i socioekonomskog istraživanja

Prema postupku eksproprijacije, organ za eksproprijaciju poziva sve strane koje nisu zadovoljne ponudenom odštetom ili imaju neki drugi interes da ispune obrazac za pritužbe. Pitanja podobnosti za naknadu biće prijateljski rešena ako je moguće. U slučajevima kada se ne može postići prijateljsko rešenje između pogođenih strana i organa za eksproprijaciju, pogođene strane će se obratiti sudovima.

Prvobitno evidentiranje osoba koje nemaju priznato zakonsko pravo ili prava na zemljište koje zauzimaju na području koje je zahvaćeno projektom izvršeno je sprovođenjem popisa/ socioekonomskog istraživanja 2018. Prvi korak je bio da se pozovu ljudi da dođu u opštine na intervju. Budući da korisnici zemljišta nisu odgovorili u zadovoljavajućem procentu, timovi su odlazili na lice mesta i obilazili domaćinstva i korisnike zemljišta na svojim imanjima. Budući da se broj identifikovanih korisnika zemljišta i dalje pokazao nedovoljnim, društveno istraživanje je ponovljeno tokom pripreme Studije o eksproprijaciji u junu-julu 2019. godine u cilju identifikacije neformalnih korisnika zemljišta.

Datum prvog socio ekonomskog istraživanja bio je datum preseka za podobnost, što znači da osobe koje se nalaze na zemljištu u ugroženom području tek posle ovog datuma, nisu podobne za kompenzaciju i/ili podršku.

Studijom o eksproprijaciji dovršava se popis imovine. Popis imovine daje detaljne informacije o pogođenom zemljištu (ukupna površina i površina koja se treba steći, upotreba zemljišta, kategorija zemljišta) i o svojoj imovini koja se nalaze na njemu (usevi, drveće, voćnjaci, strukture, preduzeća, itd.), kako za one registrovane u katastru, tako i za one koji to nisu.

Socio-ekonomsko istraživanje (odjeljak 5 ovog RAP-a) sproveli su obučeni istraživači pokazujući **pogođene ljude/domaćinstva**. Ove ankete služe kao sredstvo za utvrđivanje osnove za pogođene pojedince/domaćinstva koja će pomoći u prepoznavanju značaja uticaja i razvoju i primeni efikasnih i pogodnih načina preseljenja ljudi i obnove ili poboljšaju njihova sredstva za život.

Zahtevi za preuzimanje zemljišta zbog projekta obuhvataju 1111 parcela od 355 ha.

Istraživanje takođe uključuje pitanja o osnovnim podacima o domaćinstvu (imena, starosna dob, pol, obrazovni status članova domaćinstva i bilo kakve ugroženosti), kao i pitanja u vezi sa postojećim životnim standardom i izvorima prihoda/sredstava za život, sa preferiranim izborima nadoknade i pomoći.

U zavisnosti od vrste uticaja i kategorije kojoj pripadaju, pogođeni ljudi će imati pravo na novčanu naknadu za pogođenu imovinu i/ ili pomoć u obnovi preseljenja / uspostavljanju sredstava za život, kao što je prikazano u matrici prava za nadoknadu (videti Poglavlje 9).

10.2 Nadoknada za zemlju, useve, biljke, drveće

Stope nadoknade za zemljište koje je zahvaćeno Projektom (poljoprivredno, komercijalno i stambeno) biće određene na osnovu procene koju će izvršiti nezavisni procenjivač i odobriti Ministarstvo finansija.

Prema zakonu, nezavisni procenjivač vrši procenu registrovanih tržišnih transakcija u pogođenim oblastima kako bi utvrdio tržišnu vrednost zemljišta. U nedostatku takvih podataka, procenjivač utvrđuje zamenski trošak

zemljišta, koji je definisan kao vrednost zemljišta u blizini pogođene zemlje, jednakog proizvodnog potencijala ili korišćenja, sa sličnom ili poboljšanom infrastrukturom i uslugama, plus trošak pripreme zemlje do nivoa sličnog onom u kome je bilo pogođeno zemljište, plus troškovi bilo koje naknade za registraciju i prenos. Ako se mogu primeniti obe metode, odabire se metoda koja obezbeđuje veće stope.

Pogođeni ljudi mogu odabrati da dobiju novčanu naknadu ili zemljište u zamenu (zemlja jednake veličine i kvaliteta).

Opštinsko zemljište biće nadoknađeno odgovarajućoj opštini u skladu sa zakonom. Osobe/kompanije koje iznajmljuju opštinsko zemljište biće obaveštene o planiranom otkupu i pružice im se pomoć da pronađu drugo zemljište za zakup. Ako površina zemljišta koje treba da se otkupi nije značajna, njihovi ugovori o zakupu biće izmenjeni da odražavaju smanjenu količinu zemljišta za zakup.

Vlasnici useva, biljaka i drveća bili su obaveštteni o datumu preseka tokom različitih društvenih istraživanja koja su sprovedli IPF6 i JUP. Usevi i biljke i drveće biće sakupljeni pre otkupa, ali ako to nije moguće, nadoknađivaće se u gotovini po tržišnim cenama. Plodonosno drveće i neplodonosno drveće nadoknađuje se kao što je prikazano u matrici prava (vidi Poglavlje 9).

Za useve i biljke zasađene posle datuma preseka vlasnici će biti obaveštteni kada se planira početak radova, tako da usevi mogu biti ubrani pre početka radova.

10.3 Nadoknada za stambene, komercijalne i nestambene objekte

Naknada za stambene, komercijalne i nestambene objekte (pomoćne građevine i poboljšanja na zemljištu kao što su ograde, skloništa za životinje, pumpe za vodu, kanali za navodnjavanje itd.) Procenjuje se na osnovu punih troškova zamene na dan donate odluke o eksproprijaciji. Potpuni zamenski troškovi definišu se na osnovu tržišne cene ažurirane transakcijskim troškovima i drugim troškovima koji omogućavaju potpunu rekonstrukciju imovine na drugoj lokaciji.

Nadoknada je jednaka za uknjižene i neuknjižene objekte, kao i za objekte izgrađene na zemlji koja ne pripada vlasniku objekta (koji može biti privatno vlasništvo i pripadati nekom drugom ili javna zemlja). Ugroženi objekti biće procenjeni pojedinačno, proceniće se njihov kvalitet (kvalitet upotrebljenih materijala) kao i njihova veličina.

Osobe koje borave u ugroženim nekretninama mogu da dobiju isplatu za posebno teško stanje i tako im se olakša selidba. Isplata za posebno teško stanje je definisana zakonom.

10.4 Naknada za gubitak prihoda

Ako otkup komercijalnih objekata prouzrokuje gubitak poslovnog prihoda, pogođeni vlasnik dobiće nadoknadu za izgubljeni neto prihod tokom perioda tranzicije, odnosno do ponovnog uspostavljanja poslovnih aktivnosti na istoj lokaciji (u slučaju delimično otkupljenih poslovnih prostora) ili na drugoj lokaciji (u slučaju potpuno otkupljenih preduzeća). Ova nadoknada će se obezbediti za svaki mesec kada posao nije aktivan, do najviše 6 meseci.

Proračun izgubljenog neto prihoda zasnivaće se na poreskim evidencijama koje vodi službeni procenjivač, ili ako takvi podaci nisu dostupni (nezvanična preduzeća), procena neto prihoda (po mesecu, nedelji, danu, po

potrebi) i/ili gubitak će se praviti na osnovu uporedivih lokalnih prihoda od sličnih, dohodaka za zvanične aktivnosti.

Kada je pogođena osoba zaposlena u pogođenom aktivnom poslu, on/ona imaće pravo na kompenzaciju u visini mesečne plate za onaj broj meseci koliko posao neće biti aktivan, do maksimalno 6 meseci. Iznos će se takođe dobiti iz poslovne i poreske evidencije, ili ako takvi podaci nisu dostupni (neformalni zaposleni), bit će jednaki službenoj minimalnoj plati.

10.5 Pomoć u obnovi sredstava za život

U slučaju da vlasnici pogođenih aktivnih preduzeća, koji su dobili nadoknadu za gubitak komercijalnih i nestambenih objekata i nadoknadu za gubitak prihoda, nisu ponovo uspostavili svoje aktivnosti donošenja prihoda, vlasnici takvih preduzeća i njihovi zaposleni će imati pravo na pomoć u obnovi sredstava za život. Potreba za pružanjem takve pomoći, kao i vrsta pomoći koja će se pružiti, biće procenjena tokom monitoringa i prijavljena EBRD-u. U obavljanju ovih zadataka, kao i pružanju stvarne pomoći, Ministarstvo za infrastrukturu (MI) usko će sarađivati sa lokalnim vlastima koje su dobro upoznate sa lokalno pogođenim preduzećima, kao i sa svim lokalno dostupnim pružaocima usluga (lokalne agencije za zapošljavanje, centri za obuke, kreditna sredstva itd.).

Mere obnove sredstava za život mogu da uključuju:

- Pristup mogućnostima zapošljavanja koje je stvorio Projekat
- Pristup drugim lokalno dostupnim mogućnostima zapošljavanja (npr. Javni radovi, zaposlenje u opštinskim preduzećima itd.)
- Pomoć u identifikovanju i pristupu drugim aktivnostima stvaranja prihoda/sredstava za život (mogućnosti rada sa drugim lokalnim preduzećima)
- Pomoć u pristupu obukama za posao, razvoju veština, itd.
- Pomoć u pristupu kreditnim sredstvima

Mere pomoći u obnovi sredstava za život primenjene u toku perioda implementacije RAP-a biće usmerene na vraćanje trenutnih sredstava za život ljudima pogođenim projektom na različitim lokacijama ili pristup alternativnim sredstvima za život koja bi ispunila očekivanja ljudi pogođenih projektom (PAP). Stoga je najbitniji input odgovarajuća podrška u pronalaženju adekvatnog zemljišta za zamenu, objekta i/ili imovine koji će omogućiti ispunjavanje ovih novčanih i drugih očekivanja.

10.6 Podrška ranjivim pojedincima i domaćinstvima

Niko od anketiranih domaćinstava i vlasnika zemljišta tokom sprovedenih socijalnih istraživanja nije tvrdio da u svojim porodicama imaju osobe sa invaliditetom.

Vlasnici srpske nacionalnosti, bez obzira na status imovine, smatraju se ranjivom grupom. Većina njih je napustila Kosovo i ograničena im je mogućnost da pristupe informacijama vezanim za ovaj projekat. Pored pomoći koja je predložena svim ostalim identifikovanim ugroženim pojedincima, treba da se sprovede i pomoć kroz JUP (i odgovarajućih NVO-a ako je moguće) kako bi se pomoglo da Srbi budu informisani o svojim pravima, da im se pomogne u administrativnim pitanjima (prenos vlasništva u slučaju prodate ili nasleđene imovine i imovine koje su zaposeli nezvanični korisnici) i da prate isplaćivanje naknade koja će se dati vlasnicima koji žive van Kosova. Informacije o pruženoj pomoći i realizovanim isplatama treba da budu deo izveštaja koji se šalje EBRD-u kao deo redovnog izveštavanja o projektu.

Posebna pomoć biće pružena svim pojedincima u administrativnom postupku potrebnom za dokazivanje vlasništva osoba pogođenih projektom (PAP-a) i u sigurnom kretanju preko teritorije Kosova, dok se bave administrativnim pitanjima. Ovu pomoć pružiće JUP ovog projekta, koja je deo MIT-a Kosova, uz saradnju sa dotičnim opštinama. JUP će pomoći srpskim vlasnicima koji žive u inostranstvu da dobiju pomoć na daljinu (telefonom, e-mailom itd.) što je više moguće. JUP će takođe preduzeti odgovarajuće mere da obezbedi da vlasnicima srpske nacionalnosti mogu pomagati srpski govornici tokom posete ugroženim opštinama ili JUP-u.

JUP će kontaktirati srpske vlasnike navedene u Prilogu 2 RAP-a, informisati ih o mehanizmima i pružiti im na raspolaganje relevantan kontakt u Ministarstvu finansija, koji ih može obavestiti o njihovoj nadoknadi. Kontakt nekih članova srpskih zajednica koji su još uvek prisutni u regionu može se dostaviti JUP-u kao kontaktnoj tački za informisanje srpskih vlasnika koji su odsutni sa Kosova o procedurama i njihovim pravima. Ako se zatraži putovanje u pogođene opštine iz administrativnog razloga povezanog sa projektom, JUP će pomoći srpskim vlasnicima u logistici puta. Iz bezbednosnih razloga neki od ugroženih osoba iz ove ranjive grupe morao bi da ograniči svoja putovanja na Kosovu. U slučaju kad bi ovi srpski vlasnici morali da pribave kosovska dokumenta (lične karte) kako bi se prijavili za naknadu, JUP će pružiti odgovarajuću pomoć.

Terenska društvena istraživanja primenjena tokom jula 2019. uspele su da identifikuju 63 nezvanična korisnika zemljišta koje će biti predmet eksproprijacije u projektu. Ovi ljudi su zakupci koji imaju nezvanične, usmene dogovore sa vlasnicima da obrađuju njihovu zemlju. JUP je obavestila IPF6 da do danas nijedna druga kategorija nezvaničnik korisnika, kao što su ribolovci, ili lovci, nije identifikovana. Ukoliko bi takva grupa bila identifikovana tokom implementacije RAP-a, morali bi ih sagledati sa posebnom pažnjom od strane JUP-a i pomoći im u bavljenju sa administrativnim pitanjima kako bi dobili naknadu u skladu sa standardima EBRD-a.

Moguće kategorije ranjivih lica prikazane su u poglavlju 8.3 ovog RAP-a.

Podrška ranjivim osobama biće pružena kroz NVO-e registrovane na Kosovu, međunarodne organizacije i JUP, a banci će biti podnet izveštaj.

U slučaju da se ove kategorije identifikuju u toku narednog perioda primene RAP-a, vrste moguće podrške uključuju, ali nisu ograničene na:

- Pomoć u legalnom pribavljanju zemljišne parcele od opštine na kojoj će biti moguće izgraditi novu, zvanično uknjiženu kuću;
- Pomoć u organizaciji izgradnje nove kuće (angažovanje izvođača radova, nadgledanje radova, upravljanje plaćanjem itd.);
- Doplata za preseljenje ili organizovani prevoz predmeta iz domaćinstva, nameštaja i druge pokretne imovine, uključujući i životinje, za PAPs koji borave u kući kraće od 5 godina (te stoga nemaju pravo na isplatu za posebno teško stanje);
- Podrška u pripremi dokumentacije za otkup zemljišta, odgovarajuća dokumentacija koja potvrđuje vlasništvo / korisništvo nad zemljom ili bilo koji traženi dokument za naknadu.
- Što se tiče osoba pogođenih projektom koji odlaze izvan regiona, biće data prednost podršci na daljinu. Međutim, ukoliko je put u region apsolutno neophodan zarad rešavanja administrativnih problema kako bi se dobila nadoknada, JUP će organizovati logistiku.
- Pravna pomoć u vezi sa problemima otkupa zemlje;
- Pomoć kroz sprovođenje mera za obnovu sredstava za život (videti odeljak 10.4).

Svaka procedura ove pomoći treba da se obavezno obezbedi besplatno za ljude koji su pogođeni projektima.

Svaki intervjuisani PAP više voli mogućnost finansijske nadoknade, a ne druge (fizičko preseljenje kuće ili zemljišta itd.).

10.7 Nadoknade za odsutne vlasnike

Ako vlasnik pogođene imovine nedostaje ili je odsutan iz područja projekta, a njegovo / njeno prebivalište ne može se identifikovati (od strane lokalne policije koja prikuplja informacije od komšija, članova porodice i na druge načine), utvrđeni iznos naknade deponuje se na založni račun. Ako se pogođena osoba pojavi i želi zatražiti odštetu, upućuje se prema sudu sa važećom ličnom kartom ili pasošem. Sud daje dozvolu za pristup kompenzaciji sa depozitnog računa, na osnovu kojeg Banka izvršava plaćanje pogođenom licu. **Ova kategorija nadoknade primenjivaće se za srpske vlasnike koje nisu mogli da kontaktiraju/ identifikuju JIP ili IPF6.**

11. ORGANIZACIONE ODGOVORNOSTI ZA RAZVOJ RAP-A I NJEGOVU IMPLEMENTACIJU

U skladu sa kosovskim Zakonom o eksproprijaciji, organ uprave („eksproprijacioni organ“) zadužen za eksproprijaciju zemljišta za ovaj projekat je **Vlada Kosova preko Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja (MESP)**, koja deluje kao eksproprijacioni organ u ime svih organa na centralnom nivou.

Ostale ključne institucije uključene u proces eksproprijacije su:

- **Kancelarija za procenu nepokretnosti (u okviru odeljenja poreza na imovinu)** u Ministarstvu finansija, jedino javno telo nadležno za procenu svake nepokretnosti koja je predmet eksproprijacije od bilo kojeg organa za eksproprijaciju (opštine ili vlade).
- **Kosovska katastarska agencija (KCA)**, najviši autoritet za katastar, geodeziju i kartografiju na Kosovu, odgovoran za celokupnu administraciju kompjuterizovanog registra za nepokretnu imovinu Kosova.
- **Opštinske katastarske službe**, koje su obavezne da registruju (u Registar prava na nepokretnu imovinu) konačne odluke o eksproprijaciji nepokretne imovine (koje je podneo organ za eksproprijaciju), kako bi sprečile vlasnike ili interesne strane da prenesu ili daju nekom trećem licu bilo kakvo vlasništvo ili druga prava ili interese u predmetnoj imovini ili na nju i preduzimanje bilo kakvih građevinskih radova na predmetnoj imovini.
- **MEST- Odeljenje za eksproprijaciju**, predstavlja odeljenje za eksproprijaciju unutar Ministarstva zaštite životne sredine i prostornog planiranja.

Sve strane uključene u Projekat, uključujući MI, Ministarstvo finansija (naime, Kancelarija za procenu imovine), nadležne opštine i Izvođač koji će biti angažovani od strane MI da rade na lokacijama Projekta, dužni su da primene zahteve ovaog RAP-a.

Obaveze će biti podeljene između MI, MF, opština, izvođača i drugih agencija, prema Tabeli 11.1.

Jedinica za implementaciju projekta uspostavljena u MI će osigurati pravilno sprovođenje RAP-a i biće zadužena za komunikaciju sa zajednicama i konsultacije sa osobama pogođenim projektom.

Tabela 11.1: Primena obaveza iz RAP-a

Zadatak	Odgovorni organ
Otkrivanje informacija svim ljudima i zajednicama pogođenih projektom	MIT kroz JUP i odgovarajuće opštine (Peć, Klina ili Mališevo)
Vrednovanje imovine	MF (Kancelarija za procenu imovine)
Direktna komunikacija sa i poseta vlasnicima/korisnicima	MIT kao korisnik eksproprijacije i MESP kao organ eksproprijacije
Pregovori i eksproprijacijske aktivnosti pre početka izgradnje	MESP

Plaćanje / pružanje paketa naknada	MESP
Monitoring i izveštavanje u vezi sa eksproprijacijom	MIT preko JUP
Monitoring i izveštavanje u vezi sa privremenim v	Izvođač preko JUP
Upravljanje pritužbama	MIT preko JUP-a i Izvođač
Sveukupna implementacija projekta u skladu sa RAP-om	MIT preko JUP

Sledeći koraci u primeni ovog RAP-a navedeni su u nastavku:

1. Otkrivanje RAP-a (i drugih relevantnih informacija o projektu, kao što je navedeno u odeljku 12.3 ovog RAP-a) na veb strani MI i veb stranama opština Peć, Klina i Mališevo nakon što ga EBRD odobri. Pružanje štampanih kopija RAP-a u prostorijama MI i Opština na zahtev zainteresovanih strana;
2. Uspostavljanje registra pritužbi i objavljivanje obrasca za podnošenje pritužbi na veb strani MI i pružanje pomoći svim zainteresovanim licima kako je navedeno u ovom RAP-u;
3. Organizacija sastanaka sa zainteresovanim stranama i pojedinačnih konsultantskih sastanaka sa direktno ugroženim ljudima kao što je navedeno u Poglavlju 12 ovog RAP-a.
4. Vrednovanje imovine, pregovori i eksproprijacijske aktivnosti u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom (od strane organa za eksproprijaciju) kako je definisano u odeljku 6.3.2 ovog RAP-a;
5. Uspostavljanje i održavanje baze podataka o otkupu zemljišta i praćenje procesa otkupa zemljišta kao što je navedeno u Odeljku 14 ovog LAP-a i izveštavanje EBRD-u;
6. Razvoj Završne revizije na kraju procesa otkupa zemljišta i pisanje izveštaja EBRD-u.
7. Isplata odgovarajućih naknada, odgovornost MEST – Odeljenja za eksproprijaciju.

12. OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE

12.1 OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE PO DATUMIMA

Jedinica za upravljanje projektom (JUP) napravljena je za potrebe ovog projekta i sastoji se od predstavnika MI odgovornih za obezbeđivanje pravilne implementacije LARF-a / RAP-a. Ova JUP je na čelu komunikacija sa zajednicama unutar opština i konsultacija sa osobama pogođenih projektom.

IPF6, u saradnji sa Ministarstvom infrastrukture, vlade Kosova, preuzeo je javne rasprave, čija svrha je, između ostalog, bila da prikupi javna mišljenja o nacrtu Okvira za otkup zemljišta i raseljavanje (LARF) predloženog za primenu na ovom projektu. Javne rasprave za LARF održane su istovremeno sa javnim raspravama obaveznim po kosovskim zakonima Br. 03/L-214 o Proceni uticaja na životnu sredinu.

Obaveštenje o javnim raspravama objavljeno je na veb stranici vlade Kosova i u lokalnim novinama.

Javne rasprave bile su organizovane na sledeći način:

Opština	Lokacija	Datum	Vreme
Peć	Skupštinska sala opštine Peć	06 novembar 2017	9.30
Klina	Skupštinska sala opštine Klina	06 novembar 2017	15.00
Mališevo	Skupštinska sala opštine Mališevo	07 novembar 2017	10.30

Na tri sastanka prisustvovalo je oko 150 građana, uglavnom muškaraca.

Pitanja postavljena u vezi sa LARF-om i odgovori ministarstva infrastrukture dati su u tabeli ispod.

Pitanje pokrenuto od strane javnosti	Odgovor MIT-a	Uticaj na nacrt LARF-a
Vlasnici servisnih stanica duž postojećeg puta iskazali su zabrinutost o mogućem gubitku prihoda zbog izmena saobraćaja i skretanja saobraćaja sa na novi autoput. Oni su pitali zašto proširivanje postojećeg puta izabrano kao najbolja opcija.	Izbor trase je zasnovan na analizi više kriterijuma uzimajući u obzir tehno-ekonomske, ekološke, socijalne, ekonomske i finansijske aspekte pet različitih opcija, uključujući on-line unapređenje. Na osnovu ove analize, u maju 2016. godine, Vlada Kosova odabrala je trenutno predloženo usklađivanje	Nema
Vlasnici nekretnina i stambenih objekata u opštini Kline (uglavnom iz naselja Zajmovo) izrazili su zabrinutost zbog gubitka imovine, posebno stambenih objekata.	Idejno rešenje i idejni projekat nastojali su da ograniče broj pogođenih domaćinstava, posebno stambenih objekata u okviru tehnički izvedivih ograničenja. Dalje izmene su pravljene u glavnom projektu za izvođenje, kako bi se smanjio broj ugrožene imovine. Slede društvena istraživanja i preciznija ocena uticaja i dalja definicija mera ublažavanja, usledile su	Nema

	tokom faze za ublažavanje mera, a one su planirane nakon faze glavnog projekta za izvođenje.	
--	--	--

Štaviše, socijalno istraživanje je sprovedeno od 15. do 28. septembra 2018. Ovo istraživanje sprovedeno je u dve odvojene faze:

- Socijalno istraživanje duž nove trase;
- Socijalno istraživanje duž postojećeg puta.

Istraživanje je detaljno opisano u poglavlju 5 ovog RAP-a.

12.2 SREDSTVA KOMUNIKACIJE

Ministarstvo infrastrukture, koje na ovom projektu predstavlja JUP, koristi sledeće kanale za angažovanje, komunikaciju, prenošenje informacija svim zainteresovanim stranama:

- Objavljivanje informacija na zvaničnoj veb stranici MI (<http://mi-ks.net>) koja je dobro organizovana i ima relevantne kontakte i vesti;
- Objavljivanje informacija na javnim oglasnim tablama u prostorijama MI;
- Odgovaranjem na pitanja putem telefona, pošte, faksa ili elektronske pošte;
- Javnim obaveštenjima koje prenose mediji (lokalne radio/TV stanice, dnevne novine, itd.) po potrebi.

12.3 PLANIRANO OTKRIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE ZA IMPLEMENTACIJU RAP-A

Konačni RAP biće javno objavljen na veb stranici Ministarstva i biće dostavljen na papiru u opštinama Mališevo, Klina i Peć i kancelarijama mesnih zajednica, kao i u štampanim primercima u prostorijama MI na sledećoj adresi:

Ministarstvo infrastrukture

Adresa: Ish Ndërtesa e Germisë 10000, Priština, Republika Kosovo

Dokumenti će biti dostupni na albanskom i srpskom jeziku (kao i na engleskom ukoliko postoje) odmah po početku projekta (ali najmanje 30 dana pre početka građevinskih radova - period koji će se koristiti za prikupljanje primedbi, predloga i sugestija javnosti. Glavni principi kompenzacije, uključujući podnošenje i rešavanje zahteva za nadoknadu štete za privremeno ekonomsko raseljavanje i mehanizam za podnošenje pritužbi takođe će biti predstavljeni i otvoreni za diskusiju i povratne informacije.

Ovi dokumenti i informacije ostaće u javnom vlasništvu tokom čitavog ciklusa projekta.

Poštuje se privatnost pogođenih ljudi i neće se objavljivati privatni podaci. Izvršni tim je organizovao popise / socijalno-ekonomska ispitivanja, tako što je kontaktirao vlasnike svake pogođene parcele pojedinačno, putem podataka za kontakt koji su navedeni u Katastru i RAP-u. Ako su detalji zastareli ili nedostaju, JUP u okviru

ministarstva će se raspitati o vlasnicima i korisnicima pogođene parcele sa predsednicima mesnih zajednica i /ili vlasnicima i korisnicima susednih ili obližnjih parcela zemljišta i sa ostalim članovima zajednice koji mogu biti u mogućnosti da pruže ove informacije.

Kada započne implementacija RAP-a, projekat će i dalje redovno obavestavati i konsultovati pogođene ljude. Svi sastanci i konsultacije biće dokumentovani unošenjem datuma kada je sastanak/savetovanje održan, spiskom prisutnih i sažetkom diskusija. Zapisnici će biti uključeni u izvještaje koji se daju menadžmentu projekata i EBRD-u.

Pored RAP-a, sledeća dokumentacija i informacija u vezi sa projektom biće javno otkrivena na vebstrani ministarstva informacija, a u štampanoj verziji biće u pogođenim opštinama:

- Informacije o rizicima i uticajima na zdravlje i bezbednost u zajednici (uključujući bilo kakve građevinske radove, ograničenja pristupa putu i druge smetnje), predložene mere ublažavanja i ažuriranja u vezi sa napretkom implementacije Projekta;
- Rezime zaključaka sa održanih konsultativnih sastanaka i javnih rasprava;
- Ne-tehnički rezime projekta i ekološke ažurirane procene društvenog uticaja projekta (NTS);
- Plan angažovanja zainteresovanih strana (SEP);
- Obrazac za pritužbe (vidi Prilog 5).

Planirani sastanci

Opština će zakazati i održati sledeće sastanke sa predstavnicima različitih interesnih grupa:

- Javni konsultativni sastanci biće održavani redovno, najmanje svakih 6 meseci, tokom realizacije Projekta, tj. Pre i za vreme građevinskih radova. Prvi sastanak će se održati u roku od 30 dana od objavljivanja RAP-a na veb stranici MI. Pre početka građevinskih radova biće organizovan najmanje jedan javni sastanak. Takvi sastanci će biti usmereni na redovno okupljanje svih zainteresovanih strana i biće otvoreni za sve zainteresovane strane

Tokom ovih sastanaka, učesnici će moći da iznesu svoja mišljenja i primedbe u vezi sa Projektom, kao i da predlože moguća rešenja postavljenih pitanja koja će biti dokumentovana i adresirana na odgovarajući način u Izveštajima o nadgledanju realizacije projekta u vezi sa primljenim pritužbama i prate radnje koje je preduzela JUP. Ovi sastanci biće održani u prostorijama opštine.

- Sastanci lokalne zajednice za konsultacije imaju za cilj uključivanje pojedinaca, domaćinstava i preduzeća pogođenih građevinskim aktivnostima u proces konsultacija i biće organizovani na osnovu potreba u lokalnim zajednicama, uz učešće predstavnika pogođenih zajednica.
- Pojedinačni konsultativni sastanci imaju za cilj angažovanje pojedinih grupa zainteresovanih strana u vezi sa određenim pitanjima i biće organizovani na osnovu potreba. Ovu vrstu sastanaka može da pokrene Opština, MI ili bilo koja zainteresovana strana kao identifikovana grupa/pojedinac.

Raspored javnih sastanaka

Raspored i mesto određeno za javne konsultativne sastanke biće precizno definisano od strane JUP-a nakon što se odredi datum početka projekta. Sve zainteresovane strane biće obavestene o tačnom datumu, vremenu i lokaciji održavanja konsultativnih sastanaka, bar 7 dana unapred, kroz obavestavanja, preko veb stranice, oglasne table MI i opštine, kao i lokalnih medija (novine, online portali sa vestima) ukoliko je potrebno..

Sve dostupne informacije o projektu i dokumenti biće otkriveni javnosti pre prvog javnog sastanka najmanje 7 dana unapred.

Tabela 12.1: Vremenski raspored konsultacija i komunikacija

Zadatak	Odgovorna tela	Vremenski raspored konsultacija i komunikacija
<ul style="list-style-type: none"> Otkrivanje informacija svim osobama pogođenim projektom i zajednicama Otkrivanje RAP-a 	Ministarstvo infrastrukture / pogođene opštine	Pre procene imovine i sredstava od strane ministarstva finansija (Kancelarije za procenu imovine) Organizacija drugog dela javne rasprave uz objavljivanje RAP-a i kontinuirane informacije tokom celog životnog veka projekta.
Procena imovine i sredstava	Ministarstvo finansija (Kancelarija za procenu imovine)	Pre pregovora i aktivnosti eksproprijacije
Upravljanje pritužbama: Postavljanje registra za pritužbe i otkrivanje obrazaca za pritužbe na MIT veb stranici	Ministarstvo infrastrukture/Izvođač radova	Kao što je detaljno opisano u poglavlju 14, tokom celog životnog veka projekta.
Direktna komunikacija i poseta vlasnicima / korisnicima	MEST- Odeljenje za eksproprijaciju	Javne rasprave i pojedinačni sastanci, po potrebi tokom celog životnog veka projekta.
Pružanje podrške ranjivim osobama/domaćinstvima Organizacija sastanaka sa zainteresovanim stranama i pojedinačni konsultativni sastanci sa ljudima koji su direktno pogođeni, ljudi koji su opisani u prethodnim pasusima ovog poglavlja.	Ministarstvo infrastrukture u saradnji sa opštinskim odeljenjima odgovornim za socijalnu pomoć, raseljene osobe i izbeglice i ostala ministarstva	Javne rasprave i pojedinačni sastanci tokom životnog veka projekta po potrebi. JUP održava redovne nedeljne sastanke sa relevantnim odeljenjima kako bi razmenili informacije o mogućim problemima u toku procesa implementacije. JUP će dočekati u svojim prostorijama ili sresti se na terenu sa ranjivim osobama i domaćinstvima na njihov zahtev. Biće pružena pomoć prilikom preseljenja.
Aktivnosti pregovaranja i eksproprijacije	Ministarstvo finansija (Kancelarija za procenu imovine) Ministarstvo infrastrukture Opštine	Nakon procene imovine i sredstava Pre isplate/obezbeđivanje paketa naknade
Isplata/obezbeđivanje paketa nadoknade	Ministarstvo infrastrukture (MIT)	Pre početka izgradnje.
Monitoring i izveštavanje u vezi eksproprijacije	Ministarstvo infrastrukture (MIT)	U skladu sa detaljima u Poglavlju 14, tokom životnog veka projekta, JUP će nadgledati i izveštavati
Monitoring i izveštavanje u vezi sa privremenim zauzimanjem zemljišta nakon početka radova	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo infrastrukture (MIT) Izvođač 	Kompanija ima obavezu prema projektom zadatku da uspostavi ugovor između izvođača i vlasnika o privremenom korišćenju bilo kojeg zemljišta za izgradnju puta. Ovaj sporazum mora da pominje da je potrebno da se zemljište popravi i obnovi od bilo kakve štete. Ako ugovarač ne poštuje sporazum, tada će JUP izvršiti ulogu arbitra ili će slučaj poslati lokalnom sudu.

13. MEHANIZAM ZA PODNOŠENJE PRITUŽBI

Mehanizam za podnošenje pritužbi biće uspostavljen tokom izgradnje, rada i na kraju projekta.

U procesu implementacije RAP-a, sva pogođena lica mogu podneti svoje pritužbe i sugestije za projekat Ministarstvu infrastrukture u njihovim kancelarijama (08:00 – 16:00), poštom ili telefonom.

Pravna služba će se postarati da prigovori budu prosleđeni i da se na njih odgovori od strane odgovarajućih službi Ministarstva ili Izvođača radova u roku od 15 radnih dana, u pisanom obliku. Ako je potrebno, pravna služba ili drugo odeljenje će telefonom ili lično obrazložiti pismeni odgovor pogođenom licu. U svakom trenutku, podnosioci žalbe moći će da traže pravne lekove u skladu sa zakonima i propisima Republike Kosovo.

JUP će uspostaviti Registar žalbi i obezbediće da svi akteri budu u potpunosti informisani o mehanizmu za podnošenje pritužbi obaveštavanjem o dostupnosti ovog registra, njegovoj funkciji, kontakt osobama i procedurama za podnošenje žalbe u pogođenim područjima.

Na bilo koji komentar ili zabrinutost može se skrenuti pažnja JUP-u ili Izvođaču radova usmeno (lično ili telefonom) ili pismenim putem popunjavanjem obrasca za žalbe (vidi Prilog 5) ličnom dostavom, poštom, faksom ili e-mailom na adresu/broj naveden u nastavku), bez ikakvih troškova naplaćenih podnosiocu žalbe. Pritužbe se takođe mogu podneti anonimno.

Sve pritužbe biće evidentirane u Registru žalbi uz dodeljen broj i priznate u roku od 5 kalendarskih dana (dijagram toka i obrazac za obradu žalbi predstavljeni su na sledećoj stranici). Registar će imati sve potrebne elemente za raščlanjivanje žalbi po polu osobe koja podnosi pritužbu kao i prema vrsti pritužbe. Svaka pritužba biće zabeležena u Registru sa sledećim informacijama:

- opis pritužbe,
- datum povrde o prijemu pritužbe vraćene podnosiocu pritužbe,
- opis preduzetih radnji (istraga, korektivne mere), i
- datum rešavanja i zatvaranja/pružanja povratnih informacija podnosiocu žalbe.

Ako je pritužba/žalba nejasna i nije dovoljno jasna, JUP će pomoći i obezbediti savetnika u formulisanju/prepravljajući podnesaka, kako bi pritužba/žalba postala jasna, da bi JUP doneo promišljenu odluku u najboljem interesu osoba pogođenih Projektom.

JUP će uložiti sve razumne napore da reši žalbu po prihvatanju pritužbe. Ako JUP ne može da reši situaciju pokrenutu trenutnom korektivnom merom, identifikovaće se dugoročna korektivna akcija. Podnosilac žalbe biće obavešten o predloženoj korektivnoj radnji i praćenju korektivnih akcija u roku od 25 kalendarskih dana po potvrđivanju pritužbe.

Ako JUP ne može da se bavi određenim problemom postavljenim mehanizmom za podnošenje pritužbi ili ako nije neophodna akcija, pružiće detaljno objašnjenje/obrazloženje zašto se nisu pozabavili tim problemom. Odgovor će takođe sadržati objašnjenje kako osoba/organizacija koja je uložila žalbu može nastaviti sa pritužbom u slučaju da ishod nije zadovoljavajući.

U svakom trenutku, podnosioci žalbe mogu tražiti druge pravne lekove u skladu sa pravnim okvirom Kosova, uključujući formalnu žalbu Apelacionom sudu.

Jedinica za upravljanje projektima JUP, koju je osnovalo Ministarstvo infrastrukture i transporta, upravljaće pritužbama u vezi sa privremenim otkupom zemljišta tokom perioda primene RAP-a. JUP će posećivati lokaciju nedeljno i baviti se bilo kojim pitanjem vezanim za projekat. JUP će pomagati izvođaču i vlasnicima zemljišta pogodnim privremenim korišćenjem da postignu neophodne sporazume. Ako se ne može postići sporazum kroz međusobno razumevanje, radovi će se prekinuti i pokrenuti zakonski postupak. Prema zakonu, JUP će se tokom ovog perioda baviti pitanjem nelegalnih gradnji sve dok ne dobije dozvolu za izgradnju autoputa.

Pritužbe tokom faze izgradnje mogu se podneti MUP-u ili Izvođaču radova prema mehanizmu podnošenja pritužbi koji će biti opisan u EMP (Planu za upravljanje životnom sredinom) pripremljenom od strane Izvođača pre početka radova.

Pritužbe tokom svih faza projekta, mogu se predati Ministarstvu infrastrukture, koristeći sledeće kontakt detalje:

Tabela 13.1: Kontakt detalji za predaju pritužbi

Kontakt detalji za predaju pritužbi	
Odgovorna osoba	Gđa. Nora Ahmetaj (socio-ekonomiska pitanja) G. Daut Retkoceri (eksprijacija i pitanja zaštite životne sredine)
Department	Ministarstvo za infrastrukturu i transport JUP Kijevo Zahać Ponedeljak – Petak 8:00-16:00
Adresa	ul. Hamdi Mramori br.1
Telefon	+383 38 200 28633
E-mail	nora.ahmetaj@rks-gov.net

Grafikon 13.1: Dijagram toka pritužbi

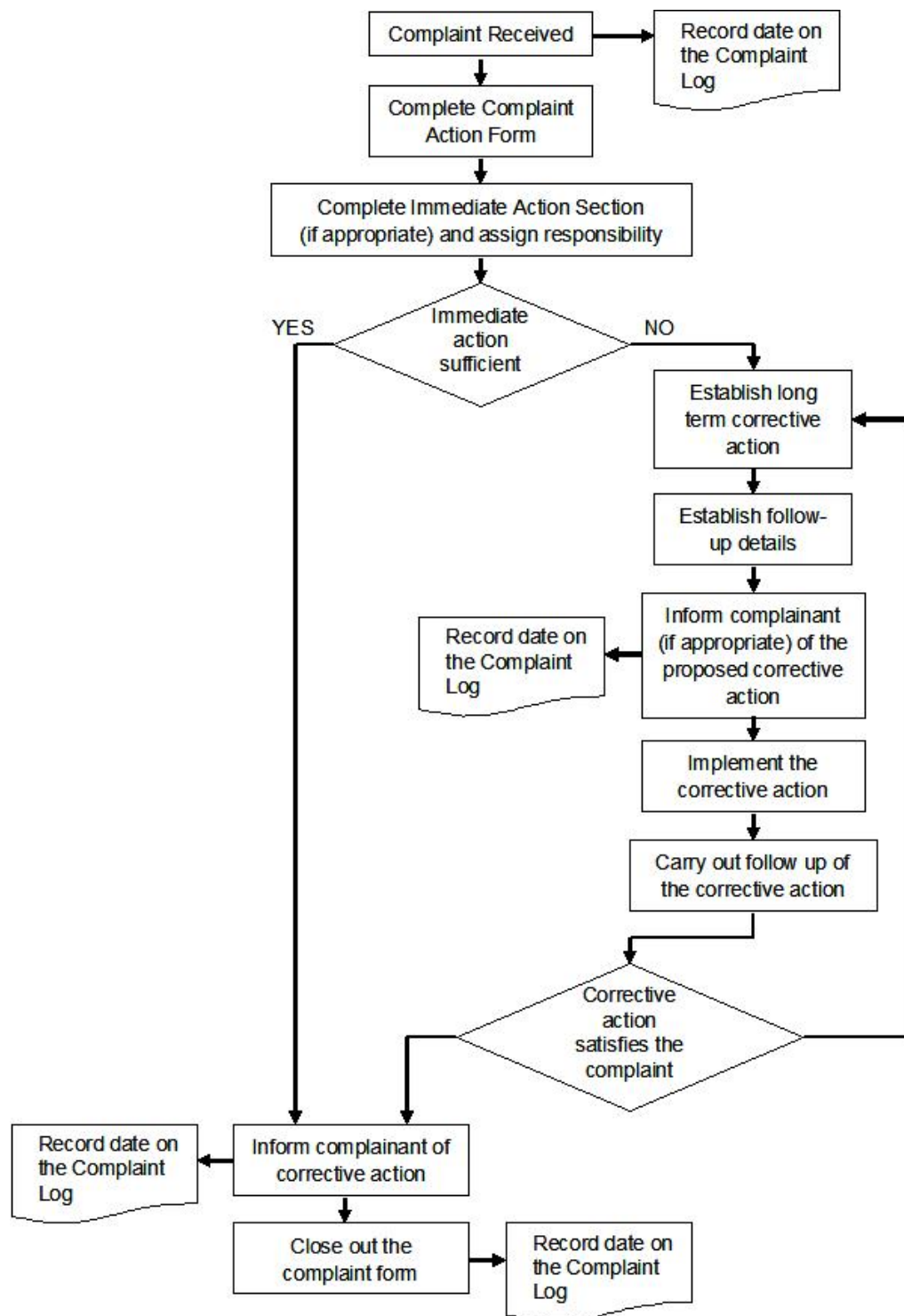

Tabela 13.2: Obrazac za pritužbe

Referentni broj pritužbe (treba upisati broj):			
Kontakt detalji	Ime:		
	Adresa:		
	Tel:		
	e-mail:		
Kako želite da vas kontaktiramo? Molimo vas da obeležite polje	Poštom	Telefonom	E-mejlom
Ime i identifikacioni podaci (sa lične karte).			
Detalji vaše pritužbe. Molimo vas da opišete probleme, kome su se dogodili, kad, gde i koliko puta			
	Jednokratni incident / pritužba (datum:) Desilo se više od jednog puta (koliko puta?) U toku (trenutno postoji problem)		
Koji je vaš predlog rešenja za pritužbu?			
Kako predati ovu pritužbu /[ime koncesionara]	Poštom za: [tbc]		
	Lično: molimo vas da dostavite ovaj formular [tbc]		
	E-mejlom: molimo vas da pošaljete svoju pritužbu, predlog rešenja i kontakt detalje na: [tbc]		
Potpis		Datum	

14. MONITORING I IZVEŠTAVANJE

14.1 MONITORING

Projekat će pratiti implementaciju sve dok svi uticaji raseljavanja ne budu ublaženi, što je utvrđeno na osnovu Završne revizije, koja će se sprovesti u skladu sa dogovorom sa EBRD-om. Completion Audit,

Interni sistem monitoringa uspostaviće se u ministarstvu na Projektu, a sastojaće se od:

- Monitoringa progressa unosa i ishoda koji meri da li se unosi predaju po rasporedu i onako kako je definisano LARF-om i RAP-om;
- Periodična merenja pokazatelja unosa naspram početne vrednosti dobijene kroz socio-ekonomsko istraživanje;
- Posete licima pogođenim projektom svakih 6 meseci radi provere kvaliteta života. Ovo će biti u polugodišnjim izveštajima EBRD-u do kraja izgradnje i garantnog roka nakon preuzimanja (DNP).

Očekuje se da će i nezavisni stručnjaci za socijalna pitanja ili preseljenja vršiti periodični nadzor i praćenje LARF/RAP-a i završnu reviziju primene i izvestiti EBRD. JUP će voditi bazu podataka o kupovini zemljišta o porodicama/preduzećima čija je imovina pogođena (uključujući ne-vlasnike). Podaci/informacije će se periodično ažurirati kako bi se pratio napredak porodica i preduzeća.

Tabela ispod daje spisak pokazatelja koji će se koristiti za monitoring.

Tabela 14.1: Pokazatelji indikativnog nadzora

Pokazatelj	Izvor informacija	Učestalost merenja
Pokazatelji unosa		
Broj konsultativnih sastanaka fokus grupa, rezultati konsultativnih aktivnosti	Zapisnik sa sastanka	Polugodišnje
Broj osoba/domaćinstava pogođenih projektom koja zahtevaju raseljenje	Baza podataka projekta o raseljenju i podaci o upravljanju pritužbama	Polugodišnje
Ukupna potrošnja na naknade, raseljenje i obnovu sredstava za život	Projektni finasijski podaci	Polugodišnje
Ponovno vraćanje zemljišta - broj obrađenih parcela	Izveštaji o izgradnji Izvođača radova i podaci o upravljanju pritužbama	Godišnje
Vremenski okvir realizovanih aktivnosti u poređenju sa rasporedom implementacije RAP-a	Poređenje statusa implementacije sa RAP rasporedom	Polugodišnje
Pokazatelji ishoda		
<ul style="list-style-type: none"> • Broj potpisanih ugovora o nadoknadi • Broj i % realizovanih isplata nadoknade • Broj i % deponovanih isplata. 	Baza podataka projekta o raseljenju i finasijski podaci	Polugodišnje
Fizička raseljenost – broj raseljenih lica/domaćinstava, vrsta obezbeđene pomoći za raseljene	Baza podataka projekta o raseljenju	Godišnje

Pokazatelj	Izvor informacija	Učestalost merenja
Mere povraćaja sredstava za život – vrste sprovedenih mera, napredak implementacije, broj korisnika	Baza podataka projekta o raseljenju	Godišnje
Pokazatelji ishoda		
Broj i vrsta otvorenih ili nerešenih žalbi i trendova	Podaci o upravljanju žalbama	Polugodišnje
Prosečan period za isplatu nadoknade	Izmeriti vreme između sklapanja ugovora o nadoknadi i isplati	Godišnje
Da li nadoknada predstavlja adekvatne troškove zamene?	Istražiti da li su primaoci novčane nadoknade mogli da kupe sličnu imovinu	Godišnje
Korišćenje nadoknade	Baza podataka projekta o raseljenju	Godišnje
Fizičko raseljavanje - zadovoljstvo novim kućama/imovinom	Individualni sastanci sa ljudima/domaćinstvima Baza podataka projekta o raseljenju	Godišnje
Prihod/sredstva za život: <ul style="list-style-type: none"> Promene prihoda (na istom nivou, smanjen, povećan) Ponovno ulaganje u sredstva za život (kupovina zemlje, opreme, obuka sticanja veština, itd.) 	Individualni sastanci sa ljudima/domaćinstvima Baza podataka projekta o raseljenju	Godišnje

14.2 IZVEŠTAVANJE

Monitoring nad procesom otkupa zemljišta vršiće JUP u okviru Ministarstva da bi:

- utvrdili da li su aktivnosti u toku po rasporedu i da li su rokovi ispoštovani;
- osigurali da će se životni standard lica pogođenih projektom obnoviti ili poboljšati;
- procenili da li su mere nadoknade dovoljne;
- identifikovali bilo koje potencijalne probleme; i
- Identifikovali metode ublažavanja identifikovanih problema.

JUP će voditi bazu podataka o pojedincima/domaćinstvima na čiju su imovinu uticali Projekat, nadoknade, preseljenje i mere za obnavljanje sredstava za život koje su sprovedene. JUP će biti odgovoran za redovno ažuriranje baze podataka. Sve informacije o pojedincima/porodicama, njihovim imanjima i isplatama nadoknade čuvaće se u tajnosti.

Koristeći okvir za nadzor opisan u prethodnom odeljku ovog dokumenta, zajedno sa organizovanim povremenim posetama licima pogođenim Projektom, JUP će izrađivati godišnje izveštaje o napretku postignutom u primeni RAP-a. Ovi izveštaji će objediniti informacije o merama nadoknade i preseljenja/povratka sredstava za život, konsultacije, informacije o pregovorima i rezultatima, pružanju pomoći ugroženim grupama, upravljanjem pritužbama, itd. Tim za implementaciju projekta dokumentovaće

sve sastanke i konsultacije sa zapisnicima i fotografijama, i dostaviće ih EBRD-u, zajedno sa izveštajima o napretku.

Informacije iz ovih izveštaja biće sumirane i uključene u godišnje Projektne izveštaje o životnoj sredini i društvenom upravljanju, koji će se distribuirati relevantnim zainteresovanim stranama, uključujući EBRD.

15. TROŠKOVI IMPLEMENTACIJE

Troškove otkupa zemljišta snosi MESP (Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje) kao organ zadužen za eksproprijaciju. Budžet za preseljenje i otkup zemljišta pripremljen je nakon što je zahtev za eksproprijaciju procesuirao MESP, MF i Vlada Kosova i definisani su približni troškovi u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji Kosova.

MF pripremlilo je izveštaj o stopama nadoknade i procenjena kompenzacija treba da bude isplaćena ugroženim vlasnicima. Sledeći budžet je IPF6 preneo MF:

Tabela 15.1: Procenjeni troškovi implementacije

Kategorija	Procenjeni iznos [Eur]
Ukupno	37.700.000
Procenjena vrednost eksproprijacije zemljišta	31.000.000
Procenjena vrednost eksproprijacije imovine	5.500.000
Procenjena vrednost eksproprijacije prateće opreme	1.200.000